

ona

**Quadern
de debat**

Número 64 - gener 1999 - 600 pta.

► La dona davant el segle XXI

► Aigua: el trencament d'un paradigma

Ara és la nostra

L'euro és, des d'ara, la nostra nova moneda

A partir del dia 1 de gener de 1999 l'euro és, legalment, la moneda nacional dels països que participem en la tercera fase de la Unió Econòmica i Monetària.

Iniciem un **període transitori** que finalitzarà el 31 de desembre del 2001.

Durant aquests tres anys, l'ús de l'euro encara és voluntari.

Les empreses poden:

- Crear noves societats i redenominar la xifra de capital social de les societats ja existents, en euros.
- Fer en euros la comptabilitat, les declaracions i els pagaments d'impostos.
- Contractar en euros amb els mercats organitzats (borses de valors, MEFF, etc.).

Les persones físiques poden:

- Fer en euros els pagaments i els cobraments que no siguin en metàl·lic (els bitllets i les monedes d'euro no circularan fins a l'1 de gener del 2002).
- Fer en euros les operacions amb bancs, borses de valors, etc.

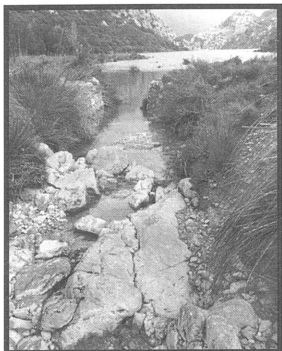
Qualsevol acte jurídic es pot denominar en euros si les parts hi estan d'acord.

Generalitat
de Catalunya

El canvi del segle

4-5 hemeroteca i editorial

6 informe

Aigua: el trencament d'un paradigma.

Informe per Sebastià Verd.

12 dona

La dona davant el segle XXI.

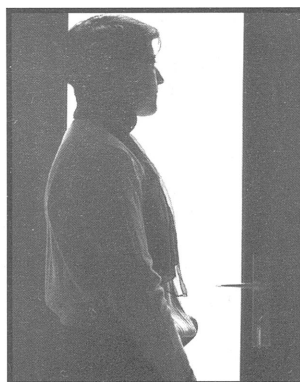
*Entrevista a Teresa Riera,
per Jordi Calleja.*

18

Ciutadanes amb tots els drets.

– Taula rodona, amb Rosa Bueno, Margalida Ferrando, Jaume Garau i Mila Melero, per Magdalena F. Mulet.

24

Maltractaments, el preu de l'emancipació.

Entrevista a Felicidad Martínez, per Gina Garcías.

30

Més que mares.

Entrevista a Francisca González, per Maria Ferrer.

36

Una vida compromesa.

Entrevista a Encarnació Viñas, per Antoni Oliver.

41 la clau d'ONA

ona Quadern de debat

n. 64, gener 1999

Edita: Fundesba, S.L.

Directora gerent: Sinfo García Gómez.

Director: Sebastià Verd.

Consell assessor: Mateu Carrió (arquitecte), Antoni Fleixes (economista, Jaume Garau (psicòleg), Sinfo García (dir. gerent Fundesba), Pere Mascaró (economista), Francesc Obrador (tècnic turístic), Empar Rocabruna (economista).

Secretària de redacció: Magdalena F. Mulet.

Redacció i col·laboradors: Jordi Calleja, Gina Garcías, Maria Ferrer, Miquel Massutí, Antoni Oliver, Joana M. Roque i Antoni Rosselló.

Disseny i muntatge: Eparrutx, tel. 971 42 09 66 - Palma

Impressió: Imp. Homar. Tel. 971 43 08 61 - Palma

Administració i Publicitat:

Fundesba, S.L. c. Francesc de Borja Moll, 10, entresòl b.
Tel. 971 71 16 61 - Fax 971 71 91 94. 07003-Palma de Mallorca.
Dipòsit legal: PM-608-1992

Preu: 600 pessetes - Subscripció: 5.000 pta. per any (10 números)

(Miquel Massutí és l'autor de totes les fotografies no signades)

Tarja de subscripció

En

Adreça

Ciutat Tel

C/c. Banc o Caixa d'Estalvis

Signatura:

Per a subscripcions, copiau aquesta tarja i adreçau-la a **Fundesba, S.L.**
c. Francesc de Borja Moll, 10, entresòl b. 07003-Palma de Mallorca,
o telefonau al 971 71 16 61 - Fax 071 71 91 94 - e mail: fundesba@jet.es

Respecte de l'urbanisme Matas reitera la pròxima aprovació de les Directrius Territorials, tot i que puntualitza que s'ha de respectar la seguretat jurídica i els drets privats.

Davant el canvi de mil·lenni

Som a menys d'un any del canvi de mil·lenni, un fet que no pot ser qualificat com a simple accident en el calendari -que al cap i a la fi és una convenció del món occidental- sinó com a símbol d'un canvi sense precedents a la humanitat. En realitat, com tots sabem, el futur ja ha començat o, almenys, cal dir que els avanços tecnològics de la dècada dels noranta i la configuració d'un nou mapa polític d'àmbit planetari, han marcat les pautes en què transcorrerà l'inici del segle XXI. Des d'ONA hem treballat profundament les arrels d'aquest canvi en tot allò que ens afecta més immediatament, és a dir, fixant-nos en l'evolució que ha seguit la societat mallorquina en l'acabament del segon mil·lenni. Ara, per tant, és hora de preparar la benvinguda al nou període històric i ho farem continuant amb el debat sobre la realitat social del nostre país, bé sigui a través de l'anàlisi estrictament social i sociològica o bé introduint en aquestes reflexions elements econòmics que són imprescindibles per entendre la situació.

És en aquest entorn que, com a pròleg a l'any 2000, hem iniciat el nostre canvi de mil·lenni amb el debat sobre una de les qüestions més apassionants del final de segle: el paper de la dona a societats com la nostra. El segle XX, si més no a Occident, ha estat el període històric en què el col·lectiu femení ha avançat cap a la igualtat amb l'altra meitat de la humanitat, però aquest procés sembla detingut en la declaració formal dels drets i no avança tant en la realitat quotidiana on les diferències encara resulten evidents. La dona s'ha incorporat plenament a indrets de la vida que fins ara eren reservats als homes, la qual cosa ha provocat no poques re-

gressions en el vell concepte de masculisme que hom voldria veure desterrat de la història. El resultat és un enfrontament entre dues parts en el qual la teòricament més forta pretén imposar-se, encara que sigui a costa d'agredir físicament l'altra, tal com ens recorden a diari els mitjans de comunicació.

No obstant això, l'enorme distància que encara resta entre els homes i les dones no és una qüestió de superioritat física sinó, simplement, de poder. Fins ara l'home havia marcat aquest territori de manera que impossibilitava l'accés a la dona, tant pel que fa al poder polític com al poder intel·lectual que, tal volta, sigui el que finalment mostra les pautes a seguir per la humanitat. Afortunadament, el segle que som a punt de finalitzar, ha suposat la possibilitat d'accés de la presència femenina a tots els nivells de decisió. Les portes són obertes, però és indubtable que la confrontació continua: el poder ni s'abandona ni se cedeix fàcilment i són massa segles de concepció masculina del món -i de la parella- com per suposar que el canvi es produirà radicalment.

No obstant això, som davant un canvi radical. La marxa dels processos tecnològics i dels canvis polítics s'ha accelerat de tal manera que ha modificat, de cara a l'inici del nou mil·lenni, totes les perspectives que teníem fins ara. L'exemple més immediat i que també coincideix amb el canvi de segle, és el procés d'unió monetària d'Europa, un continent que ha passat de registrar dues guerres civils a la primera meitat de segle a configurar un gran espai de convivència de cara al segle XXI. No podem esperar, doncs, que aquesta acceleració dels canvis també es produeixi en totes i cadascuna de les qüestions sociològiques que encara res-

ten pendants? Cal confiar, per tant, que el món del tercer mil·lenni deixi de ser exclusivament masculí i que els conceptes masculí i femení deixin pas a una nova manera d'entendre les relacions humanes, definint un nou univers habitat només per persones.

Aquest primer número d'ONA de 1999 ens obre el camí cap al canvi. En números successius anirem introduint nous elements de reflexió o bé en repassarem d'altres que ja s'han tractat anteriorment. És, per exemple, el cas de l'aigua o, més ben dit, del consum abusiu de recursos naturals que condicionen el futur de la societat mallorquina. I és que si alguna cosa hem après en el passat més immediat és que en el món tot és interrelacionat. No hi ha qüestions econòmiques aïllades de les qüestions socials o ecològiques. No es pot fer cap revolució unilateral, sinó que els canvis han de ser continuats i amb una perspectiva global. Res no roman al marge de la vida: ni les relacions de parella ni el repartiment del treball o, sense anar més enfora, de la distribució real de la renda per càpita d'un país o de l'univers. En aquest sentit cal esperar que el canvi de mil·lenni signifiqui, també, una nova concepció de la humanitat en la qual les velles idees de la igualtat, la fraternitat o la justícia cobrin un significat molt més real que no teòric. És a dir, que cal esperar un món que passi de les declaracions solemnes, tot i que siguin tan importants i decisives com la dels Drets Humans que acaba de complir els seus primers cinquanta anys, als fets. El que importa, al capdavall, no és la declaració sinó el seu compliment.

Local

1999

17 de desembre de 1999

Justícia

El Suprem considera Cañellas i Cuat culpables de suborn en el cas Túnel

L'expresident del Govern i l'empresari queden absolts perquè ho prescriu el delictiu

Tu de pleig

El Tribunal Suprem ha declarat culpables de suborn a Gabriel Cañellas i Antoni Cuat, però ho ha prescrit perquè ho prescriu el delictiu.

El Tribunal Suprem ha declarat culpables de suborn a Gabriel Cañellas i Antoni Cuat, però ho ha prescrit perquè ho prescriu el delictiu.

LA SENTÈNCIA

L'altra cara de la moneda l'aporten els cinquanta milions de pessetes que el PP va rebre del concessionari del túnel de Sóller. Segons recull el diari de **Balears**, el Tribunal Suprem ha sentenciat que l'expresident Cañellas va rebre doblers encara que no fossin per a ell sinó per al partit i la Fundació Illes Balears. La sentència, no obstant això, és absoluta perquè el delictiu ja ha prescrit.

Sigui com sigui, la sentència és clara i per això tota l'oposició s'ha posat d'acord per demanar la dimissió de l'expresident com a diputat. Gabriel Cañellas no s'ha torbat a respondre i aquest pic ha dit que, per primera vegada, decidirà segons la seva pròpia conveniència i no segons la del partit.

El PP i el Govern creuen que Gabriel Cañellas ja va assumir la responsabilitat política de l'escàndol quan va dimitir com a president, tot i que són molts els que en privat manifesten la confiança que l'expresident no formarà part de les llistes de les properes eleccions. L'oposició, però, no creu que això hagi estat suficient i ha reiterat que qui ha comès un delictiu, per molt que els tribunals l'hagin absolt per prescripció, no pot ocupar un escó en el Parlament balear. Així s'insisteix que la dimissió no pot esperar el final natural de la legislatura.

Aigua: el trencament d'un paradigma

Per Sebastià Verd

Passat més d'un any des que el Móstoles deixà la darrera càrrega d'aigua dolça al moll de Ponent de Palma, la societat mallorquina es troba davant el més greu repte de la seva història: limitar el creixement per poder garantir una qualitat de vida a tots els seus actuals habitants. Una resposta que segurament hagués estat més senzilla d'haver-se produït quan pertocava. Així, l'anomenada "operació vaixell" significà el trencament d'un paradigma -l'existència de límits naturals- que ni el Pla hidrològic ni les Directrius Territorials ja no podran recompondre.

El primer de desembre de 1997 finalitzaren els tres anys d'operació vaixell que permeteren superar la crisi de subministrament d'aigua dolça i iniciar així el tercer gran boom turístic -i alhora immobiliari- de la recent història de Mallorca. Va ser una moratòria similar a les que els darrers mesos han aprovat el Consell Insular i el Govern, però a diferència d'aquestes, l'objectiu de les quals és frenar el creixement quantitatiu, aquella significà una empena per al desenvolupisme. Va ser, en definitiva, una moratòria a l'inrevés. Pot ser que no quedàs més remei que aplicar-la per superar un delicat moment, però les conseqüències -imprevisibles- seran una càrrega per a totes les futures generacions. El 1995 ningú no podia garantir, quan s'iniciava un nou cicle expansiu del turisme, el subministrament d'aigua de qualitat a la població i per això s'optà pel trencament d'un paradigma: l'aigua va deixar de ser un recurs escàs en la mesura que podia ser transportada des de Tarragona o bé, a través de futures dessaladores, fabricada artificialment. Així, la creença que les societats no poden créixer per sobre dels límits naturals quedava desfeta. En realitat, els darrers anys han estat els de major increment de la construcció, fins el punt d'obligar el govern conservador i els poders econòmics a reaccionar. És a dir: a intentar recompondre la malifeta i fixar nous límits.

De fet, les directrius territorials que el Govern preveu com a nou gran paradigma s'imposen sobre una realitat física, la limitació territorial, que ja no implica un fre al desenvolupisme econòmic. Superada la barreira de l'escassetat d'aigua, el territori esdevé l'única possibilitat de tancar el pas a l'absurd,

però, a pesar de les grans declaracions fetes des del Govern, tampoc no és un límit en si mateix. Hom pot créixer demogràficament tot el que vulgui i si no n'hi ha prou a observar la concentració humana que per exemple registra Hong Kong o altres conurbacions, algunes de les quals no per això deixen de ser importants destinacions turístiques. Tot dependrà, en definitiva, de les possibilitats de garantir el subministrament dels productes necessaris, inclosa l'aigua, per fer possible una subsistència que en el passat hagués estat impossible. A Mallorca, durant els primers booms dels anys seixanta i vuitanta, el principal argument ecologista per frenar el desenvolupisme va ser la manca d'aigua. Tota l'illa conserva encara un ric patrimoni etnològic fonamentat en l'aprofitament de l'aigua: sistemes de rec, pous, aljubs... que són testimoni de la importància que els nostres avantpassats donaven a l'aigua, un aprofitament del qual depenia bona part de la prosperitat econòmica de l'any.

L'aigua i els límits històrics

L'aigua marcava els límits del desenvolupament. En realitat encara els identifica o, si més no, així hauria de ser, perquè sobrepassar els límits naturals implica uns costos econòmics que s'han d'avaluar i, sobretot, pagar. Trencar els equilibris sol ser car, fins i tot més car que mantenir-los, si més no a llarg termini. No obstant això, les circumstàncies ens han dut a deixar de banda aquestes consideracions per definir el nou model de desenvolupament que ara és en discussió. Ja no hi ha fronteres naturals de caràcter local, però sí models de convivèn-

cia que responen al desig d'una millor qualitat de vida i que al mateix temps siguin compatibles amb els límits mediambientals de caràcter universal que, a pesar de la tècnica -i en bona mesura per mor d'ella- continuen existint i condicionant el desenvolupament de tots els països. Les fronteres del desenvolupament són avui d'abast internacional i això fa que l'incompliment de les elementals regles de la naturalesa impliqui si no el risc d'una fallida econòmica immediata -con seria deixar els turistes sense subministrament d'aigua- sí de ser insolidaris en la solució d'un problema, el canvi climàtic, que afecta tota la humanitat.

El cost de l'operació vaixell

Cal, doncs, cercar nous paradigmes que impedeixin continuar destruint l'entorn natural, tant si és per ser solidaris amb la resta del món com si és per gaudir de la qualitat de vida que el projecte de Directrius Territorials o els cri-

teris del Pla territorial de Mallorca diuen defensar. Però, sigui com sigui, el fet és que fa ara quatre anys Mallorca renuncià a mantenir-se dins del cicle natural de l'aigua, que és el principi bàsic per a la subsistència de tot el planeta. Les conseqüències immediates d'aquesta nova realitat pot ser siguin més polítiques que ecològiques a curt o mitjan termini, però ningú no és en condicions de precisar quins seran els efectes futurs. Per començar hi ha un fet econòmic: l'operació vaixell va costar 5.800 milions de pessetes que pagaran a mitges els ciutadans de Palma i de Calvià en els pròxims deu anys. Les tarifes d'aigua s'han incrementat per aquest motiu i això, vulguem o no, afecta la butxaca de tots els habitants que viuen en el perímetre urbà de la badia de Palma. És a dir que, fet i fet, s'ha fixat un impost directe que posa remei a una necessitat vital, però que permet mantenir unes expectatives de benefici que en primer lloc afavoreixen el desenvolupisme econòmic i el seu entorn empresarial més im-

mediat, la qual cosa constitueix una de les moltes injustícies i contradiccions que hom detecta en el model de desenvolupament que ha vigit a les Illes durant els darrers trenta anys.

Facem una mica d'història: la decisió de dur endavant l'operació vaixell va ser inspirada tant pel Govern com pels ajuntament de Palma i Calvià, que és on es concentra el major consum urbà. En total, el Móstoles va fer 276 viatges des de Tarragona, que suposaren una injecció d'aigua dolça al sistema hídric de Mallorca equivalent a seixanta mil metres cúbics diaris. Això va permetre superar una situació d'emergència mentre les diferents administracions feien passes per solucionar el problema a llarg termini. S'han posat en marxa projectes importants, com és el transvasament d'aigua de sa Marineta, que va implicar un greu conflicte d'interessos amb la zona de Llubí i Muro, o l'inici de les obres de la dessaladora de Palma que, ja d'una manera definitiva, trencarà el cicle natural de l'illa. Mentre durà l'operació vaixell les aigües sobrants permeten enriquir els embassaments de Cúber i del Gorg Blau, així com que descansassin els aqüífers que tradicionalment han alimentat Ciutat i que es trobaven en un avançat procés de salinització. Precisament, una de les primeres obres complementàries a l'operació vaixell ha estat l'estació dessaladora de Son Tugores que enguany ha permès introduir a la xarxa prop de deu hectòmetres cúbics d'aigua de qualitat, tot i que sigui al preu d'incrementar aquest perill de salinització.

Una climatologia incerta

Durant els darrers tres anys s'ha posat fil a l'agulla per solucionar els principals problemes: s'han iniciat les obres de la dessaladora de la Badia i s'ha construït una planta per aprofitar els cabals dels torrents, però això és insuficient per atendre la demanda, sobretot durant un any com el 1998 en què la climatologia ha jugat una mala passada a les previsions. De no ser pels darrers deu dies de novembre i la primera setmana de desembre, l'any passat hagués estat el pitjor del segle quant a pluges. I, al cap i a la fi, allò que marca -o marcava- les regles del joc és la pluviometria, ja que era l'única font de proveïment que fins ara tenien les Illes per fer front al consum d'aigua potable. Una font que depèn de condicionaments externs que, d'altra banda, es veuen afectats pel canvi climàtic, la qual cosa fa que els límits que s'han

Agricultura, aigua per sobreviure.

trenat a Mallorca en confiar en la tecnologia contribueixin, via major consum d'energia, a l'efecte hivernacle, l'escalfament de la Terra i, en definitiva, als canvis climatològics que fan anar de capoll totes les previsions. Això fa que la solidaritat internacional recomani començar, justament, per aplicar mesures correctores de caràcter local en lloc de facilitar la superació dels cicles naturals via aplicacions tècniques que són perjudicials per al medi ambient planetari i, conseqüentment, també per als territoris que han decidit botar per damunt dels sostres que la naturalesa permet.

Obres en marxa

Els 6'4 hectòmetres anuals que transportava el *Móstolet* han estat suplits per diferents captacions a la serra de Tramuntana, s'Estremera, la font de la Vila (devers 15 hm³), així com mitjançant el polèmic transvasament des de sa Marineta (3'8 hm³), la no menys polèmica dessaladora de Son Tugores (10 hm³) i la resta pels cabals procedents dels embassaments del Gorg Blau i Cúber. També cal fer esment de la planta construïda per a l'aprofitament de l'aigua dels torrents que abans vessaven a la mar, però justament, com hem dit, la pluviometria de 1998 jugà en contra. Els embassaments, per tant, continuen essent avui per avui les principals fonts d'abastament. De fet constitueixen l'única mesura preventiva que es va fer, a principis dels anys setanta, per prevenir els increments de consum que registraria el boom turístic. Des de llavors ençà les inversions fetes en infraestructures hidràuliques, a excepció de la depuració d'aigües residuals, han estat mínimes, la qual cosa explica el dèficit acumulat (el transvasament de sa Costera du més de deu anys de retard) que justificaren políticament la mediambientalment injustificable operació vaixell que, sens dubte, ha traçat la línia divisòria entre el passat més immediat de Mallorca i un futur que encara és en fase de definició.

Novembre i desembre han tengut un règim de pluges superior al normal, la qual cosa ha permès la recuperació dels embassaments fins al 40% de la seva capacitat, però abans -just després d'un càutic estiu- la situació tornava a ser tan alarmant o més que abans de l'operació vaixell. La presidenta d'EMAYA, Maria Crespo, va avisar el mes d'octubre que si no plovia aviat "serem a una situació crítica". El 1997 es varen comptabilitzar vuit-cents litres d'aigua de pluja per metre quadrat, mentre que el 1998, fins aleshores, la quantitat gairebé no sobrepassava els sis-cents. La conseqüència era que el nivell d'embassament que havia arribat al 97%, ja només es trobava en el 31%. La situació era molt més dramàtica del que hom

podia pensar. Cúber i Gorg Blau disposaven a principis d'octubre de 3'6 hm³ i en el darrer mes s'havia consumit prop d'un hectòmetre, de manera que restava aigua només per a tres o quatre mesos si continuava l'eixut. Més que mai, doncs, les mirades es posaven en el cel, ja que tampoc no era possible incrementar les extraccions dels pous que subministren Palma perquè es trobaven a nivells molt inferiors als de l'any anterior, i tampoc no es podia refer el transvasament des de la Península. Per sort, la pluja tornà i ho va fer amb prou ganes com per tranquil·litzar -tot i que sigui temporalment- els responsables del subministrament.

El Pla hidrològic i la Comissió parlamentària

Mentrestant, des de la Conselleria de Medi Ambient, conscients de la gravetat de la situació, feien freqüents viatges a Madrid per reclamar una acceleració dels projectes que són pendents d'execució, així com -sense sortir de casa- empenyen els treballs d'elaboració del Pla hidrològic que, de fet, ja va ser presentat davant la Comissió del Parlament balear, la qual durant quasi dos anys ha estudiat el problema de l'escassetat d'aigua. Quan a les obres de la dessaladora de Palma hom preveu que comenci a subministrar aigua el pròxim agost. És un obra que suposa una inversió de 5.400 milions (molt semblant al conjunt de l'operació vaixell) que permetrà obtenir el cabal suficient per garantir el futur subministrament de Palma i Calvià, tot i que l'ajuntament d'aquest municipi no se n'acaba de refiar. Superat l'ensurt de finals de 1998 ningú no sap si enguany seguirà el mateix règim de pluges dels darrers mesos o si tornarà a ser un any eixut. Si així fos, els mesos anteriors a l'inici del funcionament de la dessaladora, sobretot juny i juliol, podrien recordar el període previ a l'arribada del *Móstolet*. De fet, la planta no és la solució definitiva i, afortunadament, torna a fer-se palesa una certa recuperació del pensament sobre els límits naturals. "Cal que racionalitzem el consum i també optimitzar els recursos", diu la directora general de Règim Hidràulic, Catalina Terrassa, i com a prova aporta una dada molt significativa: les pèrdues de les xarxes de subministrament pugen a un 30% aproximadament del consum final, la qual cosa en el conjunt de Mallorca signifiquen 70 hectòmetres cúbics a l'any, és a dir, l'equivalent a deu operacions vaixell.

Aquest procés de racionalització és el que torna l'esperança destruïda tant per l'aparició del *Móstolet* a la Badia de Palma, com per les obres de la dessaladora. En aquest sentit cal destacar, també, el treball fet per la comissió

parlamentària sobre l'escassetat d'aigua, tot i que les resolucions mostraren una clara divergència entre els diferents grups polítics que participaren en el debat. En total varen ser aprovades quaranta-vuit propostes que en la seva major part reflecteixen el parer del Partit Popular, ja que només admeté una tercera part de les seixanta-sis esmenes presentades per l'oposició. El portaveu del PP i coordinador de la Comissió, Mauricio Rovira, va declarar als mitjans informatius que hi havia una unitat de criteris respecte a qüestions tan òbvies com és el foment de l'estalvi i de l'ús racional de l'aigua, però que per contra hi ha clares diferències respecte a les infraestructures que són necessàries per fer front al problema. La dessaladora és un cas emblemàtic: el PP la veu absolutament necessària mentre que PSM i EU s'hi han oposat des del primer moment. Endemés el PSM va proposar utilitzar l'escassetat d'aigua com a criteri per frenar les urbanitzacions, així com en relació a l'anterior proposta la declaració d'aqüífers sobreexplotats. Tant el PSOE com UM mantengueren posicions intermèdies fent-se forts en la defensa de les mesures d'estalvi.

El repartiment de l'aigua

En el fons, un cop vist que els principals partits no s'oposaven a la dessaladora ni al transvasament de sa Costera, allò que es va debatre a la Comissió va ser el repartiment de l'aigua entre els diferents sectors implicats. El PP va proposar restringir l'ús de l'aigua dolça a l'agricultura i fomentar l'intercanvi amb aigua depurada. El portaveu nacionalista, Pere Sampol, va veure en aquest extrem una intenció contrària als interessos de la pagesia que Rovira volgué desmentir. Segons el portaveu conservador, Sampol volia polititzar la ponència introduint elements urbanístics innecessaris ja que l'única cosa que es pretenia era evitar noves concessions d'aigua potable per a un sector que pot prosperar igualment si utilitza l'aigua residual que no es pot destinar al consum humà. A Mallorca el 65% de l'aigua dolça es destina a l'agricultura, mentre que la resta és per a subministrament de la població, dels hotels o de la indústria. Una exposició simple d'aquestes dades podrien dur, però, a conclusions errònies, ja que el paper de l'agricultura no es limita exclusivament a la producció d'aliments -de la qual les Illes són deficitàries- sinó que va molt més enfora i, entre d'altres coses, té encomanat un servei essencial per a un territori com Mallorca, on el paisatge és un element imprescindible per al negoci turístic.

En qualsevol cas, la solució al problema encara és pendent de definició. El conseller de

Aigua, recurs escàs.

Medi Ambient i Ordenació del Territori, Miquel Ramis, es mostrava esperançat durant la seva compareixença davant la Comissió. Segons va dir el Pla hidrològic recollirà i acabarà per definir una "política hidrològica que està ben encaminada". Ramis assegurarà que l'executiu té perfecte control de la situació, tot i que -com hem esmentat abans- hauria d'afegir que amb permís de la climatologia. Si més no, la pròxima entrada en funcionament de la dessaladora significarà que, teòricament, s'hau-

ran acabat els problemes. Les línies mestres del Pla contemplan la reutilització d'aigua depurada per a l'agricultura, així com diferents noves infraestructures, entre les quals s'hi compten la dessaladora i sa Costera, així com una millora de la demanda i el foment del bon ús dels recursos tant pel que fa a l'estalvi domèstic com a l'industrial i a la reparació de les pèrdues de les xarxes fins a límits raonables. D'aquesta manera el Pla confia que serà possible recuperar els aqüífers que són en procés de

salinització en el termini de devers deu anys i al mateix temps donar resposta a la demanda dels pròxims vint anys sense necessitat de pensar en noves dessaladores.

Vuitanta mil milions d'inversió

No serà ni senzill ni barat: el Pla hidrològic significarà una inversió des d'avui fins al 2016 d'entre vuitanta i cent mil milions de pessetes, dels quals trenta mil es destinaran a la gestió de la demanda, quinze mil a la reutilització de l'aigua depurada, vint-i-cinc mil a infraestructures i setze mil al conveni negociat entre l'Administració central i l'autonòmica que inclou quatre mil cinc-cents milions per a sa Costera i mil set-cents per a sa Marineta i la zona nord de Mallorca. De fet, les dues administracions ja s'han posat d'acord a destinar un total de vint-i-vuit mil milions per "garantir el subministrament d'aigua a les Balears i potenciar l'ús de les aigües depurades per al reguïu". Les Balears compten amb un gran cabal d'aigua depurada que actualment no té una utilització molt específica. És una conseqüència de la clara visió del futur que tengué el govern preautonòmic d'UCD i el primer ajuntament democràtic de Palma quan iniciaren, en paral·lel, el Pla integral de sanejament. Un pla que va tenir continuïtat amb l'autonomia plena, fins al punt de tenir una evolució espectacular en els darrers anys: en la darrera dècada, l'aigua tractada a les depuradores ha passat dels dos hectòmetres cúbics als més de trenta actuals. En aquest sentit l'IBASAN, l'empresa pública dependent del Govern, ha fet una bona feina i la prova són les seixanta-quatre depuradores gestionades per l'empresa pública a les quals se n'hi han d'afegir altres vint en mans dels ajuntaments.

L'aigua depurada és avui la gran esperança, però per això faran falta noves inversions ja que el tractament rebut per les aigües residuals és, en general, insuficient per al seu reaprofitament agrícola, la qual cosa requerirà una nova inversió superior als dotze mil milions de pessetes. En aquests moments, segons el director de l'IBASAN, Gabriel de Juan, s'utilitza entre el 35 i el 45% de l'aigua depurada per a usos agrícoles o per al reg de camps de golf, tal com estableix la Llei del golf, que encara incompleixen moltes de les instal·lacions existents a les Illes. La resta es vessa a torrents o directament a la mar, cosa que fa que es tudin entre quinze i desset hectòmetres cúbics. En aquest sentit, l'objectiu del Pla hidrològic és arribar al cent per cent de la utilització d'aigua depurada que, alhora,

La seva confiança ho fa possible

Projecte
Natura

Balears Sa Nostra Raó de Ser

Així reinvertim els nostres beneficis a "SA NOSTRA", convertint finques com ca'n Tàpera i sa Canova en vertaderes escoles mediambientals, col·laborant en la preservació de la flora i la fauna, impulsant el coneixement dels nostres valors naturals amb publicacions i seminaris i fent del Projecte Natura una realitat que ajudi a garantir un medi ambient de qualitat per a les generacions futures. Perquè el benestar de la gent de **Balears és "SA NOSTRA"** raó de ser.

Gent de
confiança

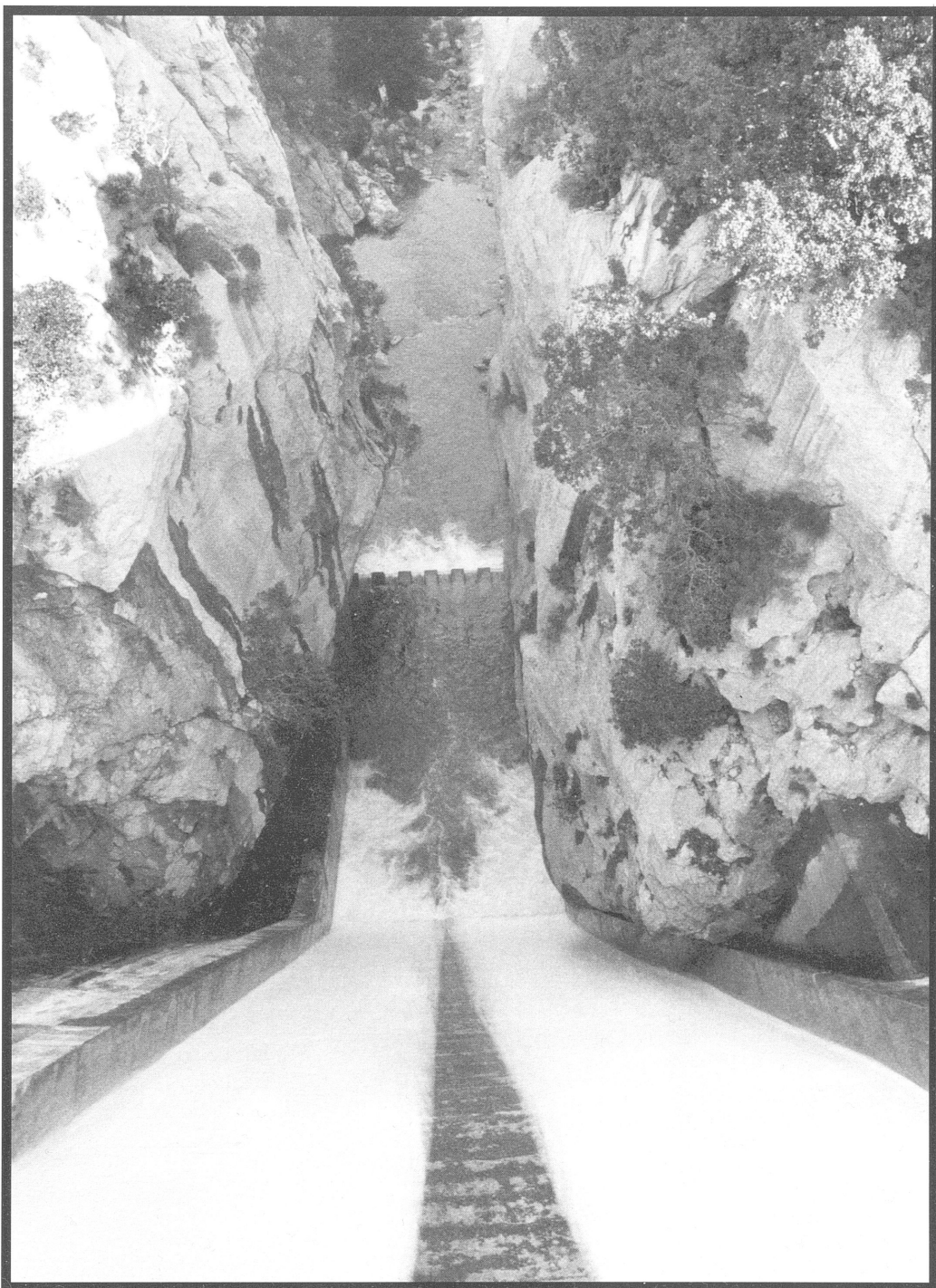
"SA
NOS
TRA"

CAIXA DE BALEARS

també s'haurà duplicat d'aquí a l'any 2016.

Per fer possible aquest objectiu el Govern ja ha posat el marxa la creació d'un consorci per destinar l'aigua depurada a l'agricultura del qual formaran part les diferents administracions i els pagesos. L'objectiu és intercanviar aigua dolça per depurada. A favor d'aquesta iniciativa juga la bona acollida obtinguda pel Pla Proalfa mitjançant el qual devers dos-cents agricultors s'han compromès a traslladar els conreus de farratges a l'àrea d'influència de la depuradora de Sant Jordi. A través d'una sèrie d'ajudes, el Govern veu factible aconseguir un estalvi d'aigua equivalent a sis hectòmetres cúbics, és a dir, l'equivalent a l'operació vaixell que, ves per on!, s'ha convertit en una unitat per considerar l'impacte de les diferents mesures i projectes sobre els recursos hídrics. D'aquesta manera s'incentivarà la reserva d'aigua de qualitat per al consum humà, mentre que una xarxa per al reguiu distribuirà la depurada. El Govern creu que serà possible comptar amb una part del finançament a càrrec de la Unió Europea que ja en altres ocasions ha mostrat interès per l'estudi de la situació hídrica a les regions insulars. El projecte Illa, per exemple, analitza els casos de Creta i Mallorca com a prototips per a plans d'actuació a altres illes.

Però hom és conscient que de res no valdrà el Pla hidrològic si no es compta amb la complicitat de la població. En aquest sentit, el geòleg de la Junta d'Aigües, Alfredo Barón, va aportar una visió tremendament realista davant la Comissió parlamentària sobre l'escassetat d'aigua. Segons Barón, negar l'existència d'aqüífers sobreexplotats és negar una evidència, com ho és el fet d'assistir a un nou boom urbanístic. Tant la dessaladora com les possibles aportacions de sa Costera i altres fonts de proveïment permeten augurar una solució a la crisi hídrica que pateix Mallorca, però la solució definitiva no pot ser un increment constant dels recursos artificials o de noves infraestructures, perquè de cada vegada el seu cost serà econòmicament insostenible... Els recursos naturals continuen essent limitats, de manera que d'aquí a vint anys seran bàsicament els mateixos i, en canvi, les previsions demogràfiques apunten a creixements importants de població. Per tant, cal refer el paradigma, per continuar considerant l'aigua com un bé escàs que impedeix mantenir un model de desenvolupament

Sobreixidor del Gorg Blau.

lupament que, d'altra banda, ja hi ha coincidència- segons es desprèn del debat urbanístic- quan s'afirma que té data de caducitat.

No obstant això, la realitat és que el consum d'aigua s'incrementa de cada dia. Enguany el consum de la badia de Palma, inclòs Calvià, ha augmentat un 6%. I mentre, segons denuncia el GOB, tres camps de golf es continuen regant amb aigua potable. La tècnica ha vingut a l'auxili de la sostenibilitat econòmica de les Illes en permetre aportar els cabals que feien falta, com fa pocs anys l'operació vaixell ser-

ví per garantir un subministrament que d'altra banda hagués estat impossible. Però aquesta sostenibilitat econòmica només és provisional i no té res a veure amb el desenvolupament sostenible que reclamen les directrius de Río o, simplement, la necessitat a un territori limitat com el nostre d'ajustar el seu creixement a les disponibilitats naturals, és a dir, de no trencar els fràgils equilibris, que és allò que ha passat a Mallorca aquesta dècada.

La dona del segle XXI

Entrevista a Teresa Riera

per Jordi Calleja

Recorda que quan va entrar a la universitat les dones eren minoria perquè a moltes famílies es considerava que pagar els estudis a una filla era tudar els doblers. En trenta anys al món de la política, avui és diputada socialista al Congrés dels Diputats, ha escoltat milers de comentaris sexistes que li han servit d'estímul per refermar les seves conviccions en la lluita feminista per la igualtat d'oportunitats entre homes i dones. No entén les crítiques al paper de Hillary Clinton

com a primera dama dels Estats Units, a la qual considera una gran estratègia. Creu que el futur és al Tercer Món, on les dones són cada dia més fortes. Teresa Riera confia molt en les noves generacions, en les que homes i dones han après a compartir la mateixa línia de sortida però pensa que encara hauran de passar molts d'anys perquè quedin enrera mentalitats que eviten que les dones tinguin accés als llocs de decisió. Per a ella la dona del segle XXI serà imparable.

- S'acosta l'any 2000 i es parla molt d'obertura de fronteres, de nous patrons de vida i de canvis al sistema que han comandat durant la segona part del segle XX. Creu que la dona es beneficiarà d'aquest nou esperit?

- Això és imparable. Jo estic convençuda que no farem enrera i que no podem fer més que tirar endavant. I hem de caminar endavant en tots els aspectes. En aquestes darreres dècades del segle XX les dones hem accedit a l'educació, hi ha més dones que homes a la universitat i amb millors qualificacions, les dones hem accedit al món del treball i el que hem de fer ara és accedir de la presa de decisions. Hem de participar als llocs on es prenen les decisions que afecten tota la societat. Però pel camí hem deixat encara moltes dones i molts de problemes. Avui per exemple, a la fi surt a la llum el problema de la violència domèstica que afecta totes les classes socials i tots els nivells culturals. Aquesta és només una de les situacions que demostren que la dona havia quedat atrapada a una part oculta de la societat en un tema que no es podia denunciar perquè estava mal vist per la mateixa dona.

També és un fet que quan apareixen dades sobre la pobresa a una població determinada, sigui la que sigui, el 60% sempre és de les dones, ja sigui perquè la dona és sempre la que en un moment donat queda sense feina abans que l'home, o perquè a més a més ha de tenir cura dels fills. El fet és que el nivell de pobresa afecta molt més les dones que els homes. Encara avui a determinats llocs quan es parla d'analfabetisme aquest afecta molt més les dones. El que vull dir és que totes aquestes coses que s'han anat superant amb el temps encara afecten en major mesura les dones. Hi ha molta feina per fer, però és imparable, només podem millorar, i com a mínim igualar la nostra posició a la dels homes. En aquest sentit, una de les coses més ben fetes a l'època socialista va ser l'accés al sistema

educatiu de tota la població. Si la gent té accés a l'educació amb igualtat de condicions, la línia de sortida és la mateixa per a tots i les oportunitats també. Aquesta ha estat una passa important al nostre país sobretot per a les dones que eren les menys afavorides i les que tenien una desigualtat important quant a les oportunitats per encarar la vida. Queda molta cosa a fer.

- Què pensa de la mentalitat de

Teresa Riera va néixer a Barcelona l'any 1950. La seva entrada a la universitat, l'any 68 marcarà el seu destí com a integrant d'una generació compromesa amb la política. Deu anys després entrà a formar part del Partit del Socialistes de Catalunya (PSC). Catedràtica de matemàtiques a la Universitat Politècnica de Catalunya, l'any 85 va arribar a la Universitat de les Illes Balears i de llavors ençà ha combinat la seva tasca docent amb la seva afiliació al Partit Socialista. Avui és diputada d'aquest grup al Congrés dels Diputats. En els trenta anys que ja du a la política, ha dedicat un temps preferencial al suport del moviment feminista a la societat i dins la universitat.

la societat d'avui en relació a l'evolució del paper de la dona dins el món?

- S'ha de canviar la mentalitat. Crec que han canviat moltes coses com les lleis discriminatòries o les ofertes de treball discriminatòries que són el fruit d'una lluita de molts d'anys. Afortunadament hem tengut dones que ens han precedit que han lluitat fortament, però lluitar de veritat, no treballar que és el que feim nosaltres ara. Gràcies a elles som on som. Avui en dia no "queda bé" ser racista ni estar en contra de la igualtat d'oportunitats per a la dona, i no ha estat fàcil arribar fins aquí. Després d'això però, les actituds, els comportaments... la mentalitat sexista encara existeix. Com a política estic cansada d'anar a reunions on es fan comentaris absolutament sexistes sobre les dones, com per exemple "esto parece la amante fácil" en parlar d'un pacte polític, són coses que ni es pensen, que reflecteixen una cultura de molts d'anys. És necessària una actitud de ser tractades amb total normalitat. Jo crec que els homes han de fer una passa important. És a dir, nosaltres hem avançat molt en un terreny que era seu i ara ells han d'adaptar-se a aquest canvi i és difícil, perquè després de molts d'anys de comandar i de tenir-ho tot fàcil es troben en una situació diferent. Tot i que ja hi ha homes progressistes i feministes mentalitzats, necessiten una adaptació a la situació nova de la incorporació de la dona a les seves tasques de cada dia. Que s'acostumin a reunir-se amb dones i a no dir segons quines coses.

PUNT DE PARTIDA

- Vostè que té un contacte directe amb la joventut sabrà també que han canviat molt les coses a les relacions personals.

- Jo estic encantada amb la joventut. Crec que no ho hem fet tan malament perquè veig els resultats. Veig la gent jove amb una tranquil·litat i un tracte que és molt esperançador per al futur. Això vol dir que el sistema educatiu ha funcionat, la mentalitat a les famílies i a la universitat ha canviat. Jo record que em feia molta de gràcia quan anava als Estats Units i parlaven d'"el marido americano". "El marido americano" escurava, la qual cosa estava molt bé perquè aquí no fèiem ni això, però després la feina de la dona era treballar i organitzar un "party" per promocionar el seu marit a la seva feina. Per una banda penses que està bé que participin a les tasques de la casa que sempre han suportat les dones, però mai no es divideixen en parts iguals. És la mentalitat que és el marit el que ha de triomfar a la seva feina i si la dona no triomfa a la seva no passa res perquè a la família ja arriba un sou important. Això no és així, tothom ha de procurar una igualtat de condicions, estar satisfets amb la seva feina i satisfer les seves aspiracions. Si hi ha dones que no ho volen fer està molt bé que no ho facin, però el que és més important és que puguin fer el que vulguin sense trobar traves pel fet de ser dones.

- Entén les mestresses de casa que se senten realitzades dins l'entorn de la llar familiar?

- Em sembla perfecte però amb matisos. Hi ha feines que objectivament no poden satisfer ningú. El que passa és que la gent les fa i hi ha persones que són optimistes i procuren treure el màxim partit de totes les feines que fan, però hi ha feines que jo no puc creure que facin feliç ningú. No hem de confondre el que s'ha de fer en un moment determinat o el que sovint una dona es troba obligada a fer amb el que realment voldria fer. Està molt bé netejar tot el dia un

nen petit o tenir cura de persones grans, i fer-ho amb molt de gust, però no pot satisfer ningú objectivament. Jo som partidària que tothom faci el que tenguí ganes de fer, però de veritat no s'han de confondre les bases, perquè si tens les mateixes oportunitats pots triar però si no les tens no pots saber si és realment el que voldries fer.

- La dona és des de sempre la principal sustentadora del sistema. Tant a la família amb els infants com a l'assistència a persones majors no s'ha reconegut la seva feina, però avui parlem de dos temes vitals per al futur. Ha arribat l'hora de cercar una fórmula perquè la dona rebí suport econòmic en aquesta tasca tan vital com silenciosa?

- Un treball fonamental a la societat i a les famílies que no ha estat reconegut. Un treball sense horaris que és assumir la responsabilitats d'uns fills que són el futur. És molt fàcil acompanyar el nin al dentista, el que és difícil és saber que el nin no té les dents bé i això ho ha fet la dona sempre. La dona ha tengut cura dels nins i de les persones grans i això és una feina que no s'ha reconegut i que ha estat el motor del país. Jo com a feminista i com a socialista crec que és una feina que s'ha de repartir. L'Estat ha de posar les eines necessàries, perquè aquesta és una feina que fins avui ha assumit en una part molt important la família, amb la qual cosa ha ajudat els governs a complir les seves obligacions. L'Estat ha d'oferir les eines necessàries perquè tothom, tenguí família o no, compti amb tot el que necessiti per a la seva realització com a persona des del començament de la seva vida, tenguí pares o sigui òrfena, fins al final dels seus dies, estigui sola o tenguí cinquanta néts. El que passa és que això en un estat governat per la dreta sempre ho ha assumit la família. Jo crec en la família i en uns vincles personals forts, però la família no ha d'assumir aquestes coses perquè l'Estat no compleix les seves obligacions.

LA DONA ALS MITJANS DE COMUNICACIÓ

- Què pensa del paper dels mitjans de comunicació i de l'evolució de la imatge de la dona al món. Són protagonistes en parlar de maltractaments, d'escàndols sexuals, de noces reials o d'atemptats contra els drets humans al Tercer Món...

- A través dels mitjans de comunicació es transmeten models i això per a la dona és terrible. El que passa és que afortunadament hi ha hàbits que ja s'han deixat enrere, però sí que hi ha certs models. Crec que tornam al model que la família assumeixi coses que corresponen a l'Estat, i quan dic la família vull dir la dona sempre, encara ara. Això és nefast per a la dona, la seva imatge social i la seva autoestima. Tornem al model de dona de concursos de bellesa, de passes de models, la qual cosa, i és un exemple, crea molts de problemes a la joventut. Hi ha molts més casos d'anorèxia i de bulímia que abans.

Quan vas a una botiga resulta que només tenen talles 42, màxim 44, quan una persona normal empra la talla 46 o 48. Això per a una persona molt jove sense una personalitat formada pot fer-li agafar una depressió total. Crec que els mitjans haurien de fomentar molt més la dona que estudia, que treballa, que dirigeix una empresa, que és diputada del Congrés... Hi ha dones de totes les talles. Ara bé també s'ha avançat en altres temes com el de la violència. És fantàstic que la dona la pugui denunciar i avui els governs es plantegin mesures molt estrictes de protecció de la dona perquè les seves denúncies no caiguin en el buit. Crec que un govern

d'esquerres faria més coses, però s'han donat passes irreversibles.

- Possiblement dues de les dones més populars a Espanya són Hillary Clinton i Ana Botella. Com veu el seu paper davant l'opinió pública?

- No les posaria al mateix pot. Crec que el paper de Hillary Clinton als Estats Units en els darrers mesos ha estat fantàstic. Ha agafat les regnes de la situació i crec que el seu marit ha mantingut el càrrec gràcies a ella. Tot això partint de la base que el que ha passat als Estats Units és demencial. Arribar a la situació que s'ha arribat en una qüestió estrictament personal que no té res a veure amb les decisions de govern del primer país del món és una bogeria. El paper de Hillary dins aquesta bogeria exemplar ha estat exemplar. Ella ha agafat un paper molt intel·ligent i jo crec que és ella la que hauria de ser presidenta dels Estats Units. És l'exemple, segurament no la votarien a ella i han votat el seu home. Ella, que era considerada com una de les cent advocades més brillants del seu país, és conscient que no hi ha igualtat d'oportunitats per accedir a la presidència dels Estats Units, per a homes i per a dones i va jugar la carta del seu marit.

Discrep de les feministes del seu país que han dit que no hauria d'haver tolerat certes coses. Jo crec que ha separat els papers a la perfecció, no sabem el que tolera a nivell personal ni ens interessa, a nivell públic ha assumit un paper perfecte i el seu marit és on és gràcies a ella. Pel que fa a Ana Botella crec que hem fet una passa enrera. Abans d'ella el paper de Carmen Romero, la dona de Felipe González, era el que a mi m'agrada. És una persona que va saber fer la seva feina independentment del seu marit i que va decidir treballar per al seu poble com a diputada. Ella era professora de literatura, però en la seva posició va decidir aprofitar els coneixements i la responsabilitat que suposava ser la dona del president per treballar per al país. En canvi amb Ana Botella crec que hem tornat una mica enrera en el paper de la primera dama que no és primera dama sinó que no se sap ben bé què fa. Tot i això em sembla més intel·ligent que el seu marit, però no juga el paper que crec que hauria de jugar la dona del president.

EL CRIT ANÒNIM DEL TERCER MÓN

- Ha parlat de dues dones del Primer Món que formen part de l'opinió pública del país. Creu que aquest país escolta el crit anònim de les dones del Tercer Món?

- És impressionant. Són les protagonistes dels grans moviments que es viuen a aquests països, elles fan la feina real a aquests pobles del

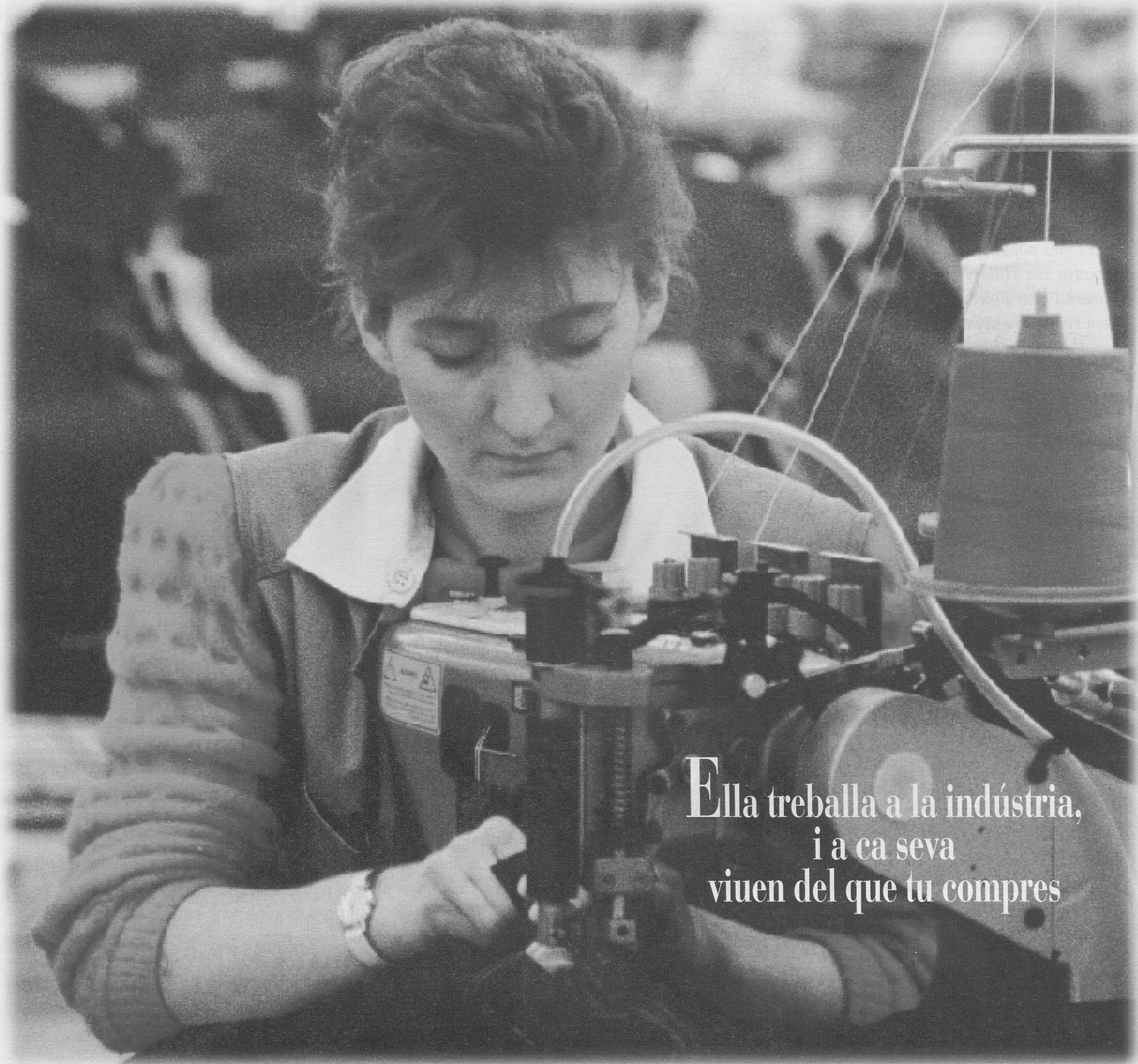
Tercer Món i, curiosament també hi ha dones molt ben preparades que assumeixen lideratges importants i mereixen tot el suport. Per exemple, fa poc que vaig esser a Iran i vaig conèixer dones brillantíssimes que han sabut combatre la religió amb les seves armes. La dona ha donat passes importantíssimes. Complint els ritus del país s'han posat el vel i han aconseguit entrar al Parlament i fer escoltar la seva veu. És un procés molt lent, però és l'única manera d'evitar un cost terrible de vides humanes. És evident que en aquests moments no té sentit res de tot el que feim al Primer Món, si no és pensant en el futur que és al Tercer Món. Hi ha molta solidaritat entre les dones i el seu compromís polític és més fort que el dels homes. Crec que és necessària la solidaritat amb el Tercer Món, però no només amb les dones sinó en tots els factors. Només pensant egoïstament, veim que Europa cau demogràficament, mentre que aquests països continuen creixent i hem de mantenir bones relacions amb els països en vies de desenvolupament. La diferència entre el Nord i el Sud és molt grossa i no podem tancar els ulls, ni donar l'esquena a aquesta realitat. És molta responsabilitat, perquè hi ha tot un continent com Àfrica que viu al límit i que és aquí mateix.

- La dona juga un paper central a la cultura mediterrània...

- La Mediterrània està aconseguint donar passes endavant per una convivència més justa. La dona mediterrània ha tengut des de sempre un pes important dins i fora de la família i avui cada dia és major el seu pes al món laboral. Hi ha gent molt intel·ligent i amb les idees molt clares per accelerar aquest procés que no té retop.

ACCÉS AL MÓN LABORAL

- Vostè coneix molt bé el món universitari on avui ja és majoritari el pes de les dones que a més a més tenen millors percentatges que els homes...

Ella treballa a la indústria,
i a ca seva
viuen del que tu compres

Comprant avui els productes de Mallorca, assegures el futur benestar econòmic de les famílies que viuen de la indústria, de l'artesania, de la pagesia i del petit comerç a la nostra illa.

Consell de Mallorca
Assegura el futur

- Aquesta és una de les coses que més satisfacció em produeixen. A la meua generació era normal que els nins d'una determinada classe social anassin a la universitat, les nines no. Elles estudiaven piano, anaven a ballet i es preparaven per casar-se i ser bones esposes. No calia que estudiassin molt perquè era tudar els diners i si alguna volia estudiar ho feia per poder ser una mestressa de casa culta. Les famílies d'avui no distingeixen majoritàriament entre els nins i les nines i si volen anar a la universitat hi van. Aquest és un pas qualitatiu importantíssim.

- Aquest pas endavant a la formació de les dones permetrà l'accés de la dona als llocs on es prenen decisions?

- Aquest és un dels temes que més em preocupen. Avui la línia de sortida és la mateixa per a l'home i per a la dona, però basta fer una ullada per comprovar que no hi ha igualtat pel que fa al nombre d'alts càrrecs. Quants de directors de diaris, caps de govern, ministres, alts directius d'empreses són dones a la Unió Europea? Això és una disfunció. Hi ha estudis que demostren que la mitjana de notes a la universitat és superior en les dones que en els homes, això vol dir que estam millor preparades. Quan donava classes a la universitat ja notava una diferència d'actitud entre al·lots i al·lotes. Quan suspenia

una jove normalment venien a dir-me que no se'n sortien, a demanar-me consells, a parlar amb mi. En canvi quan suspenia un jove em discutia l'examen que havia posat o com l'havia corregit i semblava que jo tenia la culpa del seu suspens. Això ha de canviar. A més a més, els homes sempre es protegeixen entre ells per mantenir-se dalt. Jo crec que seria molt bo per a homes i dones que es repartís el poder al 50%. Les dones aportarien molt a la direcció del país i seria molt bo per als homes perquè les decisions correspondrien molt més a la realitat de la societat. Però això encara és molt difícil. En aquest sentit, i en el món on em moc, que és el de la política, crec que ha estat molt important forçar mesures d'acció positiva per acabar amb aquestes disfuncions. Anant a l'extrem que per a mi és molt real el fet que al Parlament, que és el centre de representació popular, no hi hagi tantes dones com homes fa que hi hagi una part de la població que no està ben representada. Això és el que em preocupa, aquests camps en els quals la presència de la dona és molt per davall del que li correspon.

- Tot i els avanços de les darreres dècades, serà un procés lent tant per als homes com per a les dones perquè avui som encara a les primeres passes...

- S'ha fet molta de feina, però encara queda molt de camí. No és tant un problema d'anys com de generacions. Hauran de passar diverses generacions per canviar la mentalitat i les actituds. Hem d'aconseguir que el llenguatge i l'educació no siguin sexistes, que no ho siguin els mitjans de comunicació, fer un esforç per no transmetre segons quins prejudicis. Tot això demana temps.

- Està preparat l'home del segle XXI per a la dona del segle XXI?

- Com més joves, més preparats estan per al canvi dels models perquè han viscut en un altre ambient i en aquest sentit estic esperançada amb la joventut, perquè els de la meua generació ja no poden canviar. L'home s'ha d'adaptar.

Jo entenc que el canvi de la situació ha estat tan ràpid i tan fort que els ha agafat per sorpresa i han de fer un esforç i necessiten una adaptació. Estan descol·locats però la gent jove no tant. L'home ha d'assimilar una nova situació en la qual trobarà la dona per tot i no podrà cedir als estereotips sexistes. És un canvi brutal per a la dona i això afectarà l'altre 50%. L'home haurà d'aprendre a ser comandat per una dona quan les dones accedeixin a llocs de responsabilitat que fins ara eren assumits pels homes. Això no es du gens bé. Hi ha moltes parelles que tampoc no duen bé que la dona guanyi més que l'home. Fins ara sempre ha estat a l'enrevés. I l'home es deprimeix si queda sense treball. Això és absurd. Els homes s'han d'oblidar de les brometes fàcils i tractar amb igualtat les dones. Han de canviar la mentalitat i saber que a la seva parella li pot anar millor que a ell. Potser la gent jove sí que veu tot això amb molta més naturalitat. Som optimista tot i que m'agradaria que tot anàs molt més ràpid. Crec que no podem oblidar les dones que feren una feina molt important abans de la meua generació. Elles donaren les passes més difícils i nosaltres hem procurat avançar i treballar seriosament. Ara el futur també és molt difícil però tenc molta confiança perquè qualsevol persona amb dos dits de seny ho ha de veure claríssim.

Taula rodona amb **Rosa Bueno** (presidenta de la Federació d'Associacions de Veïns),
Margalida Ferrando (responsable de l'Oficina de Víctimes del Delicte del Govern balear),
Jaume Garau (psicòleg) i **Mila Melero** (periodista, secretària del Lobby de Dones)

Ciutadanes amb tots els drets

Per Magdalena F. Mulet

La igualtat de la dona que avui tothom reconeix (ningú ja no diu que les dones són éssers inferiors, i que per tant s'han de dedicar a tasques subalternes) és un fet. Emperò una vegada tots iguals, la societat, perquè això ho han de fer dones i homes, no ha donat la passa per reorganitzar-se i fer que uns i altres, iguals, facin el mateix.

La dona -analitzen els nostres convidats- veu que no pot assolir nous papers sense abandonar els que ancestralment ha tengut, i fer-ho, en cas que sigui possible, també li crea un conflicte que difícilment pot encaixar, i en tot cas a un preu molt alt. Si les dones deixen de fer el que feien, a més, qualcú ho haurà de fer, perquè precisament tenien cura de tasques bàsiques com és ara cobrir les necessitats vitals de tot el col·lectiu. Des d'aquesta perspectiva, s'apunta a aquesta taula, l'única possibilitat és redistribuir el poder, però també la responsabilitat de fer una societat més humana, una redistribució que no és possible mentre qui reparteixin siguin els homes des dels despatxos on es fan els pressuposts.

ONA: Hem volgut en aquesta ocasió fer un número sobre la dona davant el tercer mil·lenni i tot i que per norma procuram que a les nostres pàgines hi hagi representació femenina, hem de reconèixer que de vegades ens és difícil trobar dones per parlar dels temes que plantejam habitualment a ONA, aquest número serà doncs una excepció perquè gairebé totes les participants són dones...

Melero: Això és perquè no tenim ocasió d'esser, entre cometes, famoses. Quan s'ha de demanar una opinió als mitjans sempre surt un home, i quan vols que sigui una dona et trobes amb dificultats per cridar-ne una i que vengui a donar cap i a expressar l'opinió, però això és només una conseqüència de com estan muntades les coses. Les dones només podrem "arribar" si anam essent presents, encara que faci peresa, perquè les dones han de superar l'atac de pànic escènic que els suposa fer coses que no han fet mai, no és fàcil, i l'única manera de començar a esser presents en els debats, en els llocs on s'opina i es parla, on es decideix, en podem parlar després, però és començant a fer-ho, a plantar cara i arrossegant altres dones perquè també ho facin. El que passa és que és fàcil dir no, i pensar "Jesús, i ara què diran" etc..., perquè una vegada que una dona surt al rotlle i més o manco se'n desfà, això no basta, ha d'esser brillant, la qual cosa no és requisit imprescindible quan es tracta d'un home. I llavors hem de comptar amb el factor temps, que les dones no considerem com els homes. El sentit global de la dona d'anar per la vida no és el mateix que tenen els homes. Les dones volem temps, i valoram el temps familiar, el temps personal, el temps d'arreglar-nos les ungles. I el volem preservar, i la vida pública va en contra d'aquesta parcel·la que les dones volem com un bé preuat. I moltes vegades les dones retallen: "he anat a dues entrevistes i no en vull pus", "he anat a tres reunions i no en vull deu". En canvi els homes sempre estan disposats a esser al bell mig de la vida pública, mentre que la dona defensa tota la globalitat vital no només l'espai de poder, econòmic o el que sigui.

ONA: Amb aquests pressupòsits la dona podrà arribar als càrrecs i a la vida pública i de decisió en general o ambdues concepcions del món són exclouents?

Perquè el que sí és cert és que la vida pública requereix sobretot dedicar-hi tot el temps, aquestes són les regles del joc.

Melero: Bé, a cada moment de la vida hi ha prioritats, i a un moment determinat pot interessar més la vida pública, o pot compartir-se, perquè amb tot un sobre esforç brutal es pot navegar en paral·lel i la dona ho fa, i llavors a altres moments es desencadena una crisi i no tenim més forces per tirar-ho tot endavant, és un pes enorme... per a tots, homes i dones. El que passa és que els homes sempre tenen la tranquil·litat que "una" al darrere té cura de la paradeta.

ESCALES DE VALORS

Ferrando: Crec que la valoració del temps és un factor vital a l'hora de distribuir i prioritzar. L'àmbit familiar sol esser molt valorat per la dona i clar, això fa que no pugui esser tant pel mig. El que passa és que, en la meua opinió, la dona ja ha recorregut un camí i ara és l'home que s'ha d'incorporar, i també valorar l'àmbit familiar, per continuar amb el mateix exemple.

Les dones només sortim en els temes socials, d'acord, però crec que no es tracta tant de voler sortir a altres àmbits, sinó també situar al seu lloc els temes socials, és a dir, donar-los el valor que mereixen perquè per a una societat totes aquestes qüestions són prioritàries, per a homes i dones. Per tant es tractaria de deixar de considerar els temes socials com les "maries", realment les qüestions socials, tal i com es planteja la societat són tant o més importants que un debat d'urbanisme. Els temes socials no són menors, i no ho han de semblar.

Melero: Sí, però una cosa són les opcions personals, és a dir, la dona pot dir jo vull ser infermera com a opció laboral, etc... i l'altra és esser

la infermera de la família, sense reconeixement ni sou.

Ferrando: Això és el millor, que ara la dona pot triar.

Bueno: Jo crec que aquesta reflexió no és vàlida per a la major part de les dones, no almenys per a les dones del meu àmbit, que és el món laboral. Dir que avui la dona pot triar no és ni d'un bon tros cert. Només molt poques dones tenen la sort, i jo consider que és una sort, de poder desenvolupar-se en àmbits públics i de decisió, però la realitat de la majoria no és aquesta i encara no es pot dir que la dona pugui triar, les dones no poden fer aquestes reflexions, no tenen aquesta possibilitat perquè no tenen els mitjans al seu abast per valorar el que volen fer i sobretot aconseguir-ho.

En el moment que hi ha una situació difícil la dona és la que paga les primeres conseqüències. La dona encara pot tornar enrere. La dona majoritàriament està molt endarrerida en relació a l'esforç que ha fet. Quantes dones estudien?, i ho expòs com a pregunta.

Melero: Moltes, moltes.

Ferrando: Estudien més que els homes, una altra cosa és el món laboral, on no poden accedir a certs nivells. I aquí encara s'instal·la una major injustícia, perquè no ocupen els llocs que els pertoca segons la seva preparació, que és reconeguda.

Garau: En la meua opinió hauríem d'enfocar el tema des d'un punt de vista evolutiu, o sigui, veure d'on ve la situació d'igualtat de l'home i la dona i saber d'on surt la diferència, hem de demanar-nos per què des que la societat és organitzada l'ha dominada sempre l'home. A partir d'aquí podrem saber cap on anam, i per veure cap on anam ens hem de fixar en els països que estan més avançats en el que són les noves formes de producció i de vida, de distribució del poder, de recursos sanitaris i socials, analitzar com són els països nòrdics on aquest debat que tenim aquí ara va tenir lloc ja fa molts d'anys, encara que no sigui un debat tancat, no viuen ja una diferència tan clara en el que són les diferències en els poders públics, on hi ha major equitat.

Melero: Però aquí no.

Garau: Perquè Espanya és un país que va molt endarrerit, respecte de l'evolució del nord d'Europa, i per moltes raons: una dictadura que va reforçar molt el paper de l'home, i també el fet d'esser immersos a una cultura mediterrània, i perquè no visqué la revolució tecnològica i productiva que han fet els països del nord d'Europa.

A qualsevol capital europea en la qual es concentra la població més activa i més dinàmica, Londres, Berlín... aquesta diferència entre homes i dones, tant als mitjans com a la política o a càrrecs de gestió no es dona amb tanta força com aquí. Per a mi la conclusió d'aquesta reflexió és que els canvis de producció econòmics i socials i dels valors de la família i de les noves tendències de relacions sexuals humanes entre homes i dones canvia tan de pressa i tan radicalment que els que som al cercle europeu anam cap a una igualtat, i llavors segons l'àrea on visquem serà una qüestió de més o menys temps i Espanya sens dubte va una mica endarrerida per aquestes circumstàncies que he esmentat.

Però d'aquí a vint anys, al nou mil·lenni, la dona mallorquina, com l'espanyola, com l'europea, tindrà el mateix nivell que els homes, i aquest gran canvi que ara té lloc el que fa és produir un grans impactes als homes, que fan que tinguin una certa crisi d'identificació i que molts no sàpiguem encaixar i per això reaccionen amb violència. Encara que per suposat no estic justificant res.

LA INSTITUCIÓ MATRIMONIAL EN PERILL

Melero: Jo volia a aquest punt dir una cosa que he pensat avui horabaixa, quan m'he reunit amb mi mateixa. Francament crec que el

Rosa Bueno.

matrimoni tal com està establert només podrà mantenir-se, si ho fa, per un interès dels homes, perquè la dona a aquest punt del camí no té cap interès de mantenir una situació que només li dona desavantatges. Estic convençuda que la dona avui no té cap interès a "caçar" homes, perquè només li donen feina.

De fet a les ruptures matrimonials tenc ben comprovat que són les dones les que plantegen la crisi, les que no toleren més, i diuen basta!, posen la situació al límit. La majoria de divorcis són provocats per les dones, i en la majoria dels casos els que l'endemà ja tornen a tenir parella són els homes. La dona divorciada, vol anar endavant amb la decisió i la valentia de fer camí tota sola.

Per tant el matrimoni continuarà endavant si els homes el salven, al marge d'altres tipus de família que sorgeixen i que cada vegada són més freqüents.

La dona ja està farta d'aquest model o esquema tradicional de família i no crec que sigui amb els seus esforços que tiri endavant.

Bueno: Però sempre parlem d'una minoria de gent, però si miram els adolescents, per exemple, que són les generacions futures... Jo crec que s'introdueixen pautes a través dels mitjans i de molts de canals que són molt conservadors: matrimoni, fills, família, i molta gent jove assumeix aquests valors. Com si fos un cicle: primer una gent que romp barreres i després un nou impuls que torna enrere cap als valors més conservadors.

Ferrando: No sé si són conservadors, l'altre dia Borrell parlava de protegir la família.

Bueno: Precisament, no m'estic referint a valors de partits, sinó a valors de la societat.

Ferrando: Avui les feministes reclamen poder viure la maternitat i la vida familiar.

Bueno: La majoria de les dones encara no són a aquest punt.

LA VIOLÈNCIA FAMILIAR

Garau: Estic d'acord amb Melero que les dones espanyoles sí volen anar més endavant i més aviat del que els homes estant disposats a tolerar, i la violència familiar, ara tan actual, donats els fets que es produeixen diàriament, n'és una manifestació i forma part d'aquest procés accelerat i massiu que es dona.

Els homes no aguanten i reproduïen els esquemes que han vist a casa seva.

Bueno: També hi ha factors d'altre tipus, la situació econòmica i cultural...

Melero: No, de cap manera, el que passa és que quan aquests casos es donen a segons quins ambients tot es tapa i no surt a la llum.

Garau: Als països nòrdics per què no passa?, doncs perquè hi ha un control molt fort.

Ferrando: Als països nòrdics també hi ha violència.

Garau: No com aquí, perquè hi ha més control social, més protecció per a la dona, i socialment està molt mal vist, al nord d'Europa un home que se sap que pega a una dona no pot relacionar-se a la feina i al carrer normalment, i aquí encara se'n fa broma.

Fernando: En vint anys de democràcia s'ha avançat molt, encara que no podem esperar complicitat dels homes, als quals els interessa mantenir l'estatus actual perquè els convé més, no volen perdre poder.

Melero: Justament per aquest retard, ara la dona vol anar més aviat i no vol sofrir certes situacions. Una dona que té inquietud i que vol anar endavant no vol avui tolerar certes situacions, per això deia que seran els homes els que mantendran el matrimoni, perquè són els més interessats, i vull incloure un altre capítol subversiu en les relacions dona-home: el que es refereix a les relacions extramatrimonials, que per a les dones gairebé sempre són una vegada acabat el seu matrimoni i en canvi a l'home no li és gens difícil dur una doble vida paral·lela. Però rarament una dona manté en paral·lel una relació durant temps.

ONA: Però això és una qüestió de temps.

Melero: I d'intensitat emocional, això és perquè les dones i els homes emocionalment som diferents i això configura les nostres relacions. Les dones tenim el vici que quan estimam, estimam.

Tot això són complements del mateix tema, i de cara al futur també corrobora que les dones totes soles s'arreglen perfectament.

Bueno: Això ja passava en temps de les nostres mares que si quedaven viuda rarament es tornaven a casar i els homes sí, perquè l'organització, l'ordre i el control d'una família els té la dona i per tant si pot els manté tota sola.

En canvi l'home si quedava viudo havia d'assumir una sèrie de responsabilitats per mantenir la casa i en el seu lloc preferia tornar-se a casar.

Ferrando: D'això es tracta, la dona ja ha assumit el paper de sortir de fer feina etc... i és l'home el que ara ha de donar una passa, i assumir l'àmbit de la casa.

Melero: Però és difícil perquè no es valora, no només és que cansa i que és pesat, sinó que no té valor i com poden voler una cosa que no val?

Mila Melero.

Bueno: Jo crec que l'home s'incorpora a aquestes tasques, encara que les generacions futures no sé què faran. Ara ja hi ha pel carrer homes amb cotxets passejant infants.

Melero: Això no ens ha de confondre, perquè n'hi ha tres.

Garau: Hi ha molts d'homes que són molt sensibles a qualsevol tipus d'explotació i de violència, a qualsevol tipus de violació de drets humans. No tots els homes són obligats, sinó que han tengut una sensibilització. També hi ha homes que volen ésser un igual, però són una minoria i la resta haurà ésser una conquesta de la dona. I el que és important és que hi hagi un context social i estatal i de lleis i de regulacions i de subvencions que afavoreixin tot això, perquè, per exemple, les lleis nòrdiques permeten que un home pugui tenir cura d'un infant. L'Estat ha de tenir instruments per afavorir els processos d'igualtat.

Bueno: Falta molt de camí.

Garau: I més als països mediterranis on tenim una cultura masclista amb uns paràmetres de violència i desig que són molt difícils de canviar. I això no es canvia amb una generació perquè a més no és només una qüestió de mòduls de producció i de subvencions estatals, encara que això també, és molt més profund.

Ferrando: La llei de vegades va per davant de la societat. En el cas de la maternitat hi ha la possibilitat que gaudeixi del permís l'home i no l'agafa gairebé cap.

Garau: Però això és més complicat, perquè en el cas de la maternitat hi ha també qüestions biològiques, i no podem negar la naturalesa, que impliquen un vincle que no podem obviar, encara que hi ha molta discussió sobre si aquesta unió s'ha de rompre més aviat per socialitzar els infants com més aviat millor o si s'ha de fer contràriament. En tot

cas és un debat obert entre pedagogs i psicòlegs de diferents opinions i teories. El vincle mare-fill determina un model de família...

Melero: Que és supervalorat i magnificat pel mateix esquema social, i pels homes, que han trobat fins ara que el millor que podia fer una dona era això, no fos cosa que ho haguessin de fer ells...

Garau: Però moltes dones ho reivindiquen.

RELACIONS DE PODER

Melero: Sí, i algunes de tot cor... i ho volen fer. Però que ho facin les que vulguin. En tot cas donades les estadístiques de reproducció aquesta és una circumstància que es produeix com a mitjana una o dues vegades, màxim, a la vida d'una dona. Per tant no pot ésser mai un argument per justificar tota una organització social determinada, és la gran excusa, perquè la dona està atrapada pels vincles... i mentre, llistes electorals, càrrecs a l'Administració, direccions de bancs... el sostre de vidre, perquè, qui reparteix?, els que ho tenen i els que ho tenen són els homes i el que fan és tràfic d'influències entre ells mateixos, perquè existeix més relació de poder entre ells, i es coneixen millor i saben de les seves possibilitats i s'ho reparteixen. "A més, una dona podria passar que llavors vol tenir un fill, i si la mare està malalta vol dur-li sopa, i té la regla". Això són ~~disbarats~~!, hi ha un fre que està ben posat.

Bueno: L'educació és molt important, i la transmissió de molts dels valors ha estat sempre a càrrec de les dones.

Melero: El que passa, i maleïda la gràcia, és que les dones d'aquesta fi de segle hem d'ésser militants permanents i hem de defensar constantment la petita parcel·la que havíem guanyat. I anar un poc més enllà... i a més estar molt lúcides per no transmetre uns valors que duim molt endins: "no et moguis, ja ho faré jo...", "ai! Tu no en saps de posar injeccions...", és una lluita per fora i per dins...

Garau: S'ha avançat molt des del segle passat i ara els processos són molt més ràpids i per tant és qüestió d'anys que canviïn moltes més coses.

Melero: No ho sé, quan sent i veig tot el que ha passat amb els fonamentalismes islàmics... eren països que ja havien aconseguit una certa igualtat de la dona.

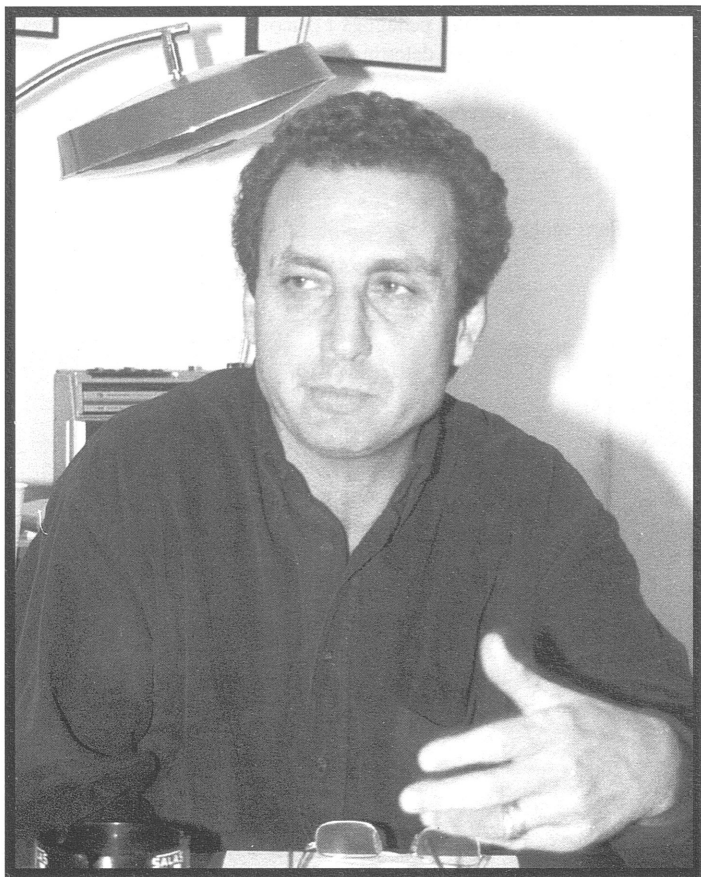
Garau: Però som a l'àmbit europeu.

Melero: Però és molt fàcil perdre terreny i les dones també tenim dret a estar cansades i ens podem conformar, i ja n'hi ha que diuen "ja estic bé així".

Garau: En el passat una qüestió que diferenciava molt els rols laborals era la força física, i ara al nostre àmbit pràcticament ningú no fa feina amb les mans, feines que requereixen una força determinada. A Occident tothom, a Europa que és on es produeixen els canvis més importants, fa feina pels coneixements i habilitats comunicatives, que no diferencien el sexe i també hi ha branques en les quals les dones per la pròpia tradició estan millor dotades... i el poder econòmic de les dones, i aquí resideix el bessó de la qüestió, aviat serà com el dels homes.

Melero: Ho dubt perquè les dones no tendran el mateix poder econòmic, si no tenen el mateix poder de decisió, les mateixes quotes de poder.

Garau: Però ara ja les dones van a la universitat i hi ha igualtat...

Jaume Garau.

La presència de les dones a les empreses és fonamental, perquè les empreses són el motor dels canvis socials més que els partits polítics, que avui no estan al davant de res i que el que fan és aturar els canvis socials.

Els canvis són tan accelerats i tan salvatges que els partits el que fan és frenar, mentre que les empreses donen canya. Ara es veuen moltes dones a les empreses.

Melero: Moltes secretàries i moltes telefonistes.

Garau: Però també hi ha dones que dirigeixen empreses i centres de salut...

MARGINACIÓ FEMINITZADA

Melero: Si n'hi ha una ja no es pot negar la seva existència, però no és suficient. I llavors ens oblidam d'una petitesa com és el món de la marginació i de la pobresa... ho hem llegit aquests dies, el nivell de marginació femenina és molt gros, només les viudes, les aturades, per no parlar de la marginació dura, de prostitució, de la drogodependència... Es tracta de la feminització de la pobresa, que és un fet. I per tant s'ha de lluitar permanentment. Perquè no podem esperar que l'evolució de les coses jugui al nostre favor, ca!

Bueno: Jo crec que de moment les dones que vulguin arribar en el sentit d'ocupar càrrecs i tenir poder hauran de pagar, i de fet paguen un preu elevadíssim. No podem dir volem ésser-hi d'una altra manera, perquè hi ha unes regles i són les que han fet els homes. Només a partir que hi hagi moltes dones als nivells de decisió podrien canviar les coses, però mentre, la dona paga un preu molt alt per arribar a quotes de poder i de decisió. Un preu que, efectivament, moltes no estan disposades a pagar.

Garau: En aquest sentit jo crec que hi ha molts d'homes que estan disposats a relaxar les formes violentes de relacions laborals.

Bueno: No ho crec, vivim a un món cada vegada més competitiu.

Melero: Que funciona a costa dels individus.

DONES MALTRACTADES

ONA: Si concretam en el tema dels maltractaments, a Mallorca, segons les dades que té en relació a l'Oficina de les Víctimes del Delicte, quina és la situació?

Ferrando: La violència domèstica, no fa falta dir-ho, es produeix a tots els nivells i a totes les societats. I el tema de la feminització de la pobresa és ben preocupant... més que el tema del poder, una primera passa ha d'ésser sortir de la misèria.

Melero: Però només si es detecta el poder es pot canviar aquest altre aspecte, perquè és des del poder que s'organitza la societat i es prioritzen els temes.

Ferrando: D'acord, però el tema de la violència és molt més flagrant.

Garau: Però si des del poder, on no hi ha dones, es prenguessin mesures efectives i contundents, les coses canviarien.

Ferrando: Més que legislar és una qüestió social, perquè les lleis sovint hi són, però s'han d'aplicar.

Garau: Però els polítics han d'intervenir en la societat, han de fer que les coses siguin possibles.

Melero: Ja fa anys que a la Universitat hi ha tantes dones com homes, però continua havent-hi les mateixes directores de banc, és a dir, cap.

Garau: Bé, però abans tots els metges eren homes i ara ja no, i tots els psicòlegs i advocats, i es va avançant per parcel·les.

Bueno: El problema és poder fer aquella feina per a la qual s'han preparat.

Ferrando: No tornarem enrere, però tal volta tampoc no voldrem en el proper mil·lenni incorporar-nos al món tal com està plantejat, perquè està plantejat segons la visió dels homes i no sé fins a quin punt la dona està disposada a accedir a un món que no vol. I per tant es tracta de donar una visió, un caire diferent a les relacions de poder, que serà el nostre.

Quan s'elaboren llistes per anar a les eleccions, l'altre dia ho explicava Maria Antònia Vadell, els homes demanen "a quin número aniré", però les dones demanen primer "quin temps em suposarà".

Les dones valoren el seu temps, més que qualsevol altra cosa.

Garau: Però el poder no desapareixerà i per tant si les dones no estan disposades a jugar amb les regles que hi ha el continuaran tenint els homes... vull dir amb això que les dones hauran de lluitar pel poder.

ONA: En qualitat de què de dones o de persones?

Garau: Les empreses i les organitzacions polítiques s'hauran de feminitzar i ja avui és molt diferent un consell d'administració en el qual hi ha una o dues dones i un altre en el qual només hi ha homes. El que es parla, el que es diu... les lluites de poder s'estableixen d'una altra manera, quan hi ha dones s'estableixen unes relacions més fines, més intel·lectuals, perquè ja no es poden basar en raons masculistes de "vegem qui és més fort i qui la fa més grossa perquè és més valent".

Margalida Ferrando.

Ferrando: Ara hi comença a haver una sensibilització perquè se'n parla als mitjans...

Garau: Se'n parla més perquè hi ha més violència.

Melero: I perquè les dones han jugat un paper, no s'ha fet tot sol tot això.

Garau: Els dirigents no fan res clar i contundent perquè les coses canviïn.

Les dones no poden fer la passa de denunciar perquè no tenen cap certesa dels recursos de què podran disposar, no se senten protegides. I no s'hi posa remei i no s'hi destinen recursos perquè per als governs no és una prioritat.

Una dona maltractada de classe baixa no té recursos per sortir-ne, l'Administració, les institucions públiques, no li proporcionen recursos. Perquè tot això no són coses que interessin els polítics, la classe política d'Europa és molt conservadora, molt acomodada i capaç de tolerar grans nivells d'immoralitat al si de la societat.

El tema de la dona i dels infants és una immoralitat absoluta, la falta de compromís amb la qual et trobes no és tolerable, i no es posen recursos a la disposició dels que necessiten ajuda per sortir de situacions que són límit i que atempten contra els drets de la persona.

Ferrando: No hi ha recursos suficients, però hi ha recursos. Clar que n'hi ha i de cada vegada més, és difícil i costa, però en surten.

Garau: No serà gràcies als recursos públics.

Melero: Però sí n'hi podria haver si les dones comandassin al Ministeri d'Economia, i no al de Cultura, on pel que es veu feim el mateix que feiem: ordenar la biblioteca, i posar pegats...

Ferrando: Però és just al contrari, perquè esser ministra d'Afers Socials és tan important com esser-ho d'un altre ministeri.

Melero: Bé, doncs que ho facin ells i nosaltres anirem al Ministeri d'Economia.

Garau: Hi ha una ministra de Justícia i no fa res.

Ferrando: Precisament la reforma del Codi Penal avança molt en aquests temes, perquè amb el Codi del 95 es tengué una oportunitat i no es varen saber introduir aquests temes.

Garau: Però no es tracta tant d'un problema de recursos legals, sinó socials.

Melero: És tot junt.

ONA: El temps del debat s'acaba i voldria que fessin una reconsideració final, perquè s'han dit moltes coses...

Melero: Com a consideració final jo voldria dir que l'envelliment de la població, del qual cada dia parlem, condicionarà molt tot això perquè, tots aquests vells, qui els cuidarà? Qui té l'aprenentatge fet?, les formes adquirides?..., les dones no volen cuidar vells sinó esser, segons hem dit aquí, ministres,... i com s'organitza tot això?, no es preveu, perquè les dones "ja ho faran", perquè ho han fet sempre, però les dones de cada vegada tenen més clar que no és això el que volen ... i la perspectiva d'esser la infermera de la societat no és la que vol la dona.

Bueno: La dona per arribar al poder, ha de canviar el seu comportament i assumir i fer seus rols que són d'home.

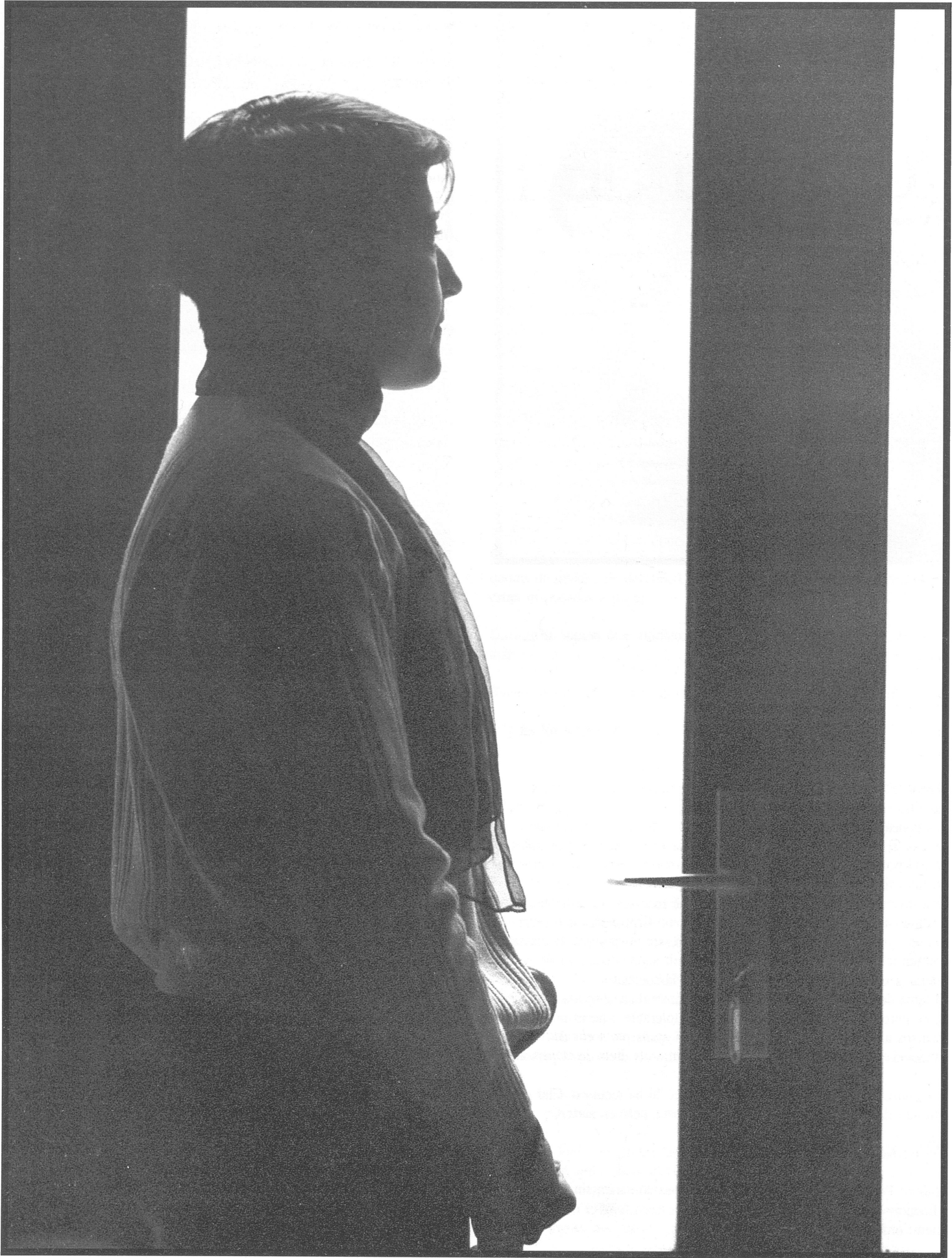
Ferrando: Jo crec que les dones no tornarem enrere, i que el repte no és sols arribar, sinó canviar certes estructures i comportaments, i no vull parlar de "comportaments de dones", sinó d'"altres comportaments", que hauran de fer seus homes i dones.

Garau: Les noves formes de treballs als països més industrialitzats, faran que el valor número u de la nostra societat sigui la intel·ligència i la capacitat de comunicar, i des d'aquesta perspectiva la igualtat entre dones i homes ha d'avançar. I les relacions humanes entre dones i homes s'hauran de reinventar a base d'establir un diàleg democràtic sobre totes les situacions: matrimonials, sexuals i familiars. Encara que al món occidental, a l'àrea mediterrània aquest procés és a una fase més endarrerida i costarà més rompre amb els mites masclistes que sustenten la nostra cultura i que no s'esborren així com així.

ONA: I a la resta del món?

Garau: Em costa imaginar la resta del món en termes d'homes i dones.

Melero: Ahir vaig veure un vídeo sobre un poblat al Tercer Món, i hi havia unes dones que picaven el gra amb una pala de fusta, tres hores pica que pica, fins que les mans els feien sang... per fer farina... que després havien de mesclar amb aigua d'una font que era molt lluny, a quilòmetres de distància... i el que feina de narrador, que era un home del poblat, deia, "bé, nosaltres esperam amb molta paciència que facin la farina que és una tasca difícil i lenta, -i se les mirava- i deia: però, clar, ... ara, hem d'esperar que vinguin de cercar l'aigua".

Maltractaments, el preu de l'emancipació

Entrevista a Felicidad Martínez

per Gina Garcías

L'any 1998 devers cinc-cents dones han presentat denuncia davant la Policia Local de Palma a causa dels maltractaments als quals les sotmetien els seus marits. Moltes estan en procés de separació o separades definitivament, però no es poden lliurar del sentiment dominant i possessiu dels seus antics companys. De tots aquests casos, una mínima part s'ha refugiat al Centre d'Acollida a Dones Maltractades que patrocina l'Ajuntament de Palma i que dirigeix Felicidad Martínez, una dona que ha de veure quotidianament la cara amarga de la derrota i de la por en el rostre d'altres dones que recorren al centre perquè no tenen altre lloc on anar quan emprenen l'últim alè per fugir del terror en què a vegades es converteix la vida conjugal. Els maltractaments domèstics són l'altíssim preu del procés d'emancipació que les dones han pres massivament a aquesta fi de segle, i es deriven de la rebel·lia masclista a l'enderrocament d'un model de família i de convivència desigual i degradant. Mentre les autoritats de l'Estat i les institucions públiques prenen a poc a poc mesures per reprimir els casos que quotidianament es donen -més d'una mort a la setmana a l'Estat espanyol i múltiples casos d'ameneses i violència- Felicidad Martínez renova cada dia la força necessària per donar forces per viure a tantes dones sense nord i bloquejades per la fúria malsana en què ha desembocat la seva relació amorosa.

- Els maltractaments conjugals són l'altra cara, la cara fosca, del procés d'emancipació de les dones?

- La població que nosaltres atensem és majoritàriament una població sense massa recursos, ni formació, ni suport familiar. I fins i tot dins aquest sector les dones tenen ara una major consciència de la seva autonomia, del seu dret a decidir. I és molt possible que els casos de maltractament hagin augmentat, o ara siguin més visibles, a causa d'aquest desig de major autonomia. Mentre les dones eren submises al domini i a la possessivitat masclista, i aquests homes "controlaven" la situació, els homes no tenien necessitat d'extremar l'ús de la força per sotmetre les seves dones.

- Fins fa poc es consideraven els maltractaments com el resultat d'un conflicte passional, com un problema íntim entre dues persones. Ara ja s'enfoquen com un problema social, derivat del masclisme.

- És veritat que hi ha sempre una relació de submissió i de dependència. Però és un conflicte que va més enllà. És l'efecte de la voluntat de l'home de dominar la dona, de decidir, de ser l'amo. Quan la dona es rebel·la, o l'home intueix que ja no exerceix una autoritat total sobre ella, és quan, en aquests casos, reacciona maltractant-la.

- Per això no és que ara es coneixin més sinó que han augmentat els casos de maltractament?

- No ho sabria dir, si és que han augmentat o si es denuncien més. Sembla que sí, que han augmentat, o que les dones, fa deu anys, no donaven tanta importància a la conducta dominadora de l'home, acceptaven que no les deixassin relacionar-se amb amigues, no donaven importància als insults, per exemple... I ara sí, perquè comencen a veure que això és l'inici d'una actitud que pot arribar a ser dramàtica.

CONSCIÈNCIA SOCIAL

- I ha canviat també l'actitud dels veïnats, dels amics, que abans no volien denunciar els maltractaments perquè pensaven que era un problema entre dos, i no un problema social?

- Sí, aquest és el canvi que més s'ha notat el darrer any. Ha canviat la consciència de veïns i familiars. De fet nosaltres ja hem atès més d'una dona que ha vingut aquí perquè els seus veïns han denunciat el cas a la Policia i l'han ajudada a venir fins aquí. Fins llavors la família considerava que el problema era una brega dins un matrimoni que no sap bé si es vol desfer, on la dona passa temporades a casa els seus pares i després torna... I la família deia, ja se les arreglaran. Ara la família s'implica més en el problema i està disposada a denunciar i a col·laborar. Aquest és el canvi més fort que s'ha produït. Ha canviat la consciència social sobre els maltractaments domèstics.

- *Aquest centre d'acollida és suficient per a Mallorca?*

- El centre té la funció de proporcionar allotjament a aquelles dones o famílies que, a causa d'una situació concreta de violència, abandonen ca seva i no tenen altre lloc on anar, o per falta de família, o per falta de recursos. No tots els casos de violència domèstica han de passar per aquest centre. Passen només una part molt petita. A vegades es magnifica la funció del centre, i es considera que no té capacitat suficient. Però mai una dona, ella tota sola o amb els seus fills, no ha deixat de ser acollida. I si aquí en qualche ocasió no hi ha hagut places, hem cercat un lloc, un hostal, on romandre segura, i durant el dia li hem donat el suport dels nostres serveis d'acollida. La nostra capacitat és de deu dones, amb els seus fills. En els darrers temps ha augmentat l'ocupació, i som a més del 90%. El darrer any vàrem tenir sobreocupació durant dos mesos.

EL CENTRE D'ACOLLIDA

- *I totes les persones que, objectivament, necessitarien el centre, saben de la seva existència?*

- S'ha ofert a totes. El centre és suficientment conegut a les institucions, entre els advocats, a la Policia, als centres sanitaris, etc., com perquè totes les dones que el puguin necessitar sàpiguen que poden venir. Però per ventura hi ha un altre grup de dones, les que no s'han atrevit a fer la primera passa per alliberar-se dels maltractaments, i que no saben que podrien venir aquí. Són, sobretot, dones que viuen a pobles, on és diferent la relació que es crea. Encara hi ha molts de maltractaments que s'oculten. Perquè a aquests nuclis tancats i petits, és l'home el que té vida pública, i moltes vegades és apreciat pels seus veïns, i coneix la Policia o la Guàrdia Civil, i si a ca seva hi ha una situació de conflicte, moltes vegades, per aquests prejudicis, és la víctima, la dona, que és estigmatitzada. Ara ja va canviant un poc la cosa, però fins ara es pensava, bé, i què haurà fet ella perquè li passi això? La qüestió s'agreuja molt més quan la dona no és d'aquell poble, i encara més si és peninsular o sud-americana o estrangera.

L'AÏLLAMENT SOCIAL

- *Les dones se saben defensar legalment?*

- A vegades els és difícil. L'home contracta un bon advocat i elles es torben més a aconseguir-ne un, i que les vulgui defensar i que ho faci bé. El seu aïllament social les converteix en persones indefenses. A més elles gairebé sempre pensen que amb "el rotlló de la justícia", com elles diuen, sempre tendran les de perdre. I no saben que fer les primeres passes, que són les més importants, de forma encertada és fonamental. Perquè elles, a la vegada que les donen, han de superar un trauma que les fa sentir culpables, fracassades, molt malament. No tenen ànims per cercar un advocat, reclamar justícia, anar al jutjat i declarar una i mil vegades... Per fer tot això han de recuperar primer la seva autoestima, si no, no tenen energies.

- *Es parla de la "síndrome de la dona maltractada". Com es pot descriure?*

- Arriba un dia en què la dona pateix un maltractament que, tal vegada, no és el més greu que ha viscut, però que li fa prendre una decisió. Per valentia, o perquè ha trobat el suport de qualcú, o perquè aquest dia ha començat a tenir por del que pot arribar a patir, o té por del que pot passar als seus fills, pren la decisió de denunciar l'home i demanar ajuda. En aquests moments nosaltres ens trobam amb una persona decidida però temorena, insegura, que no sap quines seran les conseqüències de la seva decisió, que es troba

Felicidad Martínez va néixer a León. La directora del Centre d'Acollida de les Dones Maltractada és treballadora social i religiosa de la Congregació de les Oblates. Va venir fa deu anys a Mallorca per fer feina a l'àmbit en què està bolcada aquesta congregació, que és el de les dones prostituïdes. Des de llavors viu al barri xinès de Palma, on va entrar en contacte amb altres formes de marginació de les dones, entre les quals s'hi compta la que deriva del maltractament. Va ser una tasca lenta i delicada. Entrar a poc a poc en contacte amb les dones que treballen en la prostitució, acostar-se a elles, donar-los petits consells... Al barri es trobava també amb dones que, a més de prostituïdes, eren maltractades, i que no tenien on anar. L'Alberg de Transeïüts, l'única institució d'acollida per a marginats que a aquells moments hi havia, només donava hostatge a les dones maltractades i prostituïdes i als seus infants ocasionalment. Càritas li va plantejar si voldria participar en un projecte de casa d'acollida per a dones maltractades. Felicidad Martínez i una altra companya acceptaren el repte. Presentaren el projecte a Càritas i es trobaren que l'Ajuntament de Palma, governat llavors pels socialistes, n'acceptà el patrocini. La Congregació de les Oblates va cedir una de les dues cases d'acollida amb les que compta el Centre i des de llavors el dirigeix.

Resisteix gràcies a la seva vocació religiosa i perquè s'identifica amb el projecte de les dones d'aconseguir majors quotes de llibertat i un reconeixement de la seva autonomia. "Faig molta feina tant amb les dones maltractades com amb les dones prostituïdes i a vegades sembla que no aconseguim res, perquè continuen al mateix lloc, però a mesura que parlem amb elles ens adonem que aquestes dones van prenent consciència de si mateixes, que aprenen a pensar, que van canviant a poc a poc, a reclamar els seus drets. Només per això ja val la pena."

"Duc deu anys i he vist molt. I he vist dones joves, prostituïdes i drogodependents, que ara ja fan feina a un altre lloc i ningú no és capaç d'imaginar el seu passat. Només hi ha hagut pocs casos, com aquest, tal vegada una dotzena, però només per aquests casos ja val la pena continuar."

Felicidad Martínez no comparteix en absolut l'opinió tòpica que les prostitutes ho són perquè volen, perquè així guanyen més doblers i més fàcilment que fent altres feines, i que el fet de dir-los "dones prostituïdes" és victimitzar-les sense motiu: "Jo crec que amb elles passa igual que el que ha passat amb les dones maltractades, a les quals també s'estereotipava dient que elles eren un desastre, que es deixaven maltractar perquè en el fons eren masoquistes etc. Les prostitutes que jo conec han arribat, totes, a aquesta situació per múltiples causes, i no per un motiu econòmic ni per una decisió personal. Pertanyen a famílies molt conflictives, han patit fracassos amb la seva parella, tenen poca formació... però en cap cas no és una decisió lliure".

Felicidad no creu que la prostitució sigui una funció social necessària, tot i que hagi existit al llarg de tota la història. Ella té clar que és una explotació flagrant de les dones i sap que tant en la consideració pública de la prostitució com en la dels maltractaments hi ha molta hipocresia social amb la qual es vol tapar un problema que neix d'una visió degradant de les dones.

molt tota sola, perduda, en l'espai i en el temps. Està bloquejada. Li expliques el que pot fer i no es troba amb forces per fer-ho. Necessita repetir una i altra vegada el que li passa, i trobar persones que li donin suport. Aquí, al centre, hi ha un espai en el qual les dones es contenen els seus problemes i es donen suport mútuament. Veuen que no són les úniques, que no són culpables. I les dones reben una ajuda psicològica amb la qual poden ordenar els seus pensaments, prendre consciència que poden recuperar una vida pròpia, salvar els seus fills. Des de fa un any feim grups d'autosuport, d'ajuda mútua, dirigits per la psicòloga, on troben les eines per sortir de la seva situació.

- Quina és la dinàmica del centre?

- No és un centre que llevi la llibertat a ningú. És una casa substituïda, on les dones -totes soles o amb els seus infants- han de compartir l'espai i el temps amb altres dones en una situació semblant. Hi ha unes normes de vida col·lectiva que s'han de respectar i al centre procuram que les dones i els seus fills continuïn la vida social que duïen al seu barri. Que els nins vagin a l'escola, ajudam les dones a rebre una formació per cercar una feina, a dur endavant el seu cas judicial perquè puguin emancipar-se tot d'una que sigui possible. I els donam tota l'atenció especial que necessiten, psicològica, de formació, jurídica, laboral... No perdem de vista que són dones que vénen aquí amb un fill, o dos, o tres, i que han de suportar tota aquesta càrrega familiar, dur-los a escola, recollir-los, anar a fer feina o a cercar-ne, mantenir la casa, anar a la compra... sense que ningú no les ajudi.

ALLIBERAMENT PROGRESSIU

- Quin és l'índex d'èxit del Centre? És possible la recuperació integral d'una dona que ha de venir aquí a cercar refugi?

- Clar que sí, si no, no seríem aquí. Però l'èxit no és la nostra meta. Si fos així ens desanimaríem. No s'aconsegueix tot amb la casa d'acollida. Però també és veritat que sense adonar-nos, la casa d'acollida proporciona a les dones una altra manera d'afrontar la realitat i de veure el seu futur. Tal vegada aquí no ens ho manifesten, però a vegades, després d'uns mesos d'haver deixat el centre, tornen, ens visiten, i ens expliquen el procés que han dut a terme, i llavors ens adonam que la casa d'acollida els va obrir el camí, i que han aconseguit una certa autonomia. Fins i tot, diria, en el supòsit que hagin tornat amb el seu company -si amb ell no hi havia hagut una violència excessiva- fins i tot així, han aconseguit canviar la relació entre els dos. Altres es mantenen bé vivint totes soles, d'altres troben una nova parella, han resolt els temes jurídics i han començat una vida nova. Bregant, bregant, es van defensant, i aquestes et donen ànims per dir, val la pena.

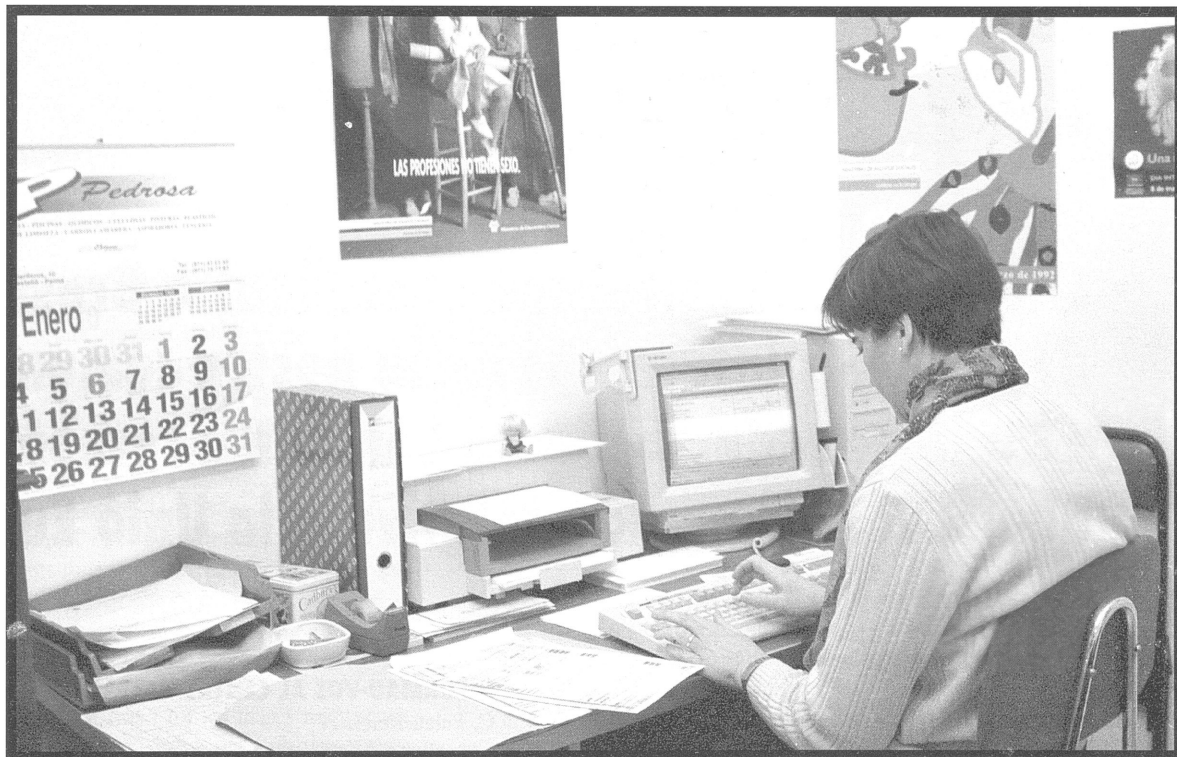
- És un percentatge alt, el que aconsegueix això?

- Cada vegada són més. Fa cinc o sis anys, el percentatge de fracassos era molt alt. Eren dones que tornaven amb els seus homes, tot i que sabien que no sortirien de la situació de maltractaments de la qual havien fugit. Ara són moltes més les que decideixen separar-se, rompre amb la parella anterior i viure amb independència. No puc dir percentatges. Cada any n'atenem devers cent tretze o cent catorze, de les quals, tal volta, seixanta o setanta aconsegueixen sortir positivament de la situació traumàtica que patien.

LA DEPENDÈNCIA

- Quan una dona torna amb l'home que la maltracta, i sap que ho continuarà fent, és que han fracassat tots els recursos socials que l'havien de salvar? O és que les relacions de dependència són, a vegades, massa fortes?

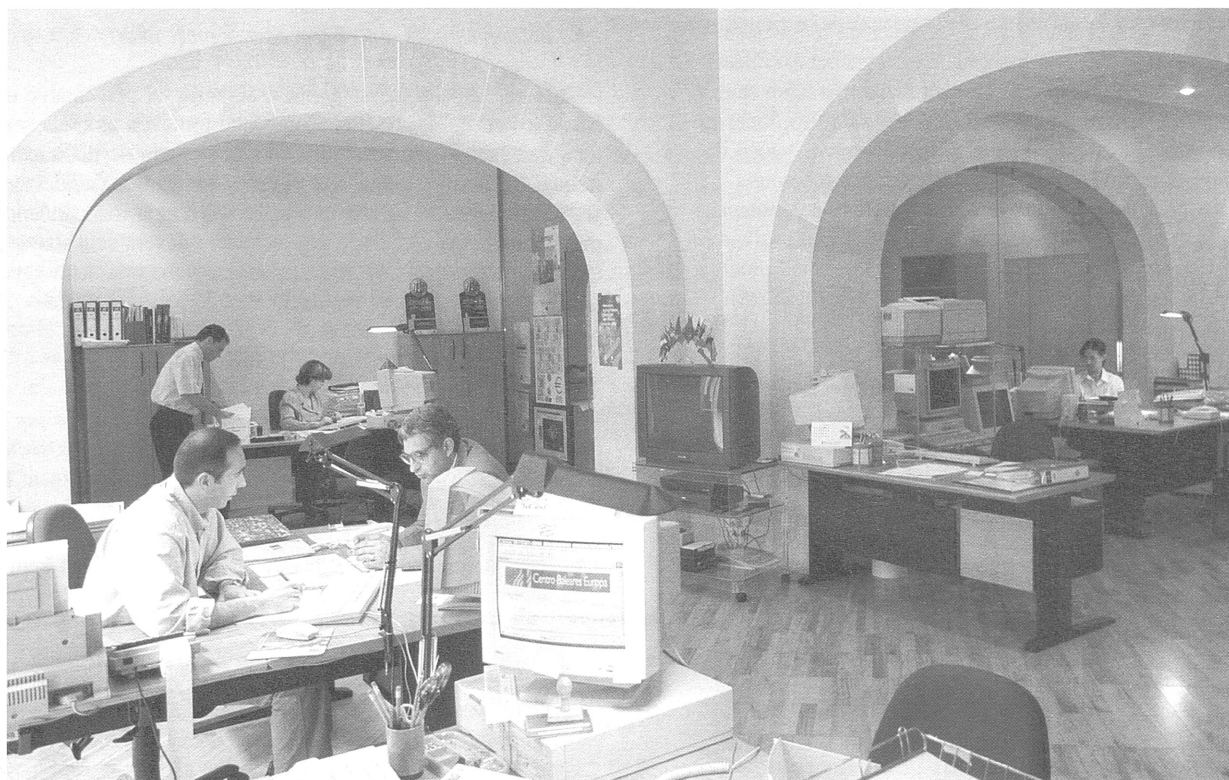
- Jo crec que cada dona ha de decidir per si mateixa. I hem de

respectar que vulgui tornar amb l'home que la maltracta. Són dones que continuen estimant la persona que és possible que les dugui a la mort, que pensen que és possible que canviï. El procés d'alliberament d'aquesta dependència emocional necessita un temps que a vegades és molt llarg. Nosaltres no ho vivim com un fracàs, sinó com una impotència, que ens du a dir "què més puc fer perquè aquesta dona se n'adoni de la situació que viu?" Pot ser que les institucions puguin fer més del que fan, però no sempre. El cas d'Ana María: era ben clar que el seu home la volia matar, ella sabia que existia aquest risc, i va voler arriscar-se. Ella pensava, si jo l'estim i ell m'estima o m'ha estimat, com em pot fer una cosa així? I el cas és que la va matar. Nosaltres, les institucions, mesuram risc racionalment, però elles no.

- Ha canviat l'actitud de la Policia, dels fiscals, dels jutges, davant la violència domèstica, que fins ara era pràcticament impune?

- Crec que tots hem canviat. Ara les institucions creuen més la dona. Ara s'és més conscient que quan una dona arriba a denunciar el seu

El Centre Balear Europa consolidat a Brussel·les defensa els interessos de la nostra comunitat i, a la vegada, facilita a tots els interessats qualsevol informació relativa a la Unió Europea

DEPARTAMENTS I SERVEIS DEL CBE:
Centre de Documentació Europea
Centre Europeu d'Informació Empresarial
Departament de Relacions Exteriors
Departament de d'Estratègia Regional i
Coordinació IMEDOC

INFORMAU-VOS AL CENTRE BALEARS EUROPA

C. Palau Reial, 17
 Conselleria d'Economia i Hisenda
 07001-Palma de Mallorca, Illes Balears
 Tel. 971 17 62 28 - Fax 971 17 62 16.
 Correu electrònic: cbe@bitel.es
 Internet: <http://www.bitel.es/cbe>

DELEGACIÓ A BRUSSEL·LES

Avenue des Arts, 3, 4 et 5, 7ème étage - 1210-Brussel·les
 Tel. 32 2 223 14 10 - Fax 32 2 223 25 24.
 Correu electrònic: centre.balears.europe@skynet.be

COMISSIÓ EUROPEA

GOVERN BALEAR

Universitat de les
Illes Balears

Càmera Oficial de Comerç,
Indústria i Navegació de
Mallorca e Ibiza-Formentera

CAIXA DE BALEARS

CENTRE BALEARS EUROPA

home és que ha passat per moltes situacions de violència. Ara cap institució no vol ser acusada de responsable que s'hagi produït una víctima més. Ara ja hi ha pocs policies que siguin indiferents a donar assistència a una dona que denuncia maltractaments. Fa uns anys pocs policies acompanyaven la dona al Centre i la protegien quan feia una denúncia. I això és fonamental, perquè al moment de la denúncia la dona necessita molta ajuda. Els primers moments és quan les institucions han de donar passes per ella. Després, quan ja han passat alguns mesos, són elles les que han de prendre decisions, amb les quals nosaltres a vegades no estam d'acord, però que respectam.

- *I quan una dona retira, a l'endemà, la denúncia que acaba de posar, que creu que haurien de fer els fiscals i els jutges?*

- S'hauria d'actuar d'ofici. Tot i que la dona no vulgui continuar endavant. Moltes vegades les dones no s'atreveixen a enfrontar-se a un judici contra el seu excompany. Si no hi ha fills en comú, res que els relacioni, el que volen és començar una altra vida en pau. Elles voldrien que els jutges actuassin però que no les sotmetessin a més situacions tenses amb el seu excompany. No volen tornar a patir. Volen oblidar.

ELS INFANTS

- *Com viuen els fills aquesta situació. Es diu que els nins seran adults maltractadors. Que els maltractadors d'ara han estat víctimes quan eren infants.*

- Els infants viuen molt dramàticament aquesta situació, i tampoc no és tan matemàtic que hagin de ser uns adults maltractadors. En qualsevol cas és molt important ajudar-los des del principi. Els fills d'una situació de violència familiar viuen situacions d'inestabilitat. A vegades han hagut de canviar de casa per aquesta causa en més d'una ocasió. Són nins temorencs, amb falta de seguretat, amb problemes d'integració escolar. A vegades, és veritat que són nins que comencen a desenvolupar conductes agressives o almenys inadaptades... Sens dubte és un col·lectiu problemàtic amb el qual nosaltres intentam treballar, i fer teràpia psicològica. Però igualment s'han d'educar tots els nins i nines.

- *Educar, en la igualtat, sobretot.*

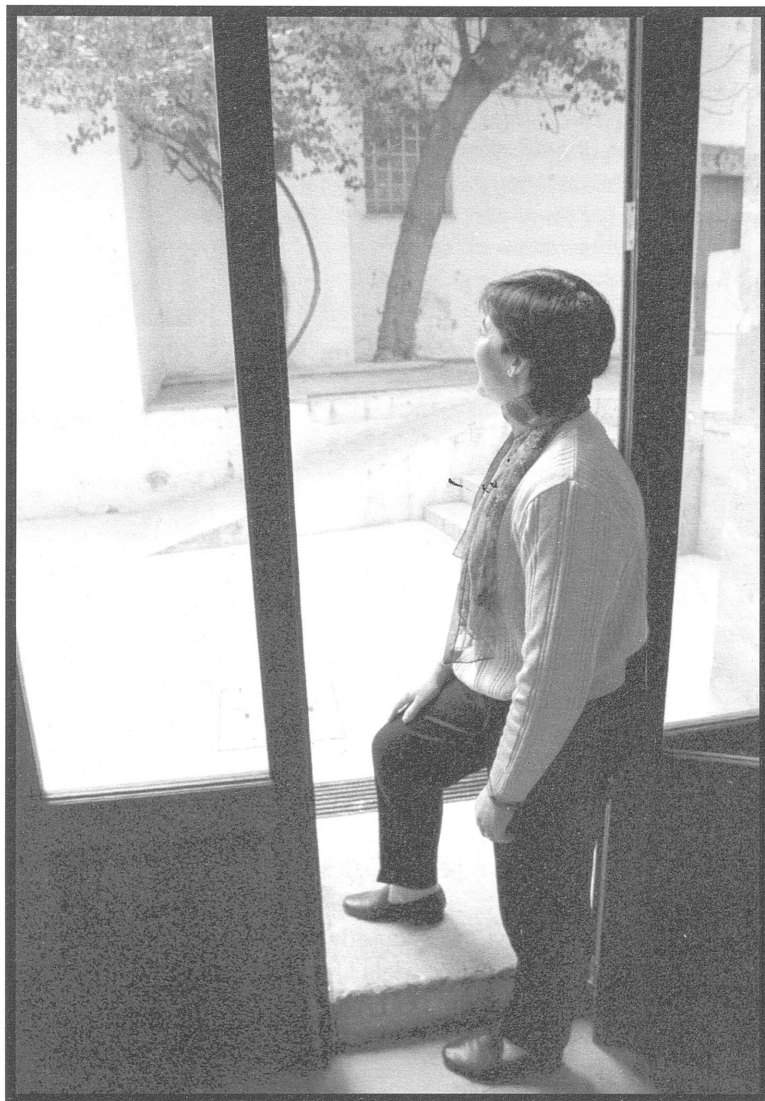
- Sí, perquè nosaltres hem notat que fins i tot les mares maltractades fan diferències entre els nins i les nines. Solen ser molt protectores amb els nins i molt exigents amb les nines.

- *Assumeixen el paper que l'home volia implantar?*

- Sí, ho fan inconscientment. Fins i tot a vegades assignen al nin una mica més gran el paper del pare. I a la nina el paper de cuidadora dels infants. Nosaltres ho veim, és un tema difícil de treballar, però ho intentam, és la millor manera de rompre la cadena de maltractaments, volem que la dona se'n temi, que prengui consciència, perquè si no és difícil que canviï.

- *I amb l'home maltractador, què s'ha de fer?*

- Jo crec que mereixen una condemna, però això no és suficient. Ni tan sols les víctimes desitgen per al seu home la presó i només la presó. Se'ls hauria d'oferir la possibilitat de rehabilitar-se. No sé com s'hauria de fer. Crec que al País Basc s'ha fet una experiència

de teràpia amb homes maltractadors. Als Estats Units també es va fer. Era el mateix jutge que obligava els homes a sotmetre's a un tractament. Era un tractament psicològic i de teràpia de grup. Aquí encara no s'ha plantejat el tema. Però és urgent, perquè aquí veim que alguns homes maltractadors han tengut diverses parelles i amb totes han repetit la seva conducta. Els jutges els han imposat diferents condemes per faltes, però no han aconseguit canviar la seva conducta.

- *Què s'ha de fer per acabar amb els maltractaments. Són suficients els canvis legislatius i jurídics que s'han pres?*

- Aquestes són mesures per aplicar davant els fets consumats. Però jo crec que s'ha de fer molta de feina de prevenció. Que es prengui consciència de quins són els drets de les dones, de la seva capacitat d'elecció, de decisió i d'actuació i que se sàpiga que aquests drets s'han de respectar. Això s'ha de fer des de la infantesa, amb els nins i les nines, en la divulgació d'altres models de pensament. S'ha de canviar el model tradicional familiar, el repartiment de responsabilitats. Jo crec que hi ha d'haver un canvi de mentalitat social que vagi molt més enllà de la consideració que hi ha uns homes que són maltractadors i unes pobres víctimes. S'han de rompre aquests estereotips. I mentrestant s'han de protegir les víctimes.

Més que mares

Entrevista a Francisca González

per Maria Ferrer

Aplicant la dita que darrere un gran home sempre hi ha una dona, es podria dir que darrere dels consellers de sanitat de l'última dècada hi ha hagut una doctora, la doctora Francisca González. Encara que ella, tot d'una, ho negarà. Perquè aquesta dona, menuda, feïnera, amb la taula plena de papers, no per deixadesa, sinó perquè en tots ells fa feina, té assumida de forma molt acusada la seva labor de servidora dels afers públics, en el més ample i més bon sentit de la paraula, i per tant, sense cap necessitat ni intenció de tenir un protagonisme que els caps de la Conselleria sí li donen a l'hora de prendre una decisió. Un poc incòmoda al principi pel seu paper central inevitable en aquesta entrevista, Francisca González ens mostra l'evolució i el present dels termes salut i dona. Hi ha una lluita per la igualtat que en l'àmbit sanitari es tradueix en un reconeixement i una acceptació de la diferència. No només perquè la dona sigui mare.

-Quines són les principals diferències entre l'home i la dona com a usuaris de la sanitat?

-A mi sempre m'han demanat quins programes específics tenim per a la dona, i la meua resposta sempre ha estat que les diferències es basen únicament i exclusiva, des del punt de vista de salut pública, en l'atenció o assistència. Una cosa és, com a usuària, què és el que demana o exigeix més la dona, aquest és un tema. Però des del punt de vista de salut pública, des d'aquí, sempre dic que nosaltres no feim diferències d'un programa a l'altre, menys en aquells casos en què, efectivament, té una problemàtica especial pel fet de ser dona. Per exemple, la detecció precoç del càncer de mama no es fa entre homes perquè, malgrat l'home pugui tenir càncer de mama, que és una cosa que la gent desconeix, és normal que aquesta incidència sigui menor; o sigui, és l'excepció. En la dona, per desgràcia, és prou freqüent i per tant aquí sí que es fa un programa especial per a la

dona. Però els altres programes ja són iguals per a tots, tant per a uns com per als altres. Llavors, quant a la demanda que la dona pot fer, llavors aquí ja sí que influeix o el defineix, o el decideix, la patologia que té la dona, que normalment és més específica pel seu sexe, com pot ser la part ginecològica o tocoginecològica, per una banda. I, per una altra, hi ha una cosa que es veu justament ara a la Comunitat Europea, que comença a estar molt preocupada pel tema, perquè s'adona que hi ha patologies, com són les cardiovasculars, les afeccions cardiovasculars, que pareix que la seva incidència des d'una certa edat és superior en la dona que en l'home. Llavors, lògicament, això sí que es veurà en la demanda que faci ella, personalment, com a usuària de la sanitat.

MOMENT D'INFLEXIÓ

-La història de la dona és una història de lluita per la igualtat. En l'aspecte sanitari, quins canvis hi ha hagut d'haver per donar resposta a aquesta lluita?

-Crec que ens trobam a un moment d'inflexió. Fins ara, el tema de la dona era un tema que s'aturava en el moment que paria, tenia al·lots i llavors, ja està, no hi ha més problemes. En els darrers anys s'ha vist que hi ha problemes lligats a la dona, parl sempre de salut, en els quals hi ha majors incidències. Se cerquen els motius, sé que s'estan esbrinant, i per tant això genera també serveis que abans no es donaven. Un exemple claríssim, la Comunitat Europea ha recomanat que es posi en marxa, que es comencin a realitzar els estudis epidemiològics quant a incidència de malalties, marcant molt bé la diferència entre sexes, perquè fins ara no es marcava tant. Hi havia la sospita que hi havia més incidència en les dones, però no es podia dir amb una evidència clara que això era així, i es tracta de quantificar realment aquesta incidència, pensant en la dona com a un individu que té unes característiques hormonals especials i que poden suposar patologies que l'home no té. Per tant, sí que canvia la sanitat quant a tenir en compte allò que està lligat a la dona i que fins ara no es considerava. Per exemple: l'osteoporosi. Per exemple: tots els problemes, l'osteoporosi n'és un, lligats a la menopausa. És a dir, insistesc en això que comentava abans: abans es considerava que la dona, bé, es quedava embarassada, paria, i després, ja no tenia cap problema més. Es veu actualment que a causa dels canvis hormonals, doncs hi ha, a partir de la menopausa, fins i tot la premenopausa, una disminució de la massa òssia, que provoca l'osteoporosi. Hi ha altres tipus de problemes de caire psicològic, hi ha problemes

La doctora Francisca González va néixer a Barcelona, filla de mare mallorquina. Estudià Medicina i s'especialitzà en medicina preventiva i salut pública. Ha dedicat tota la seva carrera professional a temes de salut pública des de l'Administració. És casada amb un mallorquí. Fa deu anys, la seva plaça de funcionària va ser transferida des de l'Insalud a la Conselleria de Sanitat del Govern balear, on ha exercit aquest temps com a cap del Servei de Promoció de la Salut i Epidemiologia.

cardiovasculars, que es veu que augmenten. I, per això, automàticament, ara, la tendència és que en els programes, ja no parlem de programes sanitaris per a la dona només pensant fins el moment del part, sinó fins que mor. Per tant, la dona necessita uns controls i unes vigilàncies que van des que comença la seva primera menstruació, fins que arriba la menopausa i després d'aquest període. Fa uns anys, parlar de tractaments substitutius hormonal per a la menopausa, no era viable, perquè no es tenien en consideració, perquè hi havia unes altres prioritats. Parlem sempre de països desenvolupats, perquè per desgràcia, als països subdesenvolupats, cada any moren mig milió de dones pel part, o pels problemes derivats del part, quan aquí la mortalitat és mínima. Hi ha casos de mort, evidentment, però no tenen res a veure en absolut amb el que parlem.

-I la mateixa dona, és conscient dels problemes que té i sap que hi pot trobar una resposta mèdica?

-Vegem. Ara s'ha posat en marxa el programa de detecció precoç del càncer de mama. Bé, estam tots convençuts, llavors ja ho veurem. Encara que la campanya va dirigida dels cinquanta als seixanta-cinc anys, tots estam convençuts que les dones que estan més a prop dels cinquanta respondran millor que les altres, les més majors. Les més majors... fins i tot no anaven al ginecòleg una vegada havien parit, ja no sentien la necessitat d'anar-hi. Emperò, les dones més joves, ja moltes d'elles acudeixen al ginecòleg fins i tot per a la recepta de l'anticonceptiu, al·lotes joves de vint-i-tants d'anys. Ja acudeixen al ginecòleg, ja no deixen d'anar al ginecòleg, continuen amb ell. Ja tenen clar que han de fer la detecció precoç del càncer de mama al seu moment, la detecció del càncer de coll d'úter amb la citologia vaginal, perquè ja hi ha un diàleg amb el ginecòleg. Les dones joves pensen d'una altra manera, evidentment, veuen com ha canviat la cultura sanitària i ja no tenen aquest pudor, vergonya, que tenen les dones que són majors. Aquestes simplement anaven al ginecòleg per infanter i després no hi tornaven, perquè la majoria ja no sentien la necessitat. Potser hi anaven perquè tenien qualche hemorràgia o qualche problema, però eren una minoria, eren les menys.

LA MENOPAUSA

-La majoria de les dones que tenen ara la menopausa pensen que això és un mal moment que els ha tocat viure i que l'han de passar sense haver d'anar al metge.

-Jo crec que justament, a la nova cultura en la qual entram, a l'any 2000, això sí que serà un canvi important. És a dir, el nombre de dones que ara tenen trenta o quaranta anys, que ja tenen aquest hàbit d'anar al ginecòleg, hi continuaran anant i llavors ja ho tendran com una cosa natural, i fins i tot li demanaran "què puc fer en aquesta situació", cosa que no passa amb les dones que tenen ara seixanta o seixanta-cinc anys, no amb totes, clar. Però jo parl de la majoria. Els hàbits canviaran. Paral·lelament hi ha hagut una sensibilització del sector sanitari, que va per davant d'elles, i que, per tant, per molt que una comare o un metge que no sigui tocòleg, li digui: "seria bo que anàs...", l'altra persona, com que no té l'hàbit, per ventura no és convençuda tan fàcilment. Llavors, jo crec que un dels canvis grans que hi haurà serà que la dona s'haurà fet més conscient per aquesta inèrcia i pels seus coneixements, i acudirà al metge i atindrà les necessitats que estan lligades a la fisiologia de la dona i a la detecció precoç de les malalties concretes que es donen.

-Hi ha un major coneixement dels mètodes anticonceptius, un descens de la natalitat. Això ha fet que hagin hagut de canviar els centres de planificació familiar, que foren tan demandats, per adaptar-se a una nova situació?

-Els centres de planificació familiar estan incorporats en realitat, llevat de qualcun, a les unitats on hi ha tocoginecologia. Quan hi ha algun problema que una dona no pot envestir, evidentment se la desvia per donar-li aquest tipus d'atenció. Parlem del sector públic, però bé, es pot traslladar al privat. De totes maneres, jo pens que per la quantitat d'embarassos que hi ha de jovenetes, doncs no crec que estigui resolt el problema. El que passa és que no crec que sigui un tema del qual s'hagi d'informar als centres, perquè les persones que necessiten la informació són precisament les que no van als centres, el problema és que hauria d'arribar la informació a les que no acuden al centre, i parl d'al·lots i al·lotes joves. És a dir, el coneixement que existeix i que poden anar a esbrinar d'una forma més extensa i més profunda, això és una cosa que s'hauria de traslladar a la gent jove perquè ho sàpiga.

EDUCACIÓ SEXUAL

-Caldria, doncs, fer arribar aquestes campanyes a les escoles?

-Més que campanyes, si és que tocam el tema de l'escola, és que la LOGSE posa el tema de l'educació sanitària com un tema transversal a tractar amb distints objectius, depenent de l'objectiu que es tenguí parlaran de tot el que és la sanitat, dels problemes de salut, però dels més importants, dins el que és la seva programació. Llavors, això és una cosa que és molt fàcil d'escriure en una llei, però que du el seu temps perquè l'assumeixin els docents com una cosa natural. Llavors, més que campanyes, que n'hi pot haver, jo crec que del que es tracta és de començar, perquè a més hi haurà llocs on la problemàtica serà més important que a altres, depèn molt de les condicions socioculturals i econòmiques de les zones, llavors això és una cosa que sí que crec que s'hauria d'anar incorporant, aquest tema i molts d'altres, dins l'escola. Insistesc: no perquè li expliquin els mètodes anticonceptius potser, sinó com a qualche cosa natural dins un context d'educació sexual, i llavors, poder dir als joves que hi ha un centre de planificació familiar per poder ampliar els coneixements, assessorar-se i poder saber exactament què es vol, què es pretén, perquè tampoc no hem d'oblidar que la pubertat és una època molt difícil per a l'home i per a la dona, d'inestabilitat, de trobar-se a si mateixos... És molt important, per tant, tocar aquests temes amb una delicadesa extrema i fins i tot s'han de donar arguments de per què es volen les coses i per què no. Encara que, si tot el que volem quan tenim tretze anys ens ho donen, no tot el que demanen o el que demana el nostre cos és bo. O sigui que, tal vegada perquè no és tan senzill no es fa d'una forma tan general. De totes maneres, les coses han canviat, perquè jo record que a l'any... era el 1979 o principis dels 80, a aquesta conselleria, es va obrir un centre de planificació familiar, perquè no n'hi havia cap. Ha deixat d'existir, lògicament, perquè ja és una cosa que ha pres com a seva la xarxa assistencial. Al començament érem nosaltres perquè no hi havia ningú més. Clar, això demostra com han canviat els conceptes, les necessitats i les demandes, una cosa que em plantejava vostè fa un parell de preguntes... S'adapta el sistema sanitari? El sistema sanitari s'adapta a la demanda per part de la dona, però perquè realment forma part de les necessitats de la dona. El que hauria de fer la dona també és adaptar-se a la incorporació d'aquests canvis.

-Hi hauria d'haver una reciprocitat.

-Sí, però això és una qüestió de cultura i no s'aconsegueix en dos dies, ni per un decret llei ni per molt que organitzis una cosa... Hi ha coses per a les quals es requereix paciència, però sí que hi ha hagut avanços i canvis de mentalitat i adaptacions.

-Les dades d'avortament a Balears. Ens diferencien d'altres comunitats autònomes?

-Les darreres dades comparatives que tenim són de l'any 95 i sí, a nivell nacional, de cada mil dones d'entre quinze i quaranta-quatre anys hi havia una taxa d'avortament d'un 5'53%, a Balears aquesta taxa era d'un 5'54%, o sigui, dins la mitjana nacional. Enguany, fins setembre, s'han enregistrat a les Illes mil dos-cents vint-i-nou avortaments.

-Ha parlat de les malalties més comunes en les dones, com l'osteoporosi o les cardiovasculars...

- Sobretot a partir de la menopausa.

-Les xifres, en el cas de les patologies cardiovasculars, ja ens ho demostren?

-És una evidència prou forta. Es faran estudis per tenir l'evidència definitiva, però és clar que hi ha un augment dels accidents cardiovasculars a partir de la menopausa, lligats a l'alteració hormonal que sofreix per la mateixa menopausa.

MESURES PREVENTIVES

-Aqueixa evidència, en què es pot traduir, en un missatge preventiu més contundent cap a les dones ?

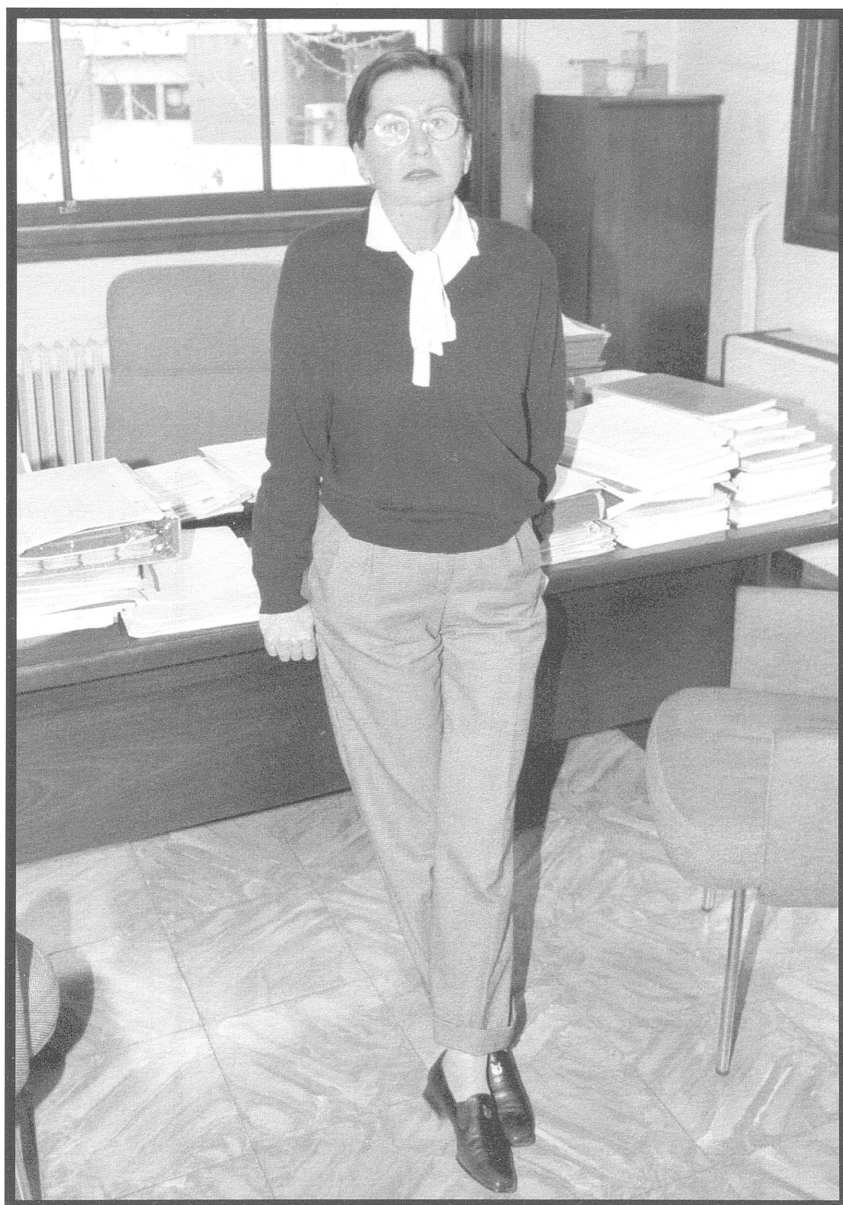
-Bé, vegem: hi ha una cosa que és clara i que a més l'Organització Mundial de la Salut preconitza: la dona ha de pensar en els seus problemes i en els que li han de venir a causa del fet de ser dona, i, per tant, no s'ha de limitar a atendre's a si mateixa i acudir al metge quan té unes patologies concretes, sinó que ha de tenir això present des del principi fins a la fi. Això suposa prendre unes mesures preventives que són molt normals, molt corrents, és a dir, que no és res de l'altre món, que serveixen per prevenir aquestes malalties o per millorar-les, i d'altres que la dona potser de vegades descuida, encara que això també li passa a l'home. Llavors, a part de les atencions especials durant l'embaràs, durant tota la vida, el que ha de tenir present una dona és que ha d'evitar l'alcohol, evitar en el sentit de no abusar de l'alcohol, evitar el tabac, és a dir, tot el que va dirigit a les cardiovasculars, vigilar la seva alimentació, amb la qual cosa estic dient les mateixes normes que li donaria a un home, per això dic que no hi ha diferència. El que passa és que si la dona té més predisposició, doncs ha de tenir més clar aquest missatge, igual que és importat l'exercici físic, sobretot per a l'osteoporosi. També ho és per a la hipertensió, per als accidents cardiovasculars, s'ha de fer exercici regularment. Regularment significa

una sèrie de dies a la setmana o cada dia malgrat sigui poc temps, però mantingut en el temps, i exercicis que no han de ser bruscos. El mateix fet de caminar, no mirar mostradors la qual cosa no es pot considerar exercici físic, tampoc no fa falta córrer, però caminar a un bon ritme és un exercici molt bo i no tan sols s'eviten aquestes malalties, sinó que fa que l'osteoporosi baixi en un percentatge prou important. Hi ha estudis que ho demostren.

HÀBITS DE L'HOMME

-La dona s'ha incorporat al món laboral i pareix que aquest fet ha anat acompanyat d'una imitació dels hàbits, com el tabac o l'estrès, que tenien més els homes pel fet de estar molt ocupats.

-Sí, hem de pensar que les dones hem estat dones tota la vida, tota la història, amb la qual cosa tot el problema hormonal, tots els problemes derivats de la nostra situació hormonal, són els mateixos. Ara els tenim en compte i abans no. Però hem d'anar alerta, també, i hi ha canvis causats perquè s'estan adquirint hàbits que només tenien els homes. I llavors això fa que patologies que eren més freqüents en l'home, el càncer de pulmó, per exemple, augmenti en la dona. De

FIRES
I CONGRESSOS
de BALEARS, S.A.

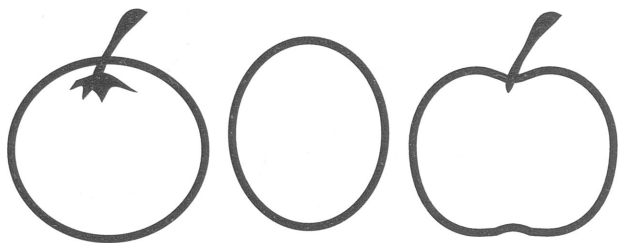

**GOVERN
BALEAR**

VII FIRA D'ALIMENTACIÓ

Alimenta

1999

**III Fira
del Vi**

**10-14
febrer '99**

TRASMEDITERRANEA

**GRUPO
IBERIA**

Venda d'entrades les 24 hores
ServiCaixa
"la Caixa"

Recinte Firal de Palma

Ciutat de Querétaro s/n. Polígon de Llevant
07006 Palma de Mallorca
Tel: 971 77 13 02 • Fax: 971 77 01 60

fet, ja donen l'alerta als països nòrdics i als Estats Units. La dona té un estrès que no tenia abans, hi ha molts de problemes que apareixen a la dona de tipus psicològic, no se saben les raons exactes però aquí són aquests problemes. Tots els problemes que sorgien lligats al ritme, hàbits i treball i que eren lligats a l'home, ara apareixeran perquè la dona, des de fa uns anys, fa el mateix que l'home, i això s'ha de tenir en compte de cara al futur i de cara a la prevenció que puguin fer les dones. I en relació a l'exercici, remarcar que moltes dones diuen "jo faig molt d'exercici: agran, escur...", i és veritat que això és un exercici, però quan parlem de fer exercici ens referim a caminar, fer gimnàstica, no a l'exercici de casa.

-Potser determinats problemes, com per exemple l'estrès, estiguin més presents en la dona perquè ella fa la seva feina fora de casa i la feina dins la casa.

-Se li afegeix. Això, tal volta, jo almenys tenc l'esperança i supòs que la majoria de les dones, canviï, perquè és un tema d'actituds per part dels homes. I insistesc que quan parl d'actituds no podem pensar en canvis d'un dia a l'altre, de vegades es torben diverses generacions, perquè nosaltres tenim el nostre referent al nostre voltant, llavors a casa el que veiem, malgrat ho modifiquem, és un poc el que traslladam i si tu a ca teva veus un home, el teu home, que no fa res de res, automàticament, deixant de banda si és molt treballador o molt còmode, deixant de banda això que va lligat a cada persona, trobaràs com el més natural del món que no en faci ni brot, parl dels homes. En canvi, si tu a ca teva has vist que el teu pare ajuda ta mare, malgrat sigui en poques coses, ho trobaràs natural i tu també ho repetiràs. Potser aquesta situació que viuen actualment les dones, les dones que ara fan feina i els seus homes que es varen educar en uns ambients en els quals l'home era el rei de la casa en el sentit d'arribar a casa i no fer res, ni ajudar ni col·laborar, bé, això també canviarà. Lentament, però canviarà. Amb això arribarà un moment que serem potser com als països nòrdics, on es reparteixen les tasques de la casa de la forma més natural del món.

LA DEPRESSIÓ

-Si parlem de problemes psicològics, sembla també que el nou paper de la dona a la societat, i la necessitat de demostrar constantment que pot fer-ho tot i ben fet, provoca un augment dels casos de depressió.

-Hi ha una dada: a Espanya, el 60% de les consultes d'atenció primària de les dones són per problemes psicològics. De vegades emmascarats per problemes somàtics, que vol dir que realment pateix qualche cosa, però que darrera hi ha un problema psicològic. Què pot influir en això? Bé, doncs moltes coses. Supòs que es realitzaran estudis que aprofundiran en aquest tema, però el que vostè ha plantejat és una possibilitat. Depèn de la reacció de cada persona. Hi ha estrès a la feina, hi ha nerviosisme perquè no s'aconsegueix la igualtat que una pretén. De vegades potser hi ha igualtat però es vol més, no ho sé.

-La imatge, o la realitat, de la nova dona que fa feina, que té un lloc a la societat, es lliga també amb aspectes físics, com el fet que estigui prima, com més, millor, almenys per les imatges de la dona perfecta que ens ofereix la publicitat o les models. Es pot parlar d'una epidèmia pel fort augment dels casos d'anorèxia?

-Des del punt de vista epidemiològic, per poder dir que hi ha una epidèmia hauríem de tenir dades relatives a abans. És a dir, quan parlem de qualsevol malaltia i diem que hi ha una epidèmia és perquè hi havia un nombre molt inferior de casos que ha augmentat. I per desgràcia, no hi ha estudis dels casos que hi havia abans per poder comparar-los amb els que hi ha ara. El que sí és cert és que és un problema emergent i que és molt possible que hi hagi més casos que abans, perquè també influeixen elements ambientals. Imitar models, actituds que abans no existien. L'anorèxia també existia abans i ha existit tota la vida. Sembla que ara en tenim un major nombre, i és cert, el que sí és que és un problema emergent, i que preocupa. I bé, és greu perquè pot dur, fins i tot, a la mort, com ja hi ha hagut casos, a més és greu perquè afecta sobretot gent jove. És un problema a tenir en compte i de fet les autoritats sanitàries ja el tenen en compte. Aquí es muntarà una unitat especial per a aquest tema. Insistesc, la xarxa sanitària s'adapta constantment als problemes que sorgeixen.

VIURE MÉS, PERÒ...

-Les estadístiques diuen que la dona viu més que l'home.

-Sí, però de vegades pitjor.

-Pel que comentava abans dels problemes que es produeixen a partir de la menopausa ho sembla.

-Efectivament, viu més, més anys, el que passa és que la gent creu que automàticament perquè es diu que viu més anys doncs està fantàstica. Bé, n'hi ha que estan fantàstiques, i també hi ha homes que estan molt bé, però n'hi ha que tenen molts de problemes de tipus cardiocirculatori, fractures per osteoporosi, etcètera, etcètera. És a dir, justament perquè viu més, aquests problemes que sorgeixen en un moment donat com a circumstància concreta es van a prolongant més en el temps. Una raó més per prendre mesures preventives per part de la dona i per tenir una atenció adequada. Que no dic que visqui pitjor que l'home, el que passa és que ningú no ha de pensar que el fet que la dona visqui més anys significa que visqui com una flor. Té els seus problemes que ja hem comentat abans.

-Quina és la situació de les dones en una relativament nova malaltia com la sida?

-Hi ha més casos entre els homes. Aquestes són dades del trenta de juny, perquè les del trenta de setembre encara no les tenim processades a nivell de comunitat autònoma. Del total de mil quatre-cents setze casos de sida declarats, acumulats des del principi de la malaltia fins ara, tres-cents quatre són dones.

-Augmenta el nombre de contagis per transmissió sexual entre parelles heterosexuales. Això hauria de suposar una crida d'atenció per a la dona, no?

-Sí, a Balears el contagi es produeix més per droga, però per via sexual, per transmissió heterosexual puja. Per això mateix la dona ha de ser molt previnguda, fins i tot per les malalties transmissibles per via sexual ha de prendre precaucions quan tenguí relacions sexuals.

-Quant a l'alcoholisme, les xifres són també més altes en els homes, però la dona ha d'anar més en compte amb la quantitat d'alcohol que consumeix.

-Per dir-ho d'una manera senzilla, a igual quantitat d'alcohol, li fa més mal a la dona que a l'home, per qüestió de metabolisme. I de fet les xifres són distintes per a homes i per a dones a l'hora de valorar la incidència de l'alcohol. Sí que afecta més la dona, i quan dic afecta no vull dir que s'engata més, sinó en la patologia subsegüent que pugui aparèixer, cirrosi, etcètera, a igualtat d'alcohol, major afecció en dones que en homes.

Una vida compromesa

Entrevista a Encarnació Viñas

per Antoni Oliver

Encarnació Viñas (Lleida, 1919), professora d'institut, és una persona de vivències particularment intenses. N'ha passades de tot color: la Guerra Civil, una llarga postguerra, el franquisme durant els temps més durs. Casada amb l'escriptor i poeta Josep Maria Llompart, amb ell va compartir vida i, en ocasions, feina. Persona d'un caràcter extraordinàriament afable, senzill i acollidor, molta gent -exalumnes, amics- encara recorden que per ca seva de Dejà "hi passava tothom", manté encara la seva tradicional hospitalitat i mostres d'ironia i bon humor. A l'actualitat treballa en la recopilació de les conferències que va pronunciar Llompart. Continua fidel a les idees d'esquerres i creu que la situació actual, després d'haver passat el franquisme i per comparació amb aquell temps, és bona.

-Els seus primer records deuen ser, dissortadament, de la Guerra Civil?

-Jo era adolescent i record coses bastant horroroses. Per a mi va ser un cop molt fort, perquè a aquesta edat vius ingènuament, ets bona persona i després te n'adones que poden passar moltes animalades. A ca nostra vivíem a un món feliç, crèiem en la bondat humana. A mon pare, que era professor de pedagogia a l'Escola Normal, el depuraren perquè era una persona d'esquerres. Pel fet de ser d'esquerres també paties una marginació per part dels amics. El cop, a aquesta edat, va ser molt dur, jo tenia setze anys quan esclatà la guerra, i si hagués estat més formada tal vegada no m'hagués fet tant d'efecte, però me'n va fer molt, em va marcar per sempre. Diuen que les coses s'han d'oblidar... i s'han d'oblidar, en el sentit que no hi ha d'haver instint de venjança, però oblidar del tot és impossible! Va ser molt gros. A casa, aquí on som ara, tenguérem un registre durant la guerra i ens espantàrem molt, perquè se'n duïen la gent i apareixien morts a una voravia. A mon pare el tractaren molt malament. Qualque veïnat ens va acusar d'escoltar Ràdio Barcelona, això era l'any 1937. El governador militar va ordenar que aquests registres es fessin en presència dels militars, per evitar que es fessin animalades, i gràcies al militar, que era un oficial jove i va aturar els peus als falangistes, no va passar res. El militar va

Encarnació Viñas i Olivella va néixer a Lleida l'any 1919. De molt petita la seva família es va traslladar a Palma on el seu pare exercia de professor a l'Escola Normal. Va estudiar romàniques a Barcelona i de tornada a Palma es va dedicar a donar classes particulars i, més endavant va esser professora d'institut i a la Normal. Casada amb l'escriptor i poeta Josep Maria Llompart va col·laborar amb el seu home, secretari de Papeles de Son Armadams, a la revista de Camilo José Cela. També tengué participació activa a les Aules de Poesia, Novel·la i Teatre i a d'altres activitats culturals dels anys seixanta i setanta. Ara fa dotze anys es jubila com a professora de l'Institut Antoni Maura. Darrerament ha treballat en la recopilació de distints aspectes de l'obra assagística i periodística de Josep Maria Llompart.

veure el panorama, tres nines espantades, mon pare que li deia "jo som un home d'ordre", i va aturar els peus als feixistes, perquè sinó hagués pogut ser greu. Record perfectament aquesta escena que m'ha quedat gravada a la memòria amb tots els detalls. Efectivament, escoltàvem Radio Barcelona, però ho feia tothom, estava prohibit, però tothom l'escoltava.

-Com recorda l'ambient d'aquests anys, els anys adolescents i de joventut?

-Vaig fer el batxillerat a l'institut d'aquí, de Palma, quan només n'hi havia un. Quan feia quart curs esclatà el Moviment i ens separaren les al·lotes dels al·lots. El director de l'institut era el pare Bosch que era un misogin, no era partidari que les dones estudiassin, hi havia un ambient terrible, el pare Bosch va estar als tribunals depuradors. Més endavant això va canviar un poc. Miquel Ferrà va entrar de bibliotecari a l'institut i organitzà la biblioteca, la meua germana l'ajudava a la biblioteca, després Ferrà, els diumenges se'n duia d'excursió les nines que l'ajudaven, les duia a Coanegra. La meua germana Gabriela l'estimava molt, a Miquel Ferrà i al meu marit, Pep, també, va ser un home molt íntegre. Després vaig estar uns anys sense estudiar, perquè durant la guerra a ca nostra estàvem molt malament econòmicament. Quan la meua germana Cèlia va treure oposicions i va anar de catedrática a Almeria jo vaig poder anar a Barcelona a estudiar, un poc més tard del que em tocava, però vaig estudiar la carrera de romàniques, fa cinquanta anys que vaig acabar.

LA BARCELONA DELS ANYS QUARANTA

-Com era la Barcelona dels anys quaranta?

-Molt trista, hi havia un ambient molt trist. Molta gent emigrada dels pobles, mendicitat..., ara, a la universitat t'ho passaves bé, perquè quan ets jove ets egoista i vius la teua vida. De la universitat en tenc un record bo. Encara que hi havia poc ambient intel·lectual.

-Recorda, especialment, qualque professor?

-Els professors que valien alguna cosa es podien comptar amb els dits d'una mà i encara en sobraven. Tenc un bon record només d'uns quants, per exemple el doctor Badia, de llengua, i el doctor Castillo, d'història, i Martí de Riquer, als quals se'ls veia una altra cosa en relació als altres, era gent de més categoria, també hi havia n'Echave Sustaeta, de llatí vulgar, que era bo però el nivell no era massa elevat. Hi havia un parell de falangistes per la universitat... havíem d'anar molt alerta amb ells. Jo anava a totes les conferències que podia. Me'n record que una vegada unes companyes em dugueren, d'una manera clandestina, a una conferència de Josep Maria de Segarra que havia tornat de l'exili, va ser a ca seva, però amb molt de misteri, hi anàrem com d'amagat. Imagini's, en Segarra clandestí,

record que va parlar del seu exili, de quan va esser per les illes del Pacífic. De totes maneres a la universitat hi vaig trobar gent molt potable, a un curs per davant del meu hi havia Jordi Carbonell, que ara és el president d'Esquerra Republicana, i ens vàrem fer molt amics, amb ell i amb la seva dona. Amb Badia vàrem continuar una amistat perquè el vaig tornar a trobar quan en Pep, el meu home, va entrar a l'Institut d'Estudis Catalans, i ell se'n va recordar de mi, perquè els cursos eren molt pocs nombrosos.

-Va conèixer el pare Batllori a Barcelona?

-No, el vaig conèixer posteriorment. Aquí quan donava classe a Montision va organitzar uns cicles de lectures i converses i conferències. El meu home va tenir una bona amistat amb ell i vàrem coincidir a l'Alguer a uns Jocs Florals. El pare Batllori va ser un element importantíssim per als al·lots joves d'aquell temps, per a Jaume Vidal, per a tots, és un home de ciència de gran nivell, una personalitat importantíssima.

-I quan va tornar a Palma què va fer?

-Em vaig posar a festejar i pensava casar-me més aviat del que ho vaig fer i de tot d'una no vaig fer molts de plans. Vaig festejar molts d'anys, els temps eren molt difícils i era difícil obrir-se camí. Em vaig posar a donar classes particulars per preparar els mestres que volien fer oposicions a magisteri i vaig tenir èxit, em va anar bé. Hi havia grups d'alumnes molts simpàtics. Hi havia uns temaris, i una editorial de Madrid publicava les contestacions, però eren molts dolentes. Jo feia els temes amb un croquis i els meus alumnes lluien devora els altres. Vaig fer això durant deu anys i quasi tothom treia les oposicions. Record aquests temps com una època simpàtica, els alumnes eren ja grans i jo vaig fer aquesta feina amb interès, m'agradava. Després vaig entrar de professora no numerària a l'Escola Normal. Aquella va ser l'època dedicada a l'ensenyament més bona per a mi, també vaig trobar un alumnat molt simpàtic. Record que organitzàrem un grup de teatre i fèiem, en aquell temps, teatre en català. No sé com ho deixaren fer. Amb l'excusa de fer teatre infantil vàrem fer l'adaptació de Maria Aurèlia Capmany de *Tirant lo Blanc*, record que vaig anar a l'Institut de Teatre a

Barcelona i em deixaren un vestuari vell, però l'arreglarem i va quedar bastant bé. Després vàrem fer l'adaptació de *L'amor de les tres taronges* que havia fet Jaume Vidal. També alguna cosa de Brecht. Fèiem representacions per Nadal i quan els estudiants arribaven a la meitat de la carrera. Després es va cobrir la plaça que ocupava, jo vaig fer oposicions, però no les vaig treure, i vaig anar al Joan Alcover, després vaig fer oposicions i aquesta vegada sí que vaig tenir una plaça a l'Institut Antoni Maura i ja no em vaig moure d'allà. Em vaig jubilar fa dotze anys. L'ensenyament donava molta feina. Jo als alumnes, com que no volia que només fessin un examen, per fer l'avaluació els feia quatre proves, i corregir aquests exàmens era una feina. Em passava la vida corregint exàmens.

-Quines assignatures ha impartit?

-Al Joan Alcover vaig fer onze anys història, perquè m'havia interessat molt. Un any vaig impartir comentari literari als de COU i m'agradava molt, perquè triava textos i podia dir, a través dels textos, moltes coses. M'agradava, quan escoltaven. Darrerament, confés que l'alumnat em va pesar una mica i els alumnes no eren tant addictes, no escoltaven molt. Això d'obligar els estudis mitjans, fa que molta gent vingui sense ganes. Però sempre n'hi ha un o dos que escolten. Els primers anys sí que hi havia uns alumnes que t'escoltaven. Estic contenta dels meus anys de docència, ara, els darrers anys tal vegada també vaig flaquejar jo, perquè es necessita molta de vitalitat per dedicar-se a l'ensenyament.

-Vostè també va participar, els anys seixanta a les Aules de Poesia, Literatura i Teatre.

-Les Aules, que va ser pràcticament l'única iniciativa cultural en aquell temps, les varen organitzar Jaume Adrover, que és un home d'acció, i en Pep que feia les presentacions. Varen venir conferenciants molt bons, eren unes conferències per fruir. Varen acabar com diuen en castellà "como el Rosario de la Aurora". Varen acabar amb tothom en el "cuartelillo", detinguts. L'Aula de Poesia la va organitzar Jaume Vidal amb Jaume Adrover, però Jaume Vidal va abandonar tot d'una. Es feren a la botiga i galeria Grife y Escoda, perquè una cosina de Jaume Vidal la dirigia.

-Què va passar amb les Aules?

-Va ser un dia que donava una conferència Antoni Serra. A Antoni Serra el varen avisar que vendria un agitador, un provocador. A la meitat de la conferència un es va aixecar i va dir a Serra "tot el que diu vostè és mentida", perquè havia fet al·lusió als afusellaments al cementiri. El dia que acabà la cosa va ser que algú va dir a Serra, després que el provocador fes l'altercat i la gent sortís, que continuàs la conferència al carrer i llavors la policia va intervenir i va ficar la gent a unes furgonetes que ja havien dut. Quedàvem per pujar a les furgonetes una amiga meua que ja és morta, Maria Aguiló, Francesca Bosch i jo. Francesca Bosch tenia una nina que l'havia d'anar a cercar allà i la nina, que tenia devers dotze anys, quan va veure el panorama s'aferrà a sa mare plorant. Llavors el policia, que era ja un home vell, va dir "idò vostè no pugi, quedi's". Tot això, mentre la gent pujava a la furgoneta. Jo li vaig dir al policia "Idò hi ha parts i quarts". Després el policia digué: "idò les dones que surtin". Començaren a davallar les dones, record que davallà Antònia Vicenç, Rosalia, la dona de Jaume Adrover, una sèrie de dones que ara no record molt bé qui eren.

La policia no sabia què fer amb les conferències, no

entenien res. Els conferenciants eren tots d'esquerres, però nosaltres no en teníem la culpa, no és que els organitzadors ho féssim a posta. Va venir Alfonso Sastre, Joan Sales, Pere Calders, Pere Quart, Maria Aurèlia Capmany, jo vaig donar una conferència sobre Guillén. Degueren pensar que, una manera d'acabar amb allò, era fer un muntatge i degueren enviar un provocador. Quan va venir Pere Quart varen prohibir la conferència i en Pep que havia de fer la presentació el va fer asseure com si no passàs res i quan estaven tots asseguts va dir que la conferència no es donava per prohibició governativa i la gent es va alsurar molt, hi va haver crits.

-I s'acabaren les conferències?

-Els varen dur una nit al "cuartelillo" jo vaig passar molta pena. No sabia si els farien alguna cosa o si els acusarien d'alguna cosa. El fiscal era Miravet, que era un home d'esquerres, i no els va fer res. Els interrogaren i els posaren en llibertat. Així varen acabar les conferències.

-Quins records té de Jaume Vidal, de Maria Aurèlia Capmany i d'altres companys de generació?

-Molt bons records de joventut i de companys de tertúlies i de converses. Jaume se'n va anar a viure a Barcelona amb na Maria Aurèlia els últims anys, quan anàvem a Barcelona, els primers anys, anàvem a ca seva i en tenc un record molt bo. Aquesta amistat és heretada de la meua germana Cèlia. Llorenç Moyà, que era un poc més gran, també es va fer d'aquest grup.

-Vostè també va fer feina, amb el seu marit, Josep Maria Llompart, a la revista Papeles de Son Armadams que dirigia Camilo José Cela, què tal Camilo José Cela?

-Molt bé, feia molta feina, Camilo. Charo, la seva dona, també col·laborava, passava a màquina textos, però qui feia molta de feina era Camilo que estava molt relacionat amb gent de l'exili i demanava articles a escriptors que eren fora i això va donar un cert interès a la revista. Record que dedicàrem un número a Picasso, un altre a Miró. Vàrem conèixer gent molt interessant com Jorge Guillén, Tristan Tzara, José Luis Aranguren, Carlos Barral, Américo Castro, Vicente Aleixandre. Amb Américo Castro vàrem fer molta amistat, va estar dies a Palma a can Camilo que encara no tenia la casa a la Bonanova, vivia a un pis antic enorme a El Terreno i el dúiem a passejar.

LES CONVERSES POÈTIQUES DE FORMENTOR

-Com recorda les Converses Poètiques de Formentor?

-Les va organitzar en Camilo, després Carlos Barral va organitzar el Premi de novel·la Formentor i també hi vàrem anar alguna vegada. En aquella època també vaig conèixer Carlos Bousoño que em sembla molt bo com a poeta, em va fer molt d'efecte. La seva obra sobre crítica literària va ser molt il·lustrativa per a mi. A les converses poètiques Bousoño i Vicente Aleixandre varen ser les dues personalitats més marcades, també Carles Riba. D'aquell temps també record un recital que ens va fer Blas de Otero a can Camilo. Blas de Otero era un home molt interessant i va donar una conferència que em va agradar molt.

-A Camilo José Cela li agradava molt fer disbarats?

-Jo el record com un home seriós. Tota aquesta llegenda d'en Camilo groller i tremend jo no l'he coneguda, no l'he viscuda, crec que tot això era "pose", més que res. Amb mi sempre va ser un home, educat i amable.

-És veritat que tenia molts de "negres", Camilo?

-No. La veritat és que no tenia ningú que li escrivís les coses, però consultava moltes coses, fins i tot qüestions de sintaxi que a vegades ens consultava a en Pep i a mi. Camilo té la intuïció de la llengua, més que una erudició el que té és un instint que li dóna una gran facilitat de llenguatge i el fa un estilista. Ell es passava el dia fent feina, era un home que no tenia vicis, tal vegada perquè era tan feiner va circular aquesta llegenda que tenia negres. Només sortia a sopar el vespre, de vegades sortíem junts, però era l'única sortida que feia. Es posava a fer feina el matí i no aturava fins el vespre. La revista duia molta feina i després ell escrivia. Caballero Bonald va ser secretari de la revista un temps i després ho va ser en Pep. Amb Camilo, ja dic, que vaig tenir una bona relació, record també el seu fill que una vegada va estar malalt i jo li vaig donar classes de sintaxi, anàvem al bosc de Bellver a fer classe. Vàrem fer feina amb Camilo del 56 al 61. Després en Pep va començar a fer feina a l'editorial Moll i el matí feia feina a Obres Públiques. A Obres Públiques s'hi va trobar bé, hi va tenir bons amics.

-Devia ser l'única forma de poder-se dedicar a la tasca literària?

-Era una situació còmoda per a ell. Perquè de la literatura no en podia viure quasi ningú. Va fer feina a l'editorial quasi trenta anys, del 61 fins que es va posar malalt. En aquell temps va publicar uns llibres de poesia, també va donar classes.

-I què més feien quant a l'activitat cultural aquella època?

-També anàvem a Cala Murta a fer, cada any, un homenatge a Costa i Llobera. Hi havia en Miquel Fortesa, el pare Llompart, en Joan Pons, el pare Ginard i en Llorenç Moyà, entre d'altres.

LA TRANSICIÓ POLÍTICA

-Com va veure l'època de la transició política, els anys 76 i 77?

-Va ser una època que vaig viure amb molta il·lusió i em va agradar que no hi hagués revenges, que la nova gent no es portàs com els feixistes, em va fer molta il·lusió que fos un procés pacífic. Encara que, a vegades, et trobaves que era la mateixa gent que ocupava els càrrecs.

-Vostè que és una persona d'esquerres, com veu ara el panorama polític, l'ha decebuda l'esquerra?

-Quan me'n record de l'època franquista trob que no ens podem queixar. S'ha de pensar que hi havia una censura que era tremenda.

-Conti alguna anècdota de la censura que segur que n'hi degué passar alguna.

-Soriano, el delegat d'Informació i Turisme, era una cosa grossa, tremend. Me'n record que un dia li vàrem dur un article que havia de sortit a "Papeles" de Cernuda que deia "en el frente entretenía mis ocios leyendo a Leopardi" i Soriano deia "este Leopardi debe ser un autor comunista, seguro". Era absurd.

-Què en pensa de l'esquerra d'ara?

-Jo ara estic ja fora del món.

-No serà tant.

-Ja li he dit que quan pens en l'època franquista, pens que no ens podem queixar. Jo, per ambient i convenciment, som una persona

d'esquerres. Jo ja era ben joveneta i vaig decidir que era republicana, perquè quan vaig saber què era una república i què era una monarquia vaig trobar que era de beneits ser monàrquic. Estudia què és una cosa i l'altra i no hi ha opció. Jo voldria que hi hagués un govern més d'esquerres, però després d'haver viscut el franquisme, trob que ara ja està bé. A mi em cau simpàtic el d'Esquerra Republicana de Catalunya, Carod Rovira, el conec perquè anava a la Universitat de Prada, i jo i el meu home, que hi anava de professor, també hi anàvem. No l'he tornat a tractar, però en tenc un bon record. L'he vist per TV3 i m'agrada molt Carod Rovira i Esquerra Republicana i aquí vot el PSM que és el que s'acosta més al meu catalanisme, a la meua idea de Països Catalans i al meu visió d'esquerres.

-Vostè es definiria com una feminista?

-Jo som feminista perquè també és de beneits no ser-ho. És una animalada no ser feminista, és com dir que ets partidari que matin els negres, els discriminin, o qualsevol barbaritat. Quan qualcú diu que no és feminista m'horroritz, perquè et ve a dir que troba just que paguin menys a una dona que a un home pel mateix treball. Que troba just que a una dona no la vulguin a un determinat càrrec pel fet de ser dona, sense valorar els seus mèrits. Que troba just que explotin les dones. Sobretot som feminista en el món del treball: a igualtat de capacitat hi ha d'haver igualtat de feina i igualtat de sou. Mon pare era feminista, era un admirador de les sufragistes angleses del segle passat.

LES SITUACIÓ DE LES DONES

-Va tenir vostè dificultats per estudiar o per exercir la seva professió pel fet de ser dona?

-No perquè a l'ensenyament hi havia una porta oberta. Jo no vaig trobar dificultats, el món de l'ensenyament no ha estat tan antifeminista com altres mons. Record, quan jo donava classe al Joan Alcover, a gent més gran, que hi havia una al·lota que feia feina a un banc i va fer oposicions per ocupar un càrrec superior i li varen dir que no el volien donar a una dona. Aquestes coses són les que m'indignen. Com deia Concepción Arenal, a Espanya les dones només poden ser reina, estanquera i mestra, el món de l'ensenyament es va obrir a la dona prest, eren les úniques professions, després vengueren les telefonistes. El món laboral ha estat una explotació per a la dona, dones que brodaven a ca seva, hores i hores, a les quals els pagaven devuit pessetes l'hora. És al món laboral on em sent més feminista, sobretot, perquè l'altre ja entra en el terreny personal.

-I la legislació, troba que és discriminatòria cap a les dones?

-Ara això s'ha arreglat molt. Una dona fadrina no podia adoptar un infant, una dona necessitava un home per a tot. També s'ha de tenir en compte l'educació que tenien les dones al segle passat, no estaven gens formades. Puc contar una anècdota que em ve al cap al fil d'això?

-Conti, conti, no en faltaria d'altra.

-Hi havia un temps que per esser professora no numerària (PNN) el Govern Civil havia de donar un certificat de bona conducta. I jo estava tranquil·la, perquè jo de bona conducta en tenia. Me'n record que anava un municipal a demanar informes als veïnats i, si no rebies homes el vespre, eres una dona de bona conducta. Així que jo, no passava cap pena per això, però va resultar que me'l negaren. En tot Balears ens negaren el certificat de bona conducta a mi i a

una d'Eivissa que no sé qui era. Jo li vaig dir al director del meu institut, el Joan Alcover: com és possible això? I el director, Monzón, va dir: "procura saber què ha passat, per què tal vegada hi ha un malentès". Aleshores, jo volia anar a veure el governador, que me'n record que era un català de Lleida, però no del nom. Jo li volia demanar "per què no em dona el certificat de bona conducta?". I quan m'hagués dit "per família, home o antecedents polítics", jo li hagués dit: "bé això no té res a veure amb la bona conducta". Només li volia dir això, perquè, clar, t'ataquen l'honor quan no et volen donar un certificat de bona conducta. Aina Moll es va posar a plorinyar perquè es va pensar que jo em barallaria amb el governador i em deia "no podràs exercir mai més". Jo vaig fer una cosa de la qual me n'he penedit sempre, que no hauria d'haver fet: l'enginyer en cap d'Obres Públiques tenia una filla que havia fet COU amb mi i m'apreciava molt i quan ho va saber va dir "parlaré jo amb el governador" i hi va parlar i em donaren el certificat. Jo hi volia anar jo. Sap qui va veure la meua fitxa? Simonet, el bidell de l'institut, i la meua fitxa deia que la conducta era bona, però que havia tengut un pare catalanista i tenia un home catalanista. Jo podia haver estat una feixista tremenda, però el meu pare i el meu home eren catalanisnes. Que a més, en el cas del meu pare, no era molt catalanista, el meu home sí que ho era molt, però mon pare era un home d'esquerres, liberal, però no com en Pep de catalanista. Ara aquestes coses no poden passar mai.

-I de Pep, què en pot dir?

-Què vol que digui d'en Pep? Què vol que digui? Jo trob que era una persona que ha deixat un buit.

La Clau d'ONA

PER ENTENDRE EL PRESENT, PER OBRIR EL FUTUR

La Llei general de turisme, una primera passa cap un canvi de model de desenvolupament

(pàg. II)

El Govern balear demana suport europeu per finançar la gestió de les Directrius Territorials

(pàg. VII)

El temps de les dones: La jornada interminable

(pàg. IV)

La Llei general de turisme, una primera passa cap un canvi de model de desenvolupament

El Govern ha remès al Parlament balear el Projecte de Llei general de turisme mitjançant la qual pretén un canvi del model de desenvolupament. És, pot ser, una primera passa que arriba en un difícil moment -pocs mesos abans de les eleccions- i en plena expansió econòmica. Això fa que aquest text, que vol reconvertir la planta hotelera i el producte turístic de les Balears, hagi estat rebut amb moltes suspicàcies pels sectors empresarials i polítics més conservadors, alhora que amb crítiques per l'oposició.

Sebastià Verd

Segurament el Projecte de Llei general de turisme que el Govern acaba de remetre al Parlament per al seu debat i, si és el cas, per a l'aprovació definitiva, no satisfà totes les expectatives que havia creat. Si més no, el funcionament d'alguns instruments per controlar el creixement de l'oferta hotelera, com és la bossa de places obsoletes, és tota una incògnita, però sens dubte ens trobam davant la primera mesura concreta que el nou centre-dreta de les

Estand de les Balears a la fira de Londres.

Illes, el que pretén avalar el president Matas, ha presentat per modificar un model de desenvolupament que, a pesar de viure un nou període d'expansió, apareix clarament a l'horitzó com absolutament insostenible. Les anteriors propostes, des que hi ha autonomia, sempre havien anat en el sentit d'afavorir el lliure mercat o, si més no, de pal·liar-ne els efectes negatius i permetre continuar creixent sense canviar el rumb. En aquest sentit, tant els decrets Cladera, com el POOT varen ser temptatives de control que no aconseguiren aturar el creixement. Ara, per contra, hi ha indicis que l'executiu vol reconduir la situació i fixar una normativa turística per fer desaparèixer de manera gradual l'oferta de baixa qualitat i afavorir la seva substitució per establiments de luxe -de quatre o cinc estrelles, amb algunes excepcions urbanes- o que puguin contribuir a la desestacionalització.

El fet és que aquestes mesures han estat rebudes amb diversitat d'opinió. En general, el sector turístic, el principal afectat, ha respost amb recels perquè el canvi de model no depèn exclusivament del turisme, sinó d'una política territorial que encara, quan escrivim aquesta crònica, roman pendent de definició. La postura del sector turístic no és, però, ambigua atès que hi ha plena consciència que amb la unió monetària europea ja no serà possible competir en preus amb els mercats turístics emergents i que, per

tant, s'imposa crear una imatge de marca de les Balears entorn de la qualitat. Això és, precisament, el que una vegada més es va reclamar a la festa anual del Foment de Turisme de Mallorca i, també, a Hannover, on TUI, el principal majorista de viatges, celebrava el seu trentè aniversari amb una aposta clara per les Illes Balears com a producte de qualitat. El sector turístic, en general, creu que la preservació del paisatge dins d'un producte turístic selectiu és l'única alternativa factible per al futur de les Illes.

És en aquest context que neix la Llei general de turisme. El Govern ha fet la proposta concreta i ja no és probable, atesa la majoria parlamentària, que el text sofreixi modificacions a la baixa, però sí, en qualsevol cas, pot generar un debat que millori, si és el cas, el contingut. En aquest sentit, el Projecte de Llei apareix com una eina adequada per regir el procés de reconversió del sector hotelier i dels diferents subsectors turístics, per tal de, com va dir el president Matas durant la seva intervenció a la gala del Foment, possibilitar el "canvi radical del nostre concepte de desenvolupament" que requereix els moments actuals.

Però és evident que el turisme, com diu el sector i l'oposició política, no és un fet aïllat dins de la societat balear i que, per tant, no es pot legislar unilateralment i pensar que un canvi a la política turística és suficient per canviar les actituds davant el model de desenvolupament. Per això la resposta de l'oposició ha estat crítica. En realitat els canvis que introdueix la Llei general de turisme no obeeixen tant a una situació d'una crisi turística, que en aquests moments és inexistent, sinó d'una crisi territorial i social que en aquests moments enfronta el PP amb la resta de partits polítics que volen reproduir a la Comunitat Autònoma el "Pacte de Progrés" del Consell Insular de Mallorca. Per això diuen- el Projecte de Llei no pot ser debatut al marge de les implicacions urbanístiques. En els primers esborranys hi apareixien instruments urbanístics clars, com és la declaració de zones saturades, mentre que en el text que s'ha enviat al Parlament es traslladen aquestes qüestions a les futures Directrius Territorials i a plans insulars que encara són en fase de preparació.

Hom pot pensar que aquest desplaçament obeeix més a pressions polítiques i econòmiques que no a la lògica legislativa i això fa, per tant, que el Govern hagi de continuar sota sospita mentre no culmini tot el procés de canvi de model, és a dir, fins que no hagi fet conèixer el projecte de les Directrius Territorials. Però som a sis mesos de les eleccions i, mentrestant, els temors de no arribar a temps continuaran. Des d'una tribuna tan seriosa, com la presentació de l'Evolució Econòmica de les Balears que des de fa vint-i-cinc anys fan conjuntament "Sa Nostra" i Banca Catalana, Miquel Alenyà avisava, un cop més, de l'excessiu escalfament de la construcció. L'Evolució inclou un balanç mediambiental que parla, amb raó, d'un increment de la pressió urbanística i, en aquest sentit, justifica la moratòria del Govern. I de la mateixa manera, el president del Foment de Turisme de Mallorca parlava, en el seu discurs del lliurament de premis de l'entitat, de "l'objectiu d'aturar el nou boom desenvolupista que és a punt de caure'ns damunt", tot i que després Miquel Vicens es desmarcava absolutament dels grups ecologistes i de l'esquerra política reclamant del Govern totes les infraestructures que calgui per pal·liar les conseqüències negatives de la darrera etapa de desenvolupament registrada a les Illes: l'inici del pla de carreteres, l'ampliació de l'aeroport, incineradores, dessaladores, centrals elèctriques... etcètera.

En el discurs del president del Foment hi havia, precisament, totes les contradiccions del centre-dreta i de les seves propostes de canvi. Afortunadament la major part de la classe empresarial i gran part del sectors socials conservadors ja han pres una clara consciència que l'actual model de desenvolupament és insostenible i que ja no es tracta de maquillar la situació sinó, com diu Jaume Matas, d'inspirar "un canvi de concepció", la qual cosa sembla incompatible amb una política que fomenti el creixement quantitatiu (cas, per exemple de la proliferació d'autopistes com a única solució al transport interior o la possibilitat d'una tercera pista de l'aero-

port per continuar incrementant el nombre de turistes a la temporada alta). Per això, la presentació de la Llei general de turisme al Parlament és, només, una primera passa de cara a concretar el futur model de desenvolupament de les Illes, a la qual n'han de seguir moltes més. És, també, la primera demostració de fins on està disposada a arribar la dreta conservadora del país en el seu acte de contrició. No és ni molt menys un objectiu en si mateixa, sinó un instrument per arribar al gran pacte social i, sobretot, intergeneracional que reclama la nostra societat.

La necessitat és cada vegada més evident. La pressió constructiva és gairebé insuportable, mentre que per a enguany s'espera una nova allau turística. Les primeres fires, entre les quals la World Travel Market de Londres així ho confirmen, tot i que el mercat britànic pugui anar a la baixa. La recent World Travel Market ha posat de manifest que el turisme ha entrat en una fase de relativa estabilitat, amb creixements continuats a nivell internacional. El mercat britànic, a diferència de l'alemany, és tradicionalment sensible a les fluctuacions econòmiques i, fins i tot, als temors -com és el cas actual- de possibles recessions. I, no obstant això, el comportament que registra en els inicis de les vendes per a la temporada que ve no pot ser millor. S'ha informat que hi ha un descens respecte a la passada temporada, però és que 1998 va registrar un increment de quasi el 12% del turisme britànic en relació a l'any anterior i, per contra -afortunadament- l'oferta no ha crescut de manera significativa. És a dir que, finalment, els hotelers confien a tornar a omplir el pròxim estiu, com els estius anteriors... Si més no, hom espera que l'inici de l'època de l'euro tenguí una incidència positiva, fins i tot a Gran Bretanya, on possiblement els mercats provoquin un reajustament de la lliura esterlina respecte de la moneda europea tot d'una que aquesta hagi començat a vigir virtualment el primer de gener.

En resum: regna la tranquil·litat en el sector turístic, la qual cosa permet pensar en propostes que vagin més enllà de les conjuntures. A la World Travel Market predominaven els somriures per sobre de la preocupació i, no obstant això, la mateixa fira, com totes les grans fires turístiques, demostrà en si mateixa que ningú no es pot dormir en els llorers. Tots els països del món reclamen un bocí de pastís turístic. Per exemple, els metros que duen cap a Earl's Court, el clàssic recinte firal londinenc, estan plens de propaganda de Croàcia, una costa que comença a recuperar-se de la guerra i que, ben aviat, tornarà a ser en condicions de competir amb les Balears. Com també, sobre la façana principal del centre d'exposicions, es podia veure un reclam de Turquia i, a l'interior, una oferta vacacional capaç de satisfer qualsevol demanda. Cert és que un

de cada set britànics que passen les vacances fora del Regne Unit tria les Balears i d'aquests un de cada tres ja hi ha vingut més de tres vegades, cosa que dóna garanties de futur, ja que la nostra és una destinació que s'elegeix no per descobrir món sinó, precisament, per ser un valor sobradament conegut. Però per això mateix cal mantenir l'estatus actual, incrementar la qualitat i, sobretot, desestacionalitzar el producte, per poder créixer.

De moment sembla que les coses es fan mitjanament bé. Londres ha reconegut que les Balears són en procés de millora de la qualitat, de la mateixa manera que els principals majoristes de viatges, com és el cas de Thomson, han beneït la moratòria turística del Govern. Les Illes són una destinació adulta, la primera que arriba a aquesta situació des de l'aparició del turisme de masses i, per això, l'experiència de rehabilitació és seguida molt de prop pels mercats emissors on el progressiu poder adquisitiu dels seus clients els permet ser més selectius i no haver de cercar les destinacions més barates, com succeïa quan en els anys seixanta, en els inicis del boom, es va descobrir Mallorca. Ara la situació és ben diferent, de manera que allò que s'imposa és la modernització de la planta hotelera i l'embelliment de l'entorn. Les mesures a favor de restringir l'oferta que el president Matas i el conseller de Turisme han exposat als majoristes de viatges no només no han causat cap espant, ja que pressuposen un increment de preus, sinó que han estat rebudes amb aplaudiments. Aquest és, doncs, el camí que ha de fer que fins i tot el mercat britànic entri en l'ona d'estabilitat que hem esmentat.

Però aquest fer bé les coses no ens pot conformar. El turisme és un sector estable, però cal ser conscient que aquesta estabilitat es pot desfer si les dimensions de les crisis econòmiques, socials o mediambientals futures, arriben a ser superiors a l'actual, que pot ser margina nombrosos sectors de la població mundial però que manté l'essència del sistema. En aquest sentit, cal dir que el segle que ve és ple d'incerteses. No només no s'ha arribat al final de la història, com alguns predicaven, sinó que aquesta deixa entreveure capítols que encara no s'han començat a escriure i que, sens dubte, poden ser importants per a l'esdevenir de les Balears i del seu principal motor econòmic. Per això, a pesar de l'actual prosperitat, convé diversificar l'economia tant pel que fa al model turístic com al desenvolupament de la resta de sectors. Comença a ser hora, doncs, de replantejar-se el futur de les Balears en claus diferents a les que han vigit fins ara, una qüestió aquesta sobre la qual l'actual debat territorial i el projecte de Llei general de turisme no són en absolut indiferents.

L'olivera: un pla agroambiental

El pla de suport a l'olivera, aprovat pel Govern balear, pretén convertir en realitat un concepte teòric tan complicat com és el desenvolupament sostenible, és a dir, fer compatible l'explotació d'un determinat recurs sense fer malbé ni la naturalesa ni minvar les disponibilitats de les generacions futures. A mig camí entre les subvencions a l'arbre que vol la Comissió Europea i l'ajuda a la producció d'oli, l'única incògnita és si s'haurà arribat a temps per salvaguardar el paisatge de la muntanya.

ONA

El conseller d'Agricultura, Comerç i Indústria, Josep Juan Cardona, va destacar davant els propietaris de finques i pagesos de Sóller que el Pla de suport a l'olivera era un programa agroambiental, és a dir, una acció dirigida a aconseguir uns beneficis de caire agrícola, com és el manteniment dels oliverars i, d'altra banda, beneficis de caràcter mediambiental, ja que fomenta pràctiques de conreu respectuoses amb el medi ambient i, sobretot, protegeix el paisatge. És, aquest, un

pla que ha estat ben rebut. Les possessions de muntanya fa temps que han deixat de ser rendibles des d'una perspectiva exclusivament agrícola o ramadera, de manera que per mantenir-se actives necessiten del suport de la societat. D'això es tracta. L'única incògnita és saber si el pla haurà arribat a temps per complir els objectius.

Oliveras per salvar el paisatge.

El pla de l'oliverar té, no obstant això, un rerefons històric que convé no oblidar en aquests moments de debat territorial. Per una banda, s'ha de recordar que els propietaris de finques i pagesos de Mallorca es varen haver de sotmetre a la solidaritat amb altres comunitats i fer un front comú amb Andalusia, per exemple, contra els intents de la Comissió Europea de subvencionar els arbres en lloc de la producció d'oli. Europa tractava d'aplicar un criteri mediambientalista que perjudicava els interessos andalusos però que hagués afavorit els mallorquins. Premi a aquesta solidaritat és l'actual pla que, sense necessitat de renunciar als beneficis de l'anterior, combina els dos criteris: la producció d'olives i d'oli, i el manteniment de les finques de muntanya. Els propietaris de les terres rebran una mitjana de 30.000 pesetes anuals per hectàrea, fins a un màxim de tres milions per explotació, quantitat que sumada a altres ajudes i als beneficis de la comercialització, que tot i ser reduïts també s'han de tenir en compte, els permetrà contribuir a la conservació d'un dels més bells paisatges de Mallorca, la serra de Tramuntana, on es concentra el 80% de les quasi dotze mil quarterades d'oliverar existents a l'illa.

ELS OBJECTIUS

El objectius que persegueix el Govern balear amb l'aplicació del Pla de suport a l'olivera són aquests:

- Contribuir al manteniment del conreu de l'olivera i afavorir, al mateix temps, una recuperació de l'entorn paisatgístic tradicional del medi rural.
- Propiciar la substitució de pràctiques de conreu agressives per altres alternatives respectuoses amb el medi ambient.
- Fomentar accions adreçades a contenir l'erosió, mitjançant la introducció de pràctiques pecuàries extensives i tradicionals.
- Afavorir la ramaderia extensiva i/o contribuir a la recuperació de pràctiques pecuàries extensives i tradicionals.
- Preservar l'entorn que envolta el cultiu de l'olivera a les Illes Balears: es tracta d'impulsar una sèrie de mesures destinades a la preservació del cultiu de l'olivera i, al mateix temps, al manteniment d'un paisatge rural clarament específic de les Balears.

El temps de les dones: La jornada interminable

G.G.

Les persones no som més que bocins de temps. Cada una, un temps concret dins el temps infinit. Segons Borges, la nostra vida "es el espacio contenido entre las trabadas fechas fatales". La catedràtica de sociologia María Ángeles Durán partí d'aquestes bases per parlar a Palma de "la jornada interminable" de les dones, en una conferència organitzada pel Lobby de Dones de Mallorca i celebrada al Centre de Cultura de "Sa Nostra". No som més que

temps, va dir María Ángeles Durán, però tot d'una afegí: "Els homes i les dones viuen el seu temps de forma diferent. Els homes individualitzen el seu temps, per a ells, el temps és seu i és lineal. Les dones, en canvi, han estat ancestralment educades perquè el seu temps abrasi també el temps passat i el que vendrà, és un temps cíclic, és el seu temps i el temps col·lectiu."

Les dones es deixen prendre la seva individualitat per fer del seu temps -únic, irrepensible, irretornable- el temps dels avis, dels malalts, el temps que ha de morir o ja es mort, i també el temps dels infants, dels que s'obren al temps futur. Les dones, va dir Durán, han renunciat a l'evidència que el temps s'acaba, a l'emergència que es deriva de la consciència d'individualitat, i per això s'han resignat que els seus projectes individuals se supeditin a les necessitats de la col·lectivitat que li és més pròxima: la família.

LA VIDA QUE S'ESCAPA

"No és que m'hagi succeït res, només és que veig que se m'escapa la vida", diu amb desesperació un personatge femení d'Almudena Grandes a la seva darrera novel·la *Atlas de Geografía Humana*. María Ángeles Durán explicà la clau d'aquesta angoixa. Una gran part de la feina socialment necessària no està subjecta a les lleis de mercat, és la feina de les dones, que regalen el seu

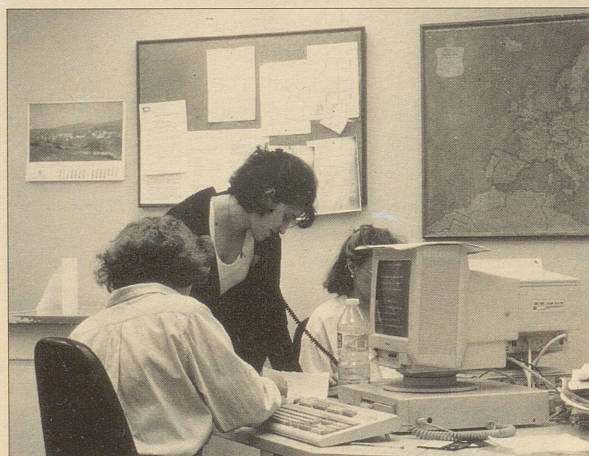
temps als que no el poden pagar. Sent optimistes, va dir, un pensionista podria pagar amb la seva pensió poc més de cinquanta hores

d'atenció, dos dies de vida al mes. Un infant tampoc no pot comprar el temps que necessita que un altre li proporcioni. Els càlculs estableixen que les dones espanyoles fan un 80% de les feines socialment necessàries i no remunerades, que equivalen a les dues terceres parts del treball col·lectiu del país. És la jornada interminable. La vida que s'escapa. La desigualtat més subtil, perquè ve eufemísticament disfressada de dedicació filial o maternal.

LES CIUTATS MISÒGINES

I si el temps de les dones no és de les dones, tampoc no ho és el seu espai. María Ángeles Durán és coautora amb l'arquitecte i urbanista Carles Hernández Pezzi del llibre *La ciudad compartida. El género de la arquitectura* que acaba d'editar el Col·legi Superior d'Arquitectes d'Espanya. "El disseny de les ciutats i de les cases és masculí. Les dues han estat projectades pels homes en el seu benefici." La catedràtica de sociologia va parlar del seu llibre a la conferència de Palma. "Observau la vostra ciutat amb perspectiva de gènere", va dir: "Les ciutats estan fetes pensant que les dones no van a fer feina. No tenen en compte que els centres escolars, els equipaments comercials i col·lectius, estan enfora del seu espai laboral o vital. Els llargs desplaçaments obligats són una forma més de robar-los el seu temps". I afegí: "La ciutat també exerceix sobre les dones una violència sexista, que es tradueix en agorafòbia, és a dir, la por a sortir al carrer en determinades zones i a determinades hores. La ciutat, la manca d'enllumenat, de condicions de seguretat, tanca les dones a casa seva". I si la ciutat és inhòspita per a les dones, també ho són les cases. L'autora del llibre va explicar el dia que es presentà a Madrid: "La cuina està dissenyada per algú que no l'usa, i prevista per a una sola persona. És poc funcional, està concebuda com una habitació de feina, no com les dones voldrien: un espai on es comparteixen les tasques domèstiques i es fa vida familiar." En canvi, afegí: "la sala és l'equivalent de la plaça en la ciutat, i és per a tothom. La dona no té un espai propi a la casa on passa tantes hores sola..."

El temps i l'espai compartit són ara objectes nous de reflexió. Quan les dones han accedit a l'educació, a la cultura i a la preparació professional, quan cada dia són més al mercat laboral i als llocs de decisió, assumeixen també que el seu temps és limitat i irrepensible, que el temps "regalat" que la societat necessita per sobreviure ha de ser compartit, que les ciutats i les cases no han de ser presó, ni condemna, ni agressió, ni segregació, ni humiliació per a ningú.

Feina fora, però també a casa.

- CONJUNTURA -

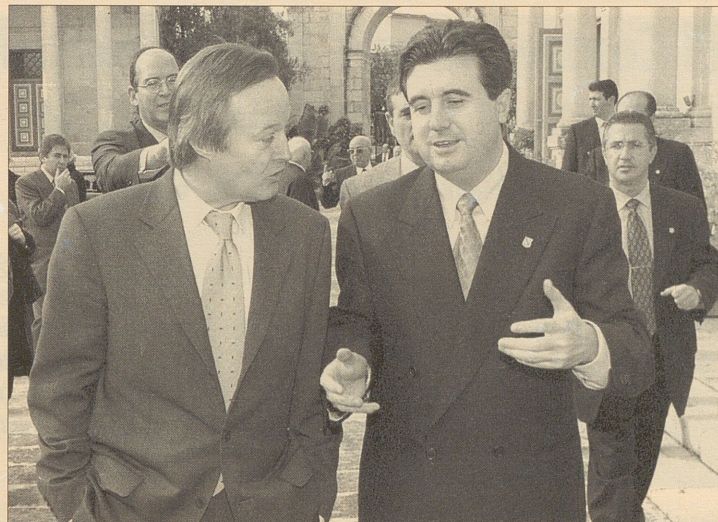
Evolució econòmica 1998: preocupa l'excessiu escalfament de la construcció

Enguany s'ha celebrat el vint-i-cinquè aniversari de la publicació conjunta d'Evolució Econòmica per part de "Sa Nostra" i Banca Catalana. Hi assistiren el ministre portaveu del govern, Josep Piquer i el president Matas, en un ambient de satisfacció que, no obstant això, segons destacà el director de l'informe, Miquel Alenyà, també presenta aspectes negatius, entre els quals s'hi compta l'excessiu increment que registra la construcció.

ONA

Segons el director de l'informe d'Evolució Econòmica de les Illes Balears, Miquel Alenyà, l'economia balear ha desplegat durant 1998 un fort dinamisme "basat en un creixement molt considerable de la demanda d'inversió productiva i en un augment molt notable de la demanda turística i, conseqüentment, la producció interior ha avançat a un ritme superior al conjunt espanyol en un punt i mig o dos punts". No obstant això, aquesta visió vigorosa de l'economista contrasta amb aspectes negatius, entre els quals hi ha la problemàtica mediambiental i, en relació amb ella, l'excessiu escalfament de la construcció que també des del punt de vista exclusivament econòmic sembla "difícilment sostenible a curt termini".

Miquel Alenyà creu que a mitjans d'enguany començarem a notar una certa desacceleració en la construcció, però mentrestant continua la pressió urbanística que ha fet necessàries les moratòries del Govern. Segons el director de l'Informe, la situació plantejada en aquests moments és complexa i, en aquest sentit, Alenyà es lamenta de la manca d'anàlisis i informacions rigoroses per part de la societat balear. A la presentació de l'Evolució, que complia el vint-i-cinquè aniversari com a publicació conjunta de "Sa Nostra" i Banca Catalana, hi varen ser presents el ministre d'Indústria i portaveu del Govern, Josep Piqué i el president Matas. Ambdós destacaren els aspectes favorables ja esmentats per Alenyà i prengueren bona nota de les preocupacions.

El portaveu del Govern central i el president del Govern balear assistiren al 25è aniversari de l'Evolució Econòmica.

BALANÇ MEDIAMBIENTAL I SOCIAL

Miquel Alenyà parlà d'un important superàvit de la balança d'operacions corrents amb l'exterior, que passarà del 9% del PIB de 1997 a l'11% de l'any passat, la qual cosa suposa passar dels 200.000 milions de pessetes als 250.000. Un increment del 25% que s'ha obtingut gràcies a un increment dels preus turístics, la qual cosa ha estat possible -es va dir- per l'augment de la qualitat de l'oferta. En opinió de l'economista seria convenient mantenir un ritme d'increment de preus per sobre de l'IPC ja que actualment "els preus dels allotjaments turístics continuen essent desproporcionalment baixos en relació als costos efectius de producció, als preus de reposició dels actius, al valor dels recursos naturals que es consumeixen i a la qualitat actual dels serveis".

L'informe econòmic de "Sa Nostra" i Banca Catalana ha inclòs de bell nou un balanç mediambiental i sociocultural per oferir així una visió global de la situació. Respecte al medi ambient s'hi destaca la forta pressió urbanística esmentada a pesar de "l'avanç gradual de la consciència mediambientalista de la població balear". I pel que fa a les qüestions socials, el fet més destacable és, indubtablement, haver superar totes les xifres històriques d'ocupació. Com a dada, cal citar que a l'octubre hi havia 35.000 ocupats més que l'any anterior, amb un total de 333.033 llocs de feina.

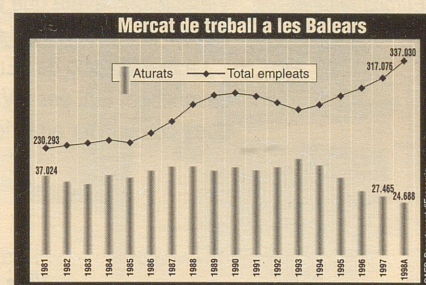
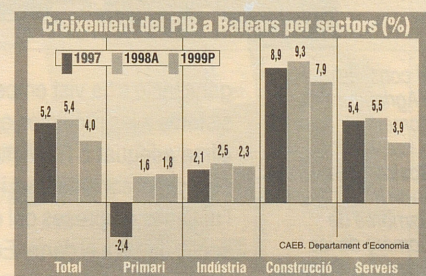
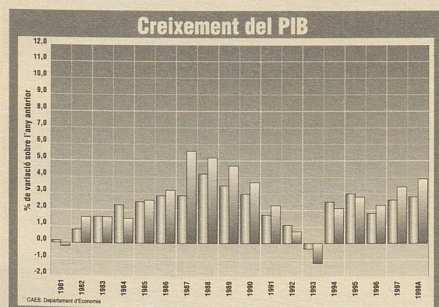
Segons la CAEB, l'economia continuarà creixent enguany

ONA

El balanç de cap d'any de la patronal CAEB inclou una previsió per a enguany segons la qual l'economia de les Illes Balears mantindrà un ritme molt semblant a l'actual, tot i que és probable una certa relantització. Això no obstant, com es pot veure a les gràfiques, el sector de la construcció continua per sobre de la mitjana i, en aquest sentit, tot fa pensar que el cicle expansiu seguirà també el 2000.

L'estudi del departament d'Economia de la CAEB mostra com ha estat el comportament de les Balears al llarg de les dues darreres dècades, amb una activitat estretament relacionada amb l'economia europea.

La primera gràfica indica el PIB del conjunt balear i dels diferents sectors durant els dos darrers exercicis i les previsions per a 1999. La segona els cicles registrats en el passat que culminen en una línia ascendent que ha començat a estabilitzar-se. I, finalment, la tercera reproduïx l'esquema del mercat de treball, on es veu com s'ha passat d'una població ocupada de 230.000 persones el 1981 a les 337.000 de l'any passat, mentre que la xifra d'aturats ha baixat en 13.000 persones durant aquest mateix període o, per ser més exactes, de 1993 ençà.

Font: CAEB.

El Centre Balears Europa participà activament a l'organització del major encontre empresarial d'Europa

La Comunitat Valenciana, Múrcia i les Illes Balears varen ser amfitriones del darrer Europartenariat de 1998 que reuní a la fira de València cinc-centes devuit empreses, de les quals quaranta-dues eren de les Illes. En total l'encontre empresarial comptabilitzà més de 30.000 entrevistes que, en conjunt, varen moure 50.000 milions de negoci.

ONA

Va ser un èxit de participació. Durant dos dies, la fira internacional de mostres de València va rebre cinc mil empresaris procedents de tot el món que mantengueren entrevistes de negoci bilaterals i, sobretot, amb les 518 empreses amfitriones de la Comunitat Valenciana, Múrcia i les Illes Balears. Va ser la concentració empresarial amb major participació no només dels Europartenariats sinó de la història europea, de manera que l'or-

centment inaugurat Palau de Congressos, va ser presidit pel príncep d'Astúries i al seu costat hi assistien el vicepresident del Govern, Rodrigo Rato i els tres presidents autonòmics. Tothom va coincidir a celebrar l'èxit de la convocatòria, en l'organització de la qual hi tengué un paper destacat, per part de les Illes, el Centre Balears Europa que, ja des d'ara i seguint les recomanacions del conseller d'Agricultura, Comerç i Indústria, Josep Juan Cardona, prepara la presència balear a l'Europartenariat de Viena.

DESTACADA PRESENCIA BALEAR

L'objectiu es va complir. Les quaranta-dues empreses de les Balears que assistiren com a amfitriones varen mostrar-se molt satisfetes ja que aconseguiren, sens dubte, la part alíquota que els pertocava del cinquanta mil milions de negocis que hom calcula que s'aconseguiren en els dos dies de fira empresarial. Si més no, una part important de les trenta mil entrevistes oficials entre empreses han servit per consolidar la petita i mitjana empresa de les Illes dins del món exportador. Cal destacar que la major part de les PIMES illenques eren agroalimentàries, un sector que fins ara era refractari a l'exportació i que, no obstant això, ara es troba amb les portes obertes de la Unió Europea.

L'ARC MEDITERRANI

La representació balear estava formada per vint-i-nou empreses o agrupacions empresarials agroalimentàries, dues de confecció i pell, dues de calçat (cal dir que el sector de calçat i bijuteria, que són els principals exportadors de les Illes, que ja disposen de les seves pròpies fires i circuits comercials), una empresa química, dues de materials de construcció, quatre del sector del metall i, finalment, dues de serveis.

L'organització conjunta de l'Europartenariat entre tres comunitats autònomes pretenia mostrar l'empenta empresarial de l'anomenat arc mediterrani que, com va dir el president valencià, Eduardo Zaplana, a l'acte inaugural "és avui una de les regions més dinàmiques i diversificades, no només d'Espanya, sinó de tota la Unió i que, endemés, en aquest Europartenariat ha servit com enllaç comercial entre els territoris europeus, el nord d'Àfrica i Hispanoamèrica".

El conseller d'Agricultura Comerç i Indústria, el president de "Sa Nostra" i els presidents de les Cambres de Comerç de les Balears a l'stand balear de l'Europartenariat.

ganització s'ha vist empena a limitar el nombre d'assistents a les pròximes edicions per poder garantir el clima adequat a l'objectiu d'aquest tipus d'encontre, és a dir, el coneixement i els negocis entre les petites i mitjanes empreses del continent. Cal dir, en aquest sentit, que era el darrer Europartenariat abans del naixement de l'euro i que a la pròxima convocatòria, a Viena la primavera que ve, les transaccions internacionals ja es podran fer en la moneda europea.

La inauguració de l'Europartenariat va ser un esdeveniment tant per a València com per a les altres dues comunitats amfitriones. L'acte, celebrat al re-

Vista general de l'Europartenariat 98: 50.000 milions de negoci en dos dies.

El Govern balear demana suport europeu per finançar la gestió de les Directrius Territorials

L'executiu balear fa conèixer davant Europa el seu model de desenvolupament sostenible a Atenes, a una cimera de la Unió sobre "metròpolis i entorns del futur, cap al creixement sostenible". La invitació ha estat cursada pel comissari europeu, Christos Papoutsis, a qui visità el president Matas per fer-li saber la intenció del Govern de demanar el suport europeu.

ONA

Christos Papoutsis, comissari europeu d'Energia i Turisme, va convidar formalment les Illes Balears a ser presents a la cimera d'Atenes sobre "metròpolis i entorns de futur, cap al creixement sostenible" que se celebra els dies 18 i 19 d'aquest mes. Les Balears hi presentaran el seu model de desenvolupament i ordenació del territori, és a dir, les Directrius Territorials, com a passa prèvia per demanar el suport comunitari per gestionar i fer els canvis necessaris en el model de desenvolupament de les Illes. A Atenes hi seran presents les principals experiències de desenvolupament urbanístic sostenible que hom pot trobar a Europa, com és la regió de Merseyside, a l'Anglaterra central; Florència a Itàlia o diverses ciutats i regions de França i Alemanya.

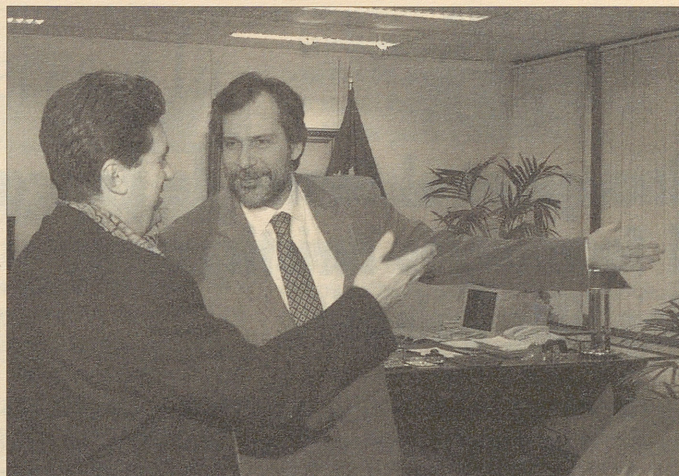
La invitació del comissari europeu, responsable de les polítiques de desenvolupament sostenible va ser cursada durant la visita que li reteren a Brussel·les el president Matas, el conseller de Medi Ambient i Ordenació del Territori, Miquel Ramis i l'eurodiputada Francesca Bennassar. L'ambaixada balear va presentar a Papoutsis la filosofia central de les Directrius Territorials, les DOT, que el Govern balear té previst aprovar abans de la cimera d'Atenes. A la reunió es va exposar la peculiaritat que

suposa aplicar un model de sostenibilitat a una regió insular i turística com són les Balears.

UN MODEL SENSE ANTECEDENTS

En aquest sentit, el comissari va subratllar la importància que el model balear pot tenir per a les regions illenques i va mostrar un gran interès per la seva difusió a nivell europeu. També va mostrar el seu suport i el de la Comissió a una filosofia que defensi una moderació del creixement i que tenguí present l'escassetat de recursos de les illes.

Per part del Govern balear el president Matas va demanar la col·laboració de la Unió Europea per finançar la desclassificació de sòl, una qüestió aquesta que no està contemplada específicament a cap dels programes europeus. No obstant això, tant el president com el conseller exposaren que és normal que així sigui perquè no hi ha experiències prèvies. Papoutsis va dir que la cimera d'Atenes pot obrir aquesta possibilitat ja que, si més no, la filosofia de les DOT és coherent amb el cinquè programa marc de la Unió Europea que reclama, justament, "la necessitat d'una política global de protecció del medi ambient".

Papoutsis rep Jaume Matas a Brussel·les.

Ha començat la tercera fase de l'euro

L'euro ja és més a prop. De fet, ja és aquí, tot i que fins el 2002 la seva presència serà només virtual. La tercera fase va començar el primer de gener, quan s'establí el canvi definitiu entre les diferents monedes que integren l'euro i la moneda europea. Com ja se sap, 166'386 pessetes val un euro i aquesta és ja una fixació irrevocable, de manera que es pot dir que la peseta ja ha desaparegut com a valor propi tot i que continuarà circulant durant tres anys.

Al darrer ha quedat un llarg període d'ajustaments econòmics que culminaren a principis de desembre quan es va produir la primera intervenció del Banc Central Europeu, tot i que a través dels bancs estatals, per reduir els tipus d'interès fins al 3%. Però tot aquest procés ja és història i enguany, 1999, ja som a la tercera fase en què no només s'han fixat els canvis, sinó que l'euro s'ha convertit en una moneda de ple dret.

A partir d'ara qualsevol persona de l'àrea euro podrà obrir un compte corrent en euros o convertir els seus comptes de pessetes en la moneda europea sense que aquest fet afecti ni els seus comptes ni els tipus d'interès. Endemés, es podran fer tot tipus de transferències, domiciliar rebuts o fer xecs en euros amb independència de la moneda en què estigui denominat el compte. L'entitat bancària haurà de fer el canvi sense que per això pugui cobrar cap comissió.

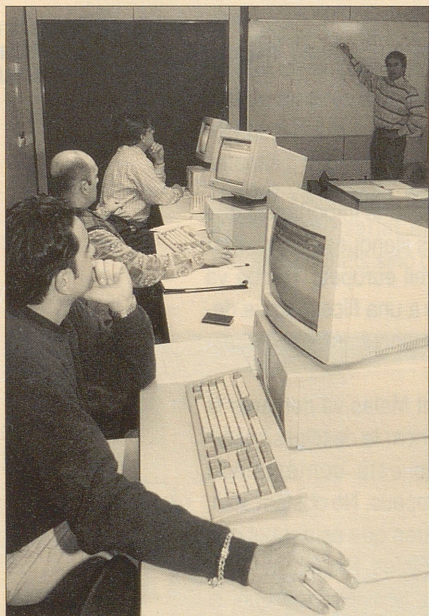
Igualment, també ja es poden subscriure crèdits o hipoteques en euros que, en el cas de tenir un tipus d'interès de referència que pugui desaparèixer (com és el Mibor) garanteixin la seva substitució per un altre índex similar. En general, l'euro ja es pot utilitzar en totes les transaccions que no requereixin una manipulació física de la moneda, com són les compres amb targetes de crèdit.

W.W.W.
BIT

Inaugurat el Centre de Recerca i Tecnologies Turístiques de les Illes Balears

El president del Govern va inaugurar el CITTIB, el primer centre europeu de recerca especialitzat en turisme que serà gestionat per un consorci del qual formen part la Comunitat Autònoma, "Sa Nostra", GESA, la CAEB, la Telefònica i la Universitat. De moment s'ha instal·lat al carrer General Riera de Palma, en el mateix edifici de l'Institut BIT, però la seva ubicació definitiva serà el Parc BIT.

ONA

El Centre de Recerca i Tecnologies Turístiques de les Illes Balears s'ha posat en marxa oficialment després de la inauguració que presidi el cap de l'executiu balear, Jaume Matas. És el primer centre europeu especialitzat en investigacions turístiques i s'ha instal·lat a l'edifici de "Sa Nostra" del carrer General Riera de Palma, a la mateixa seu que ocupa l'Institut BIT, Java Factory,

Bitel i altres empreses relacionades amb les tecnologies de la informació, tot i que la ubicació definitiva serà el Parc BIT. De fet ja s'ha presentat el projecte arquitectònic, obra de Bernardí Seguí, que s'edificarà al bell mig de la urbanització dissenyada per Richard Rogers i que serà una de les primeres construccions de l'emblema ciutat tecnològica.

El Centre de Recerca és un consorci del qual formen part, endemés del Govern, "Sa Nostra", GESA, la CAEB, la Telefònica i la Universitat de les Illes Balears. Serà dirigit per Maria del Mar de Miguel i tindrà com a objectiu contribuir al desenvolupament de la capacitat competitiva de les empreses turístiques mitjançant el perfeccionament tecnològic i la innovació. Durant la inauguració, el president Matas va fer esment de la rendibilitat social d'inversions com aquesta, ja que actuen directament sobre el teixit industrial i, d'altra banda, proporcionen beneficis econòmics immediats. En aquest sentit afirmà que "és impossible voler desenvolupar la indústria turística sense investigació aplicada".

UN CENTRE DINAMITZADOR

A la inauguració també hi va ser present el conseller de Turisme, José María González Ortea, que va assenyalar la importància creixent del turisme per a l'economia mundial. "En aquests moments -va dir- el turisme genera el 5% del PIB de tota Europa i el 6% de les ocupacions, la qual cosa el situa per sobre de la indústria del petroli o de l'automòbil". Segons González Ortea el CITTIB serà un element dinamitzador clau per al futur de la societat mallorquina.

Per això compta amb un pressupost de cent milions de pessetes per al funcionament del pròxim any. En aquests moments ja hi ha en marxa quatre projectes de recerca, un dels quals -sobre turisme actiu a les Balears- es fa en col·laboració amb la CAEB. Els altres són un projecte per a la predicció de la demanda hotelera, un tercer sobre la qualitat de l'ocupació i el quart sobre la creació d'un centre de documentació en connexió amb l'Institut d'Estudis Turístics. L'elecció dels projectes serà a càrrec d'un comitè científic presidit per l'economista i professor de la UIB, Esteve Bardolet.

Les Balears preparen un projecte RITTS per poder accedir als fons estructurals de la Unió Europea

Es tracta d'un projecte d'innovació tecnològica que permetrà accedir al finançament europeu, d'acord amb un fons estructural recentment aprovat de cara al període 2000-2006. En la seva elaboració hi participen la Universitat, les cambres de comerç i les patronals.

ONA

El Consell de Govern ha aprovat l'elaboració d'un projecte RITTS per a les Illes Balears. Es tracta d'un projecte d'innovació i transferència de tecnologia que respon a una iniciativa europea segons la qual les regions que realitzin un Pla estratègic de desenvolupament podran accedir, un cop s'aprovi per la Unió Europea, a un fons de 2'5 bilions de pessetes en el període comprès entre l'any 2000 i el 2006.

És un programa pioner a Europa que obre a les Illes Balears la possibilitat d'accedir a un finançament que fins ara era molt difícil d'aconseguir. Fins ara la Direcció General XVI destinava els fons

estructurals a infraestructures amb l'objectiu de reequilibrar territorialment les regions menys afavorides amb les més riques. Per aquest motiu les Balears, que tenen una renda superior a la mitjana, pràcticament mai no hi han tengut accés.

Els objectius més importants del projecte RITTS per a les Balears són aconseguir que les empreses no perdin competitivitat gràcies a la innovació i la millora de les infraestructures físiques i telemàtiques per pal·liar els efectes de la insularitat. El Govern balear confia que la Unió Europea consideri que invertir a les Illes és rendible.

UNA NOVA POLÍTICA EUROPEA

Amb aquesta nova política la Unió Europea pretén fomentar una participació dinàmica de les regions en programes d'innovació, així com millorar la capacitat dels agents locals en el desenvolupament de les polítiques regionals de desenvolupament i, finalment, que les regions puguin optimitzar les futures inversions en innovació, desenvolupament i tecnologia.

Com s'ha dit, per poder accedir a aquests fons les regions interessades hauran de fer un estudi previ de situació, que és el que fa ara el Govern balear amb el suport de la mateixa Unió Europea i que implica tots els sectors econòmics. D'aquest estudi sorgirà un pla estratègic d'innovació que serà remès a la Direcció General XVI que serà la que farà el repartiment dels fons.

Creada la primera xarxa balear de centres de teletreball

Quasi simultàniament s'han inaugurat els tres centres del Mediterranean Teletworking, que suposen la implantació a totes les Illes d'un dispositiu bàsic per posar a l'abast de tot-hom les tecnologies de la informació. És una iniciativa desenvolupada per la Fundació BIT.

ONA

Primer va ser el centre de teletreball de Ciutadella que va ser inaugurat simultàniament des de Menorca i Mallorca a través d'una videoconferència. Després han seguit els altres dos, un a cadascuna de les altres illes: el Calvià Teletworking Center i l'Eivissa Teletworking Center. Tots disposen de l'equipament necessari per garantir la comunicació directa amb qualsevol indret del món. A la comunitat autònoma ja hi ha instal·lacions privades des de les quals es pot accedir al teletreball, però no n'hi havia cap oberta al públic en general i, per això, la xarxa recentment establerta omple un buit de cara a l'estratègia de desenvolupament quaternari de les Balears.

Segons va destacar el conseller d'Economia a la inauguració del centre de Menorca, aquest tipus d'actuacions posicionen les Illes a l'avantguarda de la societat de serveis, "ja que el teletreball és bo per a les PIMES i un servei més per a la indústria turística", si més no per l'anomenat turisme residencial que vol combinar la tranquil·litat que troba a les Illes amb la possibilitat de fer des d'aquí el seu treball. Antoni Rami informà que aquesta és la primera passa i que ben aviat la xarxa de centres de teletreball abastaria molts d'altres indrets de la comunitat autònoma.

La xarxa Mediterranean Teletworking, a la qual es pot accedir a través de la pàgina web de la CAIB (www.caib.es/mtclub o cridant als telèfons +34-971225724) o directament a cadascun dels centres és a disposició de qualsevol resident o visitant de les Illes. Respon a una iniciativa de la Fundació de l'Institut BIT i del programa europeu Tem&Ten que ha comptat amb la col·laboració i finançament de la Unió Europea, el Govern balear, els consells insular de Menorca i Eivissa i l'Ajuntament de Calvià. Igualment hi han participat la patronal PIME, "Sa Nostra" i la Telefònica.

Les adreces dels centres són les següents:

CALVIÀ TELEWORKING CENTER

Avinguda de s'Olivera, 35. 07181 Magaluf (Mallorca)
telectcalvia@bitel.es

CIUTADELLA TELEWORKING CENTER

PIME Menorca. Comerciants, 7. 07760 Ciutadella (Menorca)
telectciutadella@bitel.es

EIVISSA TELEWORKING CENTER

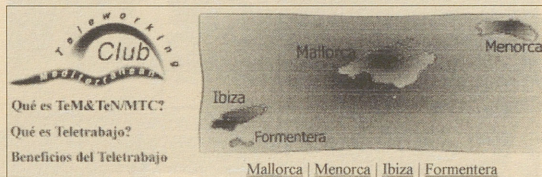
Passatge Balàfia, s/n, 1r. B. 078800 Eivissa
telecteivissa@bitel.es

Adreces a la XARXA

D'ESTRENA: LA PRIMERA XARXA DE TELETREBALL

(www.caib.es/mtclub)

La secció d'aquest mes va de rigorosa estrena: són webs noves que s'han incorporat a la xarxa des de les Balears i que, amb la seva presència, donen testimoni de l'aposta de la societat balear per la

modernització que, en aquests moments, és sinònim de les tecnologies de la informació.

Aquesta web accedeix, precisament, a la primera xarxa de centres de teletreball de les Balears, dels quals poden trobar una àmplia informació en aquestes mateixes pàgines de La Clau. N'hi ha tres, una a cada illa i, concretament, a Ciutadella, Calvià i Eivissa, que s'han obert mitjançant el suport del Govern i la Unió Europea.

A les Illes ja hi havia altres instal·lacions semblants, però o bé són per a ús privat o bé donen un servei sectorial, com és el cas del centre de premsa del Foment de Turisme de Mallorca. El Club Mediterranean Teletworking, en canvi, és obert al públic en general.

ÚLTIMA HORA, EL SEGON DE LA LLISTA

(www.ultimahora.es)

Última Hora ha estat el segon diari de les Illes a publicar la seva edició digital a través d'Internet. Des de principis de desembre lectors de tot el món poden accedir a la informació de les Balears si consulten la web d'UH que no només recull les notícies i els reportatges que han sortit impresos en el periòdic tradicional sinó que, a més a més, es van actualitzant al llarg del dia sempre que la notícia ho pagui.

És el segon de la llista, tot i que el primer també pertany al mateix grup editorial, el Grup Serra, que ja fa uns mesos s'estrenà digitalment amb el *Diari de Balears*, una experiència que ha situat la premsa mallorquina al mateix nivell tecnològic que la gran premsa internacional i que, sobre tot, ha obert les portes a la competència.

És molt probable, per tant, que d'aquí a pocs mesos, altres periòdics s'incorporin a la xarxa i facin conèixer als internautes tot allò que passa a les nostres Illes.

UNA WEB DE CONCURS

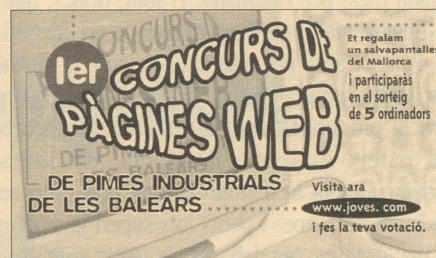
(www.joves.com)

Si quan parlem de joves poguéssim referir-nos a canvis generacionals, no hi ha dubte que els darrers canvis registrats a l'Associació de Joves Empresaris han començat a fer-se notar. Una prova és el disseny de la web que representa la patronal juvenil i, sobretot, la iniciativa de

convocar el primer concurs de pàgines web de les Illes per premiar les PIMES industrials de les Balears.

S'han establert cinc categories que qualsevol navegant pot votar

des de ca seva. Hi participen, juntament amb el Govern balear, el Centre Balears Europa i *Diario de Mallorca*, així com diferents empreses de serveis informàtics. L'objectiu és donar a conèixer les empre-

ses que aposten pel futur i que, per això mateix, acudeixen al gran mostrador universal que és la Xarxa. És molt probable que quan apareixi aquesta nota ja es coneguin els premiats, de manera que quedem citats a la pròxima edició d'"Adreces" per conèixer els resultats.

Propostes

per **PASSATEMPS**

Mallorca: Portopetro amb personalitat pròpia

Hi ha haver un temps que en parlar de Portopetro era obligat fer esment al Club Mediterranée que va fixar aquí una de les peces clau del seu desenvolupament com a majorista de viatges exclusius. Però era un altre temps, avui el Med és un majorista com tants d'altres i la seva oferta queda diluïda entre les moltes existents en el mercat... I, endemés,

el turisme francès -que va centrar les actuacions inicials del Club- s'ha distanciat de Mallorca per ser substituït pel britànic i, cada vegada més, per l'alemany. D'aquí, doncs, que aquest bell indret del llevant mallorquí hagi deixat de ser identificat com a destinació d'un sol grup per relacionar-se amb la globalitat del seu entorn i, en aquest sentit, gaudeix d'una personalitat pròpia i inconfundible.

Ni la proximitat de cala d'Or ni la forta pressió urbanitzadora que pateix el terme municipal de Santanyí han baratat substancialment la imatge del vell port de pescadors, tot i que la presència de canoes i petits iots superi ja amb escreix els vells llaüts mallorquins. No debades, la pesca continua essent la principal

atracció, tot i que sigui pesca amateur i ja només algunes barques es dediquen a la professional que abasteix els restaurants de la zona. I, sobretot, Portopetro continua essent un poble d'un sol carrer (o quasi) tot i que sigui un carrer a vorera de la mar, la qual cosa li concedeix el privilegi de formar part de la Mallorca

tranquil·la que just ara potencien els majoristes de viatges que volen vendre qualitat.

A Portopetro hom pot passejar per la vorera de la mar sense grans obstacles. El club nàutic no ha impedit el pas, la qual cosa hagués estat absurda, com absurd era que el Club Mediterranée volgués impedir l'accés al seu recinte. Aquesta inexistència de barreres és, precisament, el que cerquen els nous turistes, disposats a gaudir dels esplèndids estius de Mallorca i els tranquils hiverns. Però, alerta!, no sigui que mentre volem potenciar aquesta imatge estiguem assistint a la seva destrucció. El turisme és així: cerca el paisatge i l'harmonia amb la naturalesa, però allà on arriba comença la degradació... A Portopetro encara no... de moment se n'ha alliberat. Fins quan?

Portopetro.

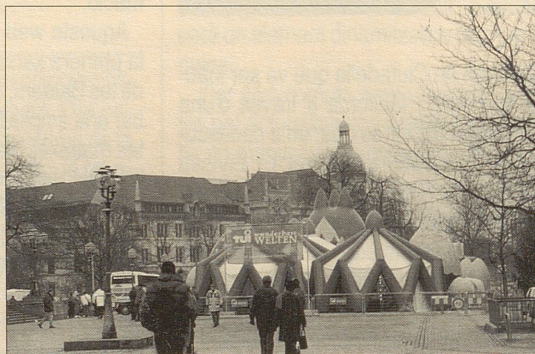
El club nàutic.

Fora Mallorca: Hannover, la primera Exposició Universal del nou mil·lenni

Hannover, una de les més pròsperes ciutats del nord d'Alemanya, organitzarà la primera Exposició Universal del tercer mil·lenni. Serà el 2000 i ja s'han començat els preparatius. Hannover és, endemés, la seu central de la TUI, el majorista de viatges més important d'Europa que acaba de complir els primers trenta anys d'història. Per això, han volgut celebrar-ho amb la instal·lació d'una escultura mòbil, un gran castell pneumàtic que a partir d'ara recorrerà vint-i-sis ciutats alemanyes fent promoció de les principals destinacions turístiques, entre les quals s'hi compten les Balears, i que després, el 2000, tornarà al seu origen per ser testimoni de l'Expo.

Hannover té devers un milió d'habitants, però és una ciutat petita i gairebé provinciana que durant les festes de Nadal i Cap d'Any ofereix als visitants un bell mercat tradicional que omple els carrers del centre. De resultes de la Guerra, la ciutat

va quedar sense quasi edificis remarcables. L'Òpera potser sigui una de les poques excepcions juntament amb un grapat d'esglésies i palaus, però no per això deixa de tenir atractius. Si més no, aquesta ciutat, centre d'un dels *lands* més industrials, s'ha caracteritzat com a centre de negocis. Les

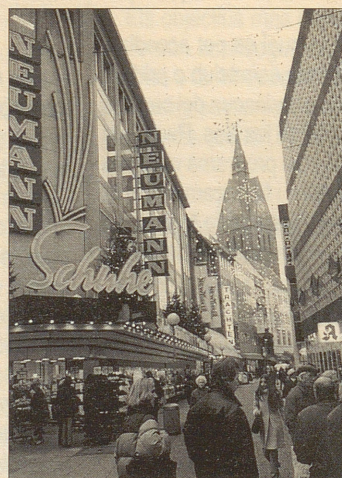
Hannover 2000.

fires i congressos són una de les principals activitats econòmiques i, al seu entorn, s'ha disparat una oferta hotelera prou important.

Segurament no és una ciutat que figuri de manera destacada en els itineraris turístics per Alemanya. En aquest sentit ningú no la recomanaria, però això no lleva que per al món turístic sigui important. Si més

no, com hem dit, és la seu central del principal majorista de viatges europeu, la qual cosa equival a ser un dels que mouen més doblers i turistes a tot el món. Enguany els seus clients han superat la xifra dels vuit milions, que han pogut triar entre més d'un centenar i mig de destinacions a seixanta països i busques. Però Mallorca continua essent la destinació número u. Del vuit milions, un va elegir la nostra illa.

Hannover mereix un reconeixement des de Mallorca encara que només sigui per aquest fet. Enmig de l'eix alemany-mallorquí que a marxes forçades condiciona la futura convivència de la societat mallorquina, aquesta ciutat té un pes específic que fa que, com a mínim sigui coneguda per tots els hotelers que treballen amb la TUI.

Centre comercial de Hannover.

innovació **acció!!**

Es Raiguer avança

**Ajuts
a les empreses**

**Foment
de l'exportació**

**Assessorament
als empresaris**

CDER

Consorci per al
Desenvolupament Econòmic
del Raiguer

Informau-vos al **CDER**,

Carrer dels Selleters, 25

07300 Inca

Tel. 971 88 70 07

Fax 971 88 70 08

Amb el suport de:

GOVERN BALEAR

COMISSIÓ EUROPEA

*F*ruites, hortalisses, carn, llet

o peix: productes de les Illes

que trobaràs ben frescs, perquè

són d'aquí, perquè es fan com

sempre, perquè són millors.

Amb qualitat i sabor.

**Productes frescs de les Balears.
Ara com sempre.**

Producte
Balear

SES ILLES: HO TENIM TOT
PER ACONSEGUIR-HO TOT.

GOVERN BALEAR

Conselleria d'Agricultura, Comerç i Indústria